

Załącznik
do Uchwały Nr.....2019
Rady Gminy Zabór
z dnia 28 listopada 2019r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ZABÓR

NA LATA 2015-2023

opracowano na zlecenie:

Gminy Zabór
ul. Lipowa 15
66-003 Zabór

przez:

ART STREFA
ul. Śniadeckich 45/6
51-604 Wrocław

Zabór, 28 listopad 2019

Spis treści:

Wprowadzenie	4
Część I Raport stanu. Analiza i diagnoza strategiczna	6
1. Przestrzeń i środowisko	7
1.1. Położenie geograficzne i administracyjne	7
1.2. Jednostki osadnicze i zagospodarowanie przestrzenne.....	9
1.3. Zasoby naturalne i użytkowanie terenów	11
1.4. Klimat.....	12
1.5. Zasoby kulturowe i zabytki	13
2. Społeczeństwo.....	16
2.1. Demografia (liczba ludności, przyrost naturalny, migracje, struktura wiekowa ludności)	16
2.2. Główne problemy społeczne	21
2.3. Pomoc społeczna	22
3. Sfera gospodarcza	25
3.1. Struktura podstawowych branż gospodarki.....	26
3.2. Rolnictwo.....	27
3.3. Przemysł, pracodawcy i rynek pracy.	28
3.4. Jednostki gminne.....	30
4. Infrastruktura techniczna	31
4.1. Sieć komunikacyjna	31
4.2. Wodociągi i kanalizacja.	32
4.3. Sieć energetyczna, gazowa, ciepłownicza i telekomunikacja.....	34
4.4. Gospodarka odpadami	35
4.5. Zasoby mieszkaniowe,.....	36
5. Sfera społeczna.....	38
5.1. Edukacja i opieka nad dziećmi.....	38
5.2. Ochrona zdrowia	40
5.3. Kultura i rozrywka.....	40
5.4. Sport, rekreacja, turystyka	42
5.5. Bezpieczeństwo publiczne.....	44
6. Zarządzanie:.....	46
6.1. Możliwości budżetowe gminy (przychody, struktura wydatków),.....	46
6.2. Kapitał społeczny.....	51

Część II Analiza SWOT	53
1. Mocne strony gminy.....	54
2. Słabe strony gminy	56
3. Szanse	58
4. Zagrożenia	60
5. Syntetyczne zestawienie wyników analizy SWOT	61
Część III Rozwój strategiczny w latach 2015 – 2023	62
1. Misja gminy	63
2. Wizja gminy	65
3. Cele strategiczne	67
4. Cele operacyjne	69
5. Zadania w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych	72
6. System wdrażania i finansowania strategii	77
6.1 Kluczowe podmioty zaangażowane w proces wdrażania Strategii	77
6.2 Źródła finansowania, programy operacyjne.....	81
Spis ilustracji.....	84
Spis tabel	85

Wprowadzenie

Opracowana *Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2015-2023* jest dokumentem kierunkowym, nakreślającym nadrzędne cele długoterminowe (strategiczne), oraz wyznaczającym najistotniejsze obszary rozwoju gminy. Wskazuje przy tym ramy działań lokalnych władz oraz współpracujących z nimi podmiotów i mieszkańców, które prowadzą do osiągnięcia wyznaczonych celów. Dokument dokonuje diagnozy stanu istniejącego i kreśli docelowy obraz jednostki, do którego gmina powinna dążyć w wyznaczonym okresie planowania. Możliwie jak najpełniejsze zaimplementowanie zapisów niniejszego dokumentu daje szansę na zrównoważony rozwój w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Dlatego zawarto tu także opis zasad wdrażania Strategii i systemu monitorowania stopnia osiągniętych rezultatów.

Wszystkie dokumenty o charakterze strategicznym, są narzędziem stymulowania i projektowania rozwoju, które kierunkuje działania oraz wskazuje sfery wymagające interwencji. Wprowadza jednocześnie hierarchizację obszarów priorytetowych, która za każdym razem powinna być uwzględniana w przypadku podejmowania ważnych dla gminy decyzji, zwłaszcza tych dotyczących nowych inwestycji. Również dlatego, a może nawet głównie z tego powodu, Strategia stanowi narzędzie, wyznaczające ramy racjonalnego gospodarowania posiadanymi zasobami.

Wskazany w Strategii indeks najistotniejszych dla gminy kierunków jej rozwoju nie musi stanowić katalogu zamkniętego. Efektem ewaluacji dokumentu oraz monitoringu zmian zachodzących w otoczeniu jednostki, a także jej wewnętrznych przemian, mogą być zmiany i korekty wprowadzane w trakcie okresu wdrażania do wypracowanych założeń. Impulsem do takich zmian mogą być również konsultacje społeczne, które mogą być prowadzone również po zakończeniu opracowywania aktualnej wersji dokumentu.

Strategię Rozwoju Gminy Zabór w perspektywie roku 2023 przygotowano w oparciu o metodę ekspercko-partycypacyjną, czyli taką, która zapewnia udział (partycypację) społeczeństwa w jej tworzeniu. Jest to więc metoda wspólnego planowania, pozwalająca na połączenie wysiłku zespołu ekspertów i odbiorcy strategii - społeczności gminy Zabór reprezentowanej przez jej władze, lokalnych liderów społecznych i wszystkich mieszkańców, którzy włączyli się w proces tworzenia tego dokumentu.

Punktem wyjścia do opracowania Strategii była analiza zasobów gminy, jej specyfiki, potencjału i otoczenia przeprowadzona na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Gminy, danych statystycznych, dokumentów historycznych i aktualnych opracowań oraz informacji i opinii interesariuszy. Oprócz analizy wewnętrznych czynników rozwojowych, dokonano również przeglądu czynników zewnętrznych, których wystąpienie prognozuje się w najbliższych latach w kontekście całego województwa lubuskiego i kraju. Oparto się tu przede wszystkim o zapisy następujących dokumentów: Strategia Rozwoju Kraju 2020, Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Prognozy demograficzne i gospodarcze dla województwa lubuskiego do roku 2020, Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020.

Wnioski z tak przeprowadzonej diagnozy wzbogaconej analizą SWOT i popartej wynikami konsultacji społecznych oraz warsztatów przeprowadzonych z udziałem reprezentatywnych grup mieszkańców stały się podstawą do wypracowania misji i wizji Gminy Zabór w perspektywie roku 2023. Sprecyzowany obraz gminy na początku trzeciej dekady XXI wieku pozwolił określić najważniejsze dla

jej rozwoju obszary oraz wskazać cele strategiczne. Mogą one zostać osiągnięte jedynie w drodze konsekwentnego i skutecznego realizowanie zawartych w dokumencie zapisów. To z kolei wymaga funduszy mogących przekraczać własne zasoby finansowe gminy. Dlatego konieczne było wskazanie potencjalnych źródeł wsparcia niektórych z zaplanowanych zadań.

Część I Raport stanu. Analiza i diagnoza strategiczna

1. Przestrzeń i środowisko

1.1. Położenie geograficzne i administracyjne

Gmina Zabór położona jest w zachodniej Polsce, w województwie lubuskim. Zajmuje powierzchnię 9 338 hektarów. Pod względem geograficznym zlokalizowana jest we wschodniej części makroregionu Wzniesień Zielonogórskich, w obrębie mezoregionu określanego jako Wał Zielonogórski. Stanowi on wzniesienie glacytektoniczne (spiętrzone przez nasuwający się lodowiec), zbudowane z zaburzonych skał trzeciorzędowych. Obszar o zróżnicowanej morfologii terenu cechuje się znacznymi wysokościami bezwzględnymi i względnymi. W północnej i wschodniej części gminy płaska dolina rzeki Odry położona jest na wysokości od 52 do 60 m n.p.m. Jej brzeg stanowi erozyjna skarpa sięgająca 20 m. Z kolei rejon miejscowości Łaz, Przytok, Droszków, Miłsko, Dąbrowa położone są na łagodnie pagórkowatym terenie wznoszącym się na wysokość od 85 do 151 m n.p.m..

Urozmaiczone ukształtowanie terenu nie tylko podnosi walory estetyczne krajobrazu i sprzyja rozwojowi turystyki, ale wpływa też na atrakcyjność tego regionu np. pod kątem uprawy winorośli. Szczególnym zainteresowaniem cieszą się wśród lokalnych winiarzy południowe stoki na granicy miejscowości Łaz i Zabór, gdzie lokuje się Lubuskie Centrum Winiarstwa z największą w kraju - 35 hektarową winnicą.

Administracyjnie Gmina Zabór wraz z ośmioma innymi gminami tworzy powiat zielonogórski. Od zachodu gmina graniczy z głównym ośrodkiem gospodarczym i administracyjnym południowej części województwa lubuskiego jakim jest Zielona Góra. Północną i wschodnią granicę gminy wyznacza rzeka Odra. Na jej drugim brzegu leżą tereny gmin Trzebiechów (w kierunku północnym) i Bojadła (w kierunku wschodnim). Od południa Gmina Zabór graniczy z gminą Otyń należącą do powiatu nowosolskiego. Z kronikarskiego obowiązku należy wspomnieć też o granicy z gminą Sulechów, której długość nie przekracza jednak 500 m.

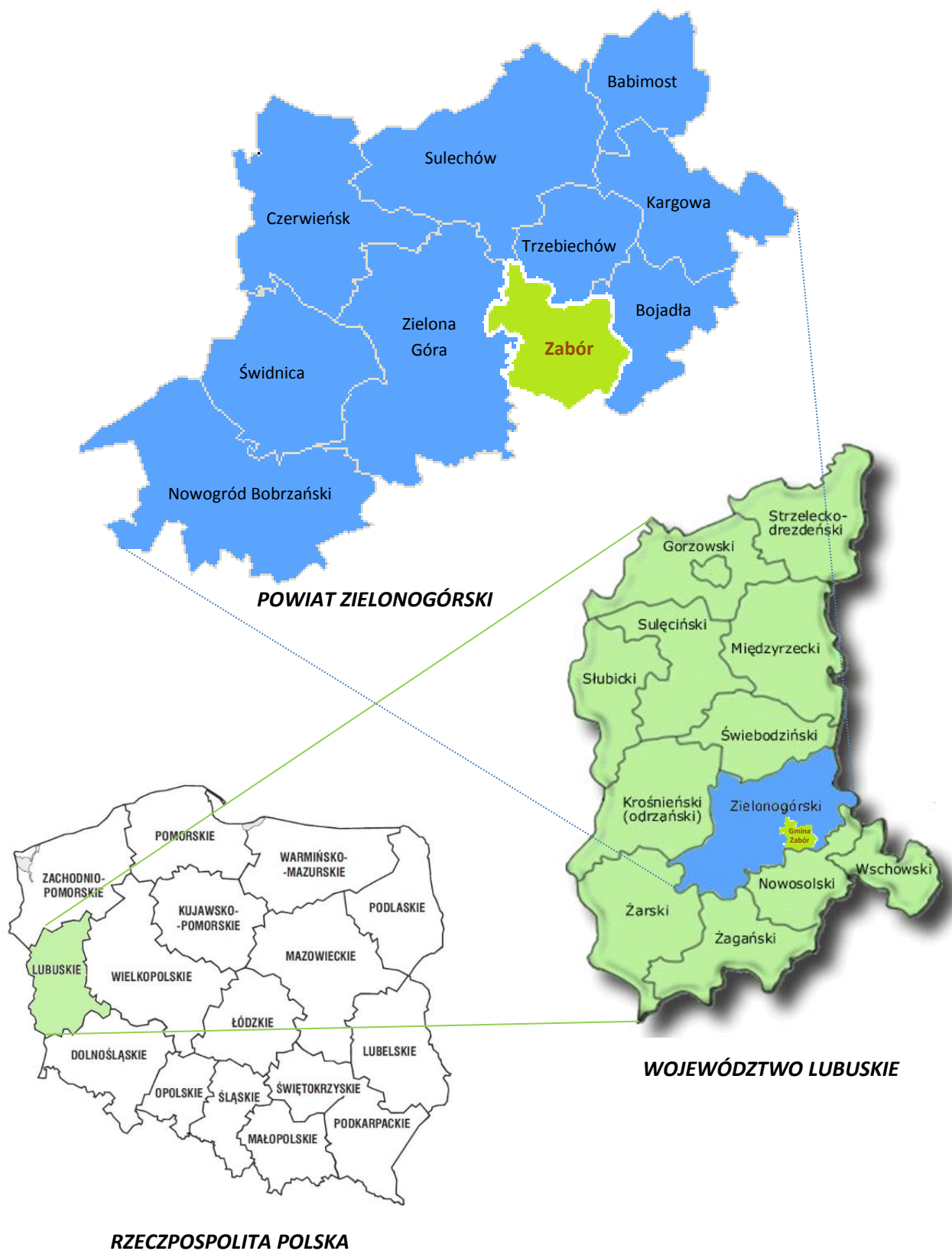
Z Zaboru do centrum Zielonej Góry jest nieco ponad 15 km, ale Droszków czy Przytok praktycznie przylegają do granic miasta (wytyczonych po ich rozszerzeniu z początkiem 2015 roku). Silne powiązania gminy z miastem znajdują swój wyraz w licznych funkcjach jakie miasto pełni w stosunku do mieszkańców Gminy Zabór. Dotyczą one administracji, gospodarki, sfery społecznej, kultury, sportu, rekreacji i innych. W wielu wypadkach mieszkańcy Gminy Zabór znajdują zatrudnienie w zlokalizowanych na terenie miasta zakładach, biurach i punktach usługowych, ale także korzystają z placówek służby zdrowia, oświaty, obiektów sportowych czy sklepów i galerii.

Od innych dużych ośrodków miejskich takich jak Poznań czy Wrocław dzieli gminę odpowiednio ok. 120 km i 160 km. Niewiele dalej jest do Berlina ok. 200 km., ale do stolicy naszego kraju – Warszawy odległość ta jest już ponad dwukrotnie większa i wynosi ok. 460 km.

Zarówno bliska obecność Zielonej Góry, jak i położenie wzdłuż lewego brzegu rzeki Odry odgrywają szczególnie istotną rolę dla rozwoju gminy. Oddziaływanie tych dwóch elementów ma kluczowe znaczenie dla kształtowania uwarunkowań społeczno-gospodarczych, a w przypadku rzeki również warunków naturalnych.

Położenie Gminy Zabór w obrębie jednostek administracyjnych wyższego szczebla, a więc powiatu zielonogórskiego i województwa lubuskiego oraz na tle całego kraju, obrazuje ryc.1

Ryc. 1 Położenie Gminy Zabór na tle powiatu zielonogórskiego, województwa lubuskiego i całego kraju

źródło: Opracowanie własne

1.2. Jednostki osadnicze i zagospodarowanie przestrzenne.

Gminę tworzy 13 jednostek osadniczych, choć statystyki GUS podają, że jest ich jedynie 12. Są to sołectwa: Czarna, Dąbrowa, Droszków, Łaz, Miłsko, Przytok, Tarnawa i Zabór oraz: Proczki, Mielno, Przytoczki, Rajewo i Wieloblota. Siedzibą gminy jest Zabór położony w jej środkowej części. Pozostałe sołectwa i wsie rozłożone są po całym obszarze gminy tworząc stosunkowo równomierną sieć osadniczą.

Ryc. 2 Jednostki osadnicze Gminy Zabór i łącząca je sieć drogowa Gminy Zabór

źródło: Opracowanie własne

Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców, największą wsią w obrębie gminy jest aktualnie Droszków. Na koniec roku 2014 mieszkały tu 1024 osoby. Tym samym Zabór - siedziba władz gminy straciła prymat najludniejszej jednostki osadniczej w gminie. Szybki przyrost liczby mieszkańców Droszkowa następuje przede wszystkim w efekcie osiedlania się tu osób z Zielonej Góry. Miasto, w swych obecnych granicach administracyjnych niemal przylega do Droszkowa, który jako jedyny w gminie ma z nim połączenie komunikacją MZK. Na przestrzeni ostatnich 4 lat (od 31 grudnia 2010 do 31 grudnia 2014) liczba mieszkańców Droszkowa powiększyła się o 173 osoby, co stanowi 20,3% stanu z końca 2014 roku. Drugą wsią, której liczba mieszkańców dynamicznie wzrasta jest Czarna. Przyrost w pozostałych miejscowościach jest już wyraźnie mniejszy (nie przekracza średnio 2% w skali roku), a w Tarnawie, Milsku i Dąbrowie mieszkańców nawet nieznacznie ubyło.

Tabela 1 Jednostki osadnicze Gminy Zabór i zmiany ilości ich mieszkańców w latach 2010-2014

lp.	wieś	ilość mieszkańców w roku	
		2010	2014
1	Czarna	131	153
2	Dąbrowa	126	121
3	Droszków	851	1024
4	Łaz	269	288
5	Mielno	19	20
6	Milsko	348	343
7	Proczki	18	19
8	Przytok	690	726
9	Przytoczki	1	1
10	Rajewo	12	12
11	Tarnawa	143	142
12	Wielobłota	62	67
13	Zabór	986	996

źródło: Opracowanie własne na podstawie ewidencji ludności Gminy Zabór

Podstawowym dokumentem planistycznym, służącym do określenia kierunków rozwoju przestrzennego gminy jest w przypadku Gminy Zabór studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Zawiera on syntetyczny zestaw podstawowych informacji na temat środowiska przyrodniczego i kulturowego, stanu zagospodarowania przestrzennego, a także funkcjonowania systemów komunikacyjnych i infrastruktury przestrzennej. Ponadto określa działania zmierzające do zmiany istniejącego zagospodarowania przestrzennego, a także funkcjonowania systemów komunikacyjnych i infrastruktury przestrzennej. Studium opracowane w 2003 roku było zmieniane w latach 2007, 2010 i 2014. Przy formułowaniu kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, uwzględniono cele rozwoju oraz zidentyfikowane możliwości i ograniczenia.

Dokument zakłada optymalne wykorzystanie zasobów gminy do jej zrównoważonego rozwoju między innymi poprzez:

- rozwinięcie wytwórczości przy jednoczesnej ochronie środowiska przyrodniczego,
- wzrost aktywności działalności rolniczej i rybackiej w ramach działań związanych z przetwórstwem rolniczym, zwierzęcym i rybackim,
- wzrost aktywności działalności leśnej w ramach działań związanych z przetwórstwem naturalnych zasobów,
- rozwinięcie turystycznych walorów terenów,
- stworzenie miejsc wymiany towarów i usług w powiązaniu ze szlakami komunikacji kołowej,
- zwiększenie ilości i powierzchni terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, jako terenów sypialnianych dla miasta Zielonej Góry.

Studium stanowi podstawę do sporządzenia i koordynacji planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego.

1.3. Zasoby naturalne i użytkowanie terenów

Położenie Gminy Zabór na lewym brzegu Odry, na terenach ukształtowanych przez lodowiec ostatniego zlodowacenia vistulian, w znacznej mierze wpływa na wiele istotnych czynników środowiska przyrodniczego takich jak ukształtowanie terenu, stosunki wodne, czy zasoby naturalne. Pochodną budowy geologicznej i geomorfologii terenu są struktura i jakość gleb. Z kolei czynniki te, w kontekście historycznym, wpłynęły na sposób zagospodarowania i wykorzystania terenu, którego najbardziej charakterystyczną cechą jest stosunkowo duży udział obszarów zajmowanych przez lasy. Aktualnie pokrywają one dokładnie połowę terenu gminy i w zdecydowanej większości należą do Skarbu Państwa. Wskaźnik lesistości wynoszący ponad 50% jest więc znacząco wyższy niż średnia krajowa w tym zakresie (28%), ale tylko nieznacznie wyższy niż średnia dla całego województwa lubuskiego (najbardziej zalesionego w kraju - 49%). Lasy obfitują w runo leśne oraz zwierzynę łowną. Stanowią one jedno z największych bogactw naturalnych gminy i całego regionu. W lasach Gminy Zabór jak rodzynki w cieście tkwią ogromne dęby szypułkowe, z których 5 wpisanych jest na listę pomników przyrody. Niestety nie ma już wśród nich najgrubszy do niedawna dąb w Polsce „Napoleon”, który 15 listopada 2010 uległ zniszczeniu w wyniku pożaru. Był on swoistą wizytówką Nadleśnictwa Przytok oraz całego województwa lubuskiego.

Analizując sposób zagospodarowania terenu zauważyć można, że tylko nieco ponad ¼ terenu całej gminy stanowią grunty orne, a kolejne niespełna 10% zajmują użytki zielone. Kolejne 10% powierzchni przeznaczonych jest pod zabudowę mieszkaniową, komunikację i wody powierzchniowe, które nie tylko z racji swojego znaczącego udziału w strukturze zagospodarowania terenu (3,8%) odgrywają istotną dla gminy rolę. Największe znaczenie w tym wypadku ma rzeka Odra, ale odnotować należy też obecność stosunkowo płytkiego jeziora Liwno w Zaborze oraz kilku stawów, starorzeczy i wyrobisk (wapienniki, glinianki, żwirownie). Ich spory potencjał krajobrazowy i rekreacyjny, zwłaszcza w odniesieniu do słabo jeszcze zagospodarowanej rzeki Odry, również należy zaliczyć jako naturalne bogactwo Gminy Zabór.

Tabela 2 Sposób użytkowania gruntów na terenie Gminy Zabór

Sposób użytkowania	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
lasy	4930	52,80
Użytki rolne w tym:	3542	37,93
grunty orne	2451	26,25
sady	76	0,81
łąki	579	6,20
pastwiska	298	3,19
grunty rolne zabudowane	51	0,55
wody pod stawami	48	0,51
wody pod rowami	39	0,42
Zabudowa mieszkaniowa	89	0,95
Zabudowa przemysłowa	3	0,03
Inne tereny zabudowane	14	0,15
Tereny zurbanizowane niezabudowane	24	0,26
Tereny rekreacyjne	16	0,17
Drogi	211	2,26
Użytki kopalne	5	0,05
Grunty pod wodami	296	3,17
Użytki ekologiczne	14	0,15
Nie użytki	135	1,45
Różne	59	0,63
RAZEM:	9338	100,00

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ewidencji gruntów Gminy Zabór

1.4. Klimat

Klimat gminy, tak jak całej południowo-zachodniej części Polski, kształtuje się pod wpływem mas powietrza napływających z Atlantyku i Skandynawii. Jest to więc klimat umiarkowanie chłodny i wilgotny. W gminie Zabór występują krótkie i łagodne zimy z nietrwałą szatą śnieżną. Wiosna rozpoczyna się nieco wcześniej, niż w innych częściach kraju, podobnie jak lato. Z kolei jesień przychodzi na te tereny zwykle spóźniona. Teren charakteryzują też stosunkowo małe roczne amplitudy temperatury powietrza.

Choć na terenie gminy brak jest stacji meteorologicznych, to jej charakterystykę klimatyczną można przeprowadzić w oparciu o pomiary prowadzone na Stacji Hydrologiczno-Meteorologicznej usytuowanej w południowo-wschodniej części Zielonej Góry na wysokości 192 m n.p.m., z której wyniki pomiarów i obserwacji są reprezentatywne również dla terenu Gminy Zabór. W świetle 30-letnich danych (lata 1971 - 2000) średnia, roczna temperatura powietrza wynosi tu 8,5 °C. Temperatura miesiąca najcieplejszego (lipiec) wynosi 18,1 °C, a najchłodniejszego (styczeń) - 0,9 °C. Wiosna ze względu na oceaniczne właściwości klimatu jest nieco chłodniejsza od jesieni.

Uśonecznienie w tym rejonie wynosi średnio w roku 1506,9 godzin. Korzystne warunki solarne panują od marca do października, z maksimum uśonecznienia w lipcu i sierpniu.

W rejonie przeważają wiatry zachodnie (21%) i południowo-zachodnie (17,1 %). Cechą charakterystyczną jest mały udział wiatru z sektora północnego. Średnia suma roczna opadów wynosi 572 mm.

1.5. Zasoby kulturowe i zabytki

Zasoby kulturowe i historyczne, w tym zabytki są ważnym elementem mogącym mieć wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy danego obszaru, a w szczególności turystyki. Obiektów takich nie brakuje na terenie Gminy Zabór, choć nie wszystkie znajdują się w rejestrze zabytków nieruchomych województwa lubuskiego opracowanym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. Do najcenniejszych należą:

- **Zespół pałacowo-parkowy w Zaborze.** Zbudowany w stylu wczesnobarokowym pozostaje jedynym zachowanym tego rodzaju przykładem XVII-wiecznej architektury Śląska. Zbudowany jest jako tryskrzydłowa siedziba zamknięta z czwartego boku arkadową galerią z tarasem oraz dziedzińcem, otoczonym sześcioma oficynami. Obecnie obiekt pełni funkcję Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży (placówka na prawach szpitala publicznego). Tym samym jego pełne wykorzystanie np. w celach turystycznych nie jest możliwe z uwagi na ograniczony dostęp.

Ryc. 3 Pałac w Zaborze

- **Zespół pałacowo-parkowy w Przytoku** - Neorenesansowy pałac wybudowano w latach 1864-1867 na planie wydłużonego prostokąta (w miejscu starej budowli gotyckiej). Z tyłu pałacu znajduje się park z 1792 r. Pałac jest obiektem murowanym, piętrowym z parterowymi aneksami na przedłużeniu krótszych boków, nakryty jest czterospadowym dachem. Wyróżnia go bogato wyposażona elewacja oraz piękne wnętrza (szczególnie sala balowa, sień oraz klatka schodowa). Na uwagę zasługuje również wieża z tzw. latarnią. W 1986 roku po

remontie założono tu Ośrodek Szkolno-Wychowawczy. W nowym budynku obok pałacu mieści się schronisko młodzieżowe oraz sala sportowa.

Ryc. 4 Pałac w Przytoku

- **Kościół w Milsku.** Kościół w Milsku p.w. św. Jadwigi jest najstarszy zabytkiem w gminie Zabór. Po raz pierwszy wzmiankowany w 1376 r. Powstał w XVIII w. na zrębach poprzedniej budowli. Jednonawowy z nieco węższym, trójbocznie zakończonym prezbiterium, do którego od północy przylega zakrystia. Neogotycka wieża pochodzi z XIX w. Z wcześniejszego okresu z 1583 r. pochodzą dekoracyjne kute drzwi świątyni oraz renesansowa chrzcielnica. Wystrój świątyni tworzy styl barokowy, bogato zdobione ołtarze i ambona.

Ryc. 5 Kościół w Milsku

- **Kościół w Przytoku.** Klasycystyczny kościół p.w. Wniebowzięcia NMP, XVIII/XIXz 1776-1778 (dawniej kościół ewangelicki) jest murowany z kamienia i cegły o trójbocznym zamknięciu od strony ołtarzowej. Obiekt z dwoma piętrowymi przedsionkami wysokości nawy na osi poprzecznej oraz zakrystią i kruchtą na osi podłużnej. Stropy i więzania dachu drewniane. Wyposażenie architektoniczne to boniowana wieża i obramowania okienne. Ostatnio wykonano w kościele gruntowny remont wnętrza oraz pokrycia dachowego i elewacji.

Ryc. 6 Kościół w Przytoku

Oprócz wymienionych wyżej pałaców i kościołów ujętych w rejestrze zabytków nieruchomych województwa lubuskiego są też na terenie Gminy Zabór inne obiekty, choć nie tak cenne, to świadczące o bogactwie kulturowym tego obszaru. Można tu wymienić chociażby zabytki związane z dawnymi nekropoliami takie jak niemiecki cmentarz ewangelicki w Zaborze, zachowane elementy cmentarza w Łazie, czy lapidarium niemieckiego cmentarza ewangelickiego w Przytoku.

2. Społeczeństwo

2.1. Demografia (liczba ludności, przyrost naturalny, migracje, struktura wiekowa ludności)

Gminę Zabór, według danych rocznika statystycznego Głównego Urzędu Statystycznego zamieszkiwało na koniec 2014 roku 4027 osób, co przy powierzchni gminy wynoszącej 9,338 ha daje średnią gęstość zaludnienia nieco ponad 43 osoby na 1 km². To niewiele w porównaniu nie tylko ze średnią krajową (123 osoby/km²), ale nawet ze średnią stosunkowo słabo zaludnionego województwa lubuskiego (73 osoby/km²).

Liczba mieszkańców oraz gęstość zaludnienia nie są wartościami stałymi i podlegają zmianom w zróżnicowanym tempie. Istotna jest więc w tym zakresie analiza długo i średniookresowych trendów. Wyniki należy oceniać nie tylko pod kątem wartości poszczególnych wskaźników (w ujęciu lokalnym), ale także w szerszym kontekście – na tle kierunków zmian zachodzących w całym regionie, a nawet kraju.

Tabela 3 Mieszkańcy Gminy Zabór na przestrzeni lat 2005-2014.

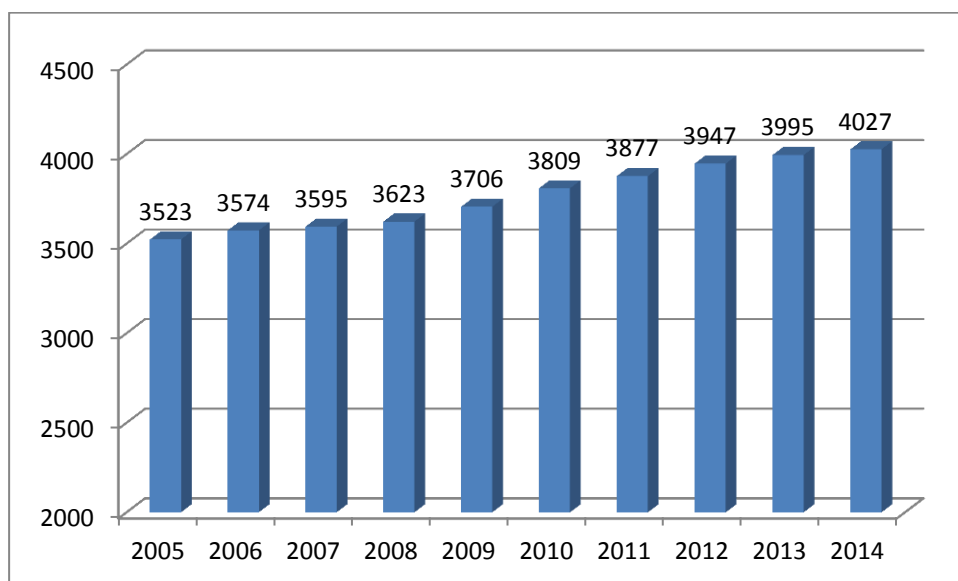
	Rok									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba mieszkańców										
ogółem	3523	3574	3595	3623	3706	3809	3877	3947	3995	4027
kobiety	1747	1778	1814	1814	1863	1928	1961	2000	2018	2040
mężczyźni	1776	1796	1781	1809	1843	1881	1916	1947	1977	1987
Zmiany w stosunku do roku poprzedniego										
ogółem	105	51	21	28	83	103	68	70	48	32
kobiety	51	31	36	0	49	65	33	39	18	22
mężczyźni	54	20	-15	28	34	38	35	31	30	10

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Jak wynika z powyższego zestawienia, w roku 2008 po raz pierwszy w Gminie Zabór liczba zamieszkujących tu kobiet była większa od liczby mężczyzn. Współczynnik feminizacji na poziomie 102,6 pozostaje jednak znacznie poniżej średniej krajowej, która w roku 2014 wynosiła 106,6 i była wynikiem przede wszystkim faktu, iż w naszym kraju kobiety żyją średnio o 8 lat dłużej niż mężczyźni. Wartość współczynnika feminizacji wiąże się bardzo często z poziomem rozwoju gospodarczego. Na terenach wiejskich jest on niższy niż w miastach. Można więc przyjąć założenie, że notowany w ostatnich latach wzrost wartości tego wskaźnika w pewnym zakresie obrazuje również te przemiany.

Najistotniejszą jednak cechą gminy, wynikającą z powyższego zestawienia, jest utrzymujący się na przestrzeni całej minionej dekady, dynamiczny wzrost ogólnej liczby mieszkańców zobrazowany na rycinie nr 7. Zjawisko to, określane jako przyrost rzeczywisty, odbiega w sposób istotny od ogólnego trendu charakteryzującego zarówno województwo lubuskie jak i cały kraj.

Ryc. 7 Liczba mieszkańców w Gminie Zabór

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Zmiany w obrębie ilości osób zamieszkujących dany obszar są pochodną przyrostu naturalnego i salda migracji dla tego terenu. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat oba te wskaźniki w Gminie Zabór w przeważającej mierze mają wartości dodatnie.

Tabela 4 Wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Zabór w latach 2005-2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	1,2	1,2	0,8	1,9	4,4	2,7	2,3	-3,1	0,5	4,0

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Tabela 5 Saldo migracji na pobyt stały dla terenu Gminy Zabór w latach 2005-2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
saldo migracji wewnętrznych	48	55	85	18	72	42	59	77	82	48
saldo migracji zagranicznych	0	0	-2	-5	0	4	0	0	-1	0

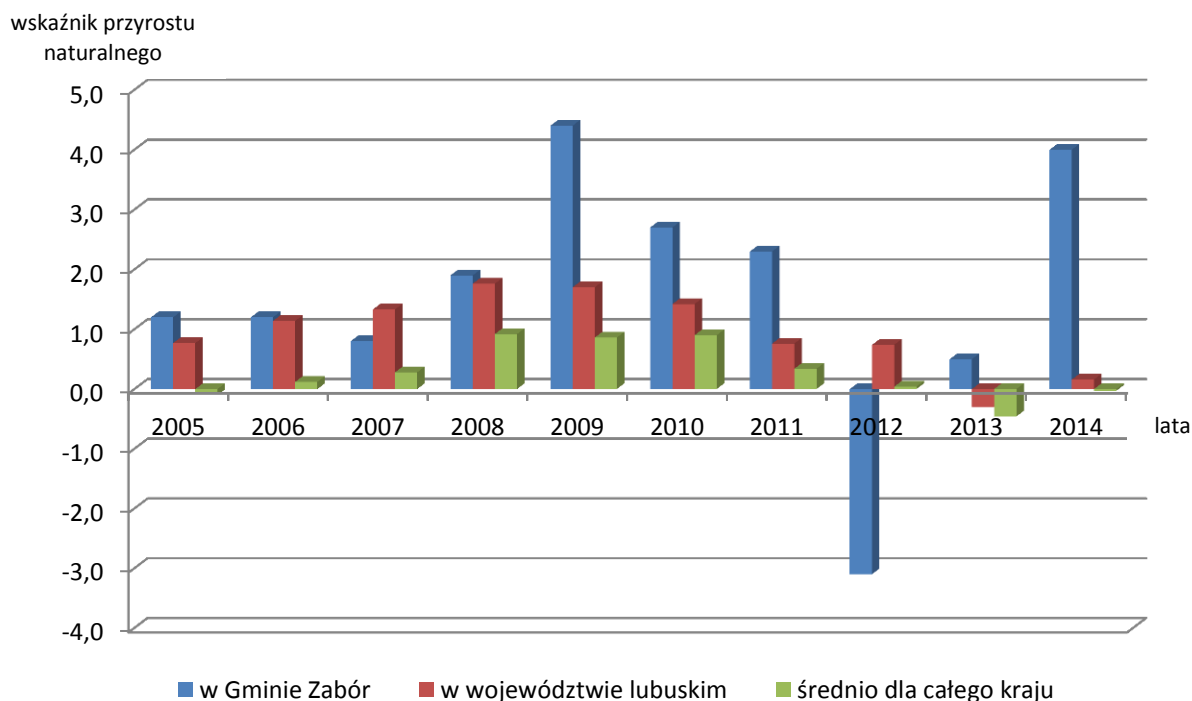
Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Jak wskazuje analiza powyższych danych mieszkańców gminy przybywa zarówno z uwagi na większą liczbę urodzeń żywych nad zgonami (przyrost naturalny), jak i znacząco większą ilość osób osiedlających się na tym terenie, niż opuszczających gminę na stałe.

Analiza porównawcza wskaźnika przyrostu naturalnego w odniesieniu do średniej krajowej i wojewódzkiej pokazuje na szczególny charakter gminy w tym zakresie. Wartości wskaźnika jest bowiem (za wyjątkiem roku 2012) dużo wyższa niż średnia regionalna i wyliczona dla całego kraju.

Pokazuje to wyraźnie ryc. Nr 8. Uważa się często, iż wielkość przyrostu naturalnego zależy od stopnia rozwoju gospodarczego (im wyższy poziom rozwoju państwa czy jakiegoś terytorium, tym niższy przyrost naturalny). Trudno jednak traktować to jako zasadę, a wyciąganie w tym zakresie wniosków w odniesieniu do obszaru objętego analizą, nie wydaje się być w pełni uprawnione.

Ryc. 8 Przyrost naturalny w Gminie Zabór, województwie lubuskim i w całym kraju na przestrzeni lat 2005-2014

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

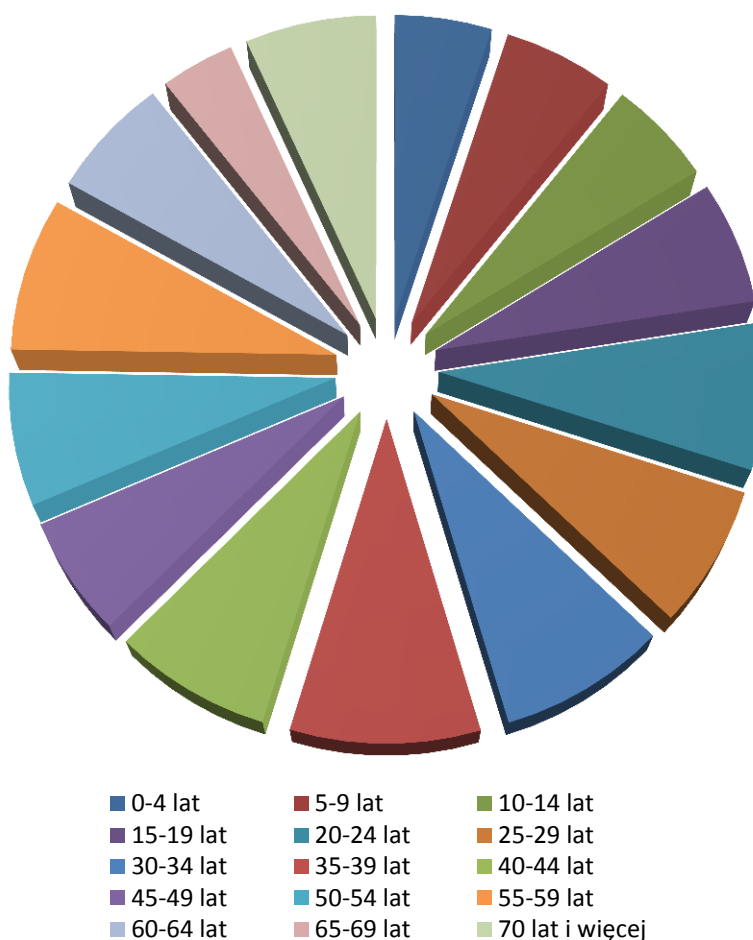
Dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące migracji na pobyt stały wskazują, że w latach 2005-2014 bilans osób, które na stałe zamieszkały na terenie Gminy Zabór jest dodatni i wynosi 534 osoby. To bardzo dużo biorąc pod uwagę ogólną liczbę mieszkańców gminy. W tym zakresie Gmina Zabór jest najszybciej rozwijającą się jednostką w całym województwie lubuskim. Zjawisko to w dużej mierze związane jest z bliskością aglomeracji zielonogórskiej i powszechnym lokowaniem przez jej mieszkańców swoich domów na terenach położonych nieco dalej od centrum miasta. Biorąc jednak pod uwagę, fakt że wokół Zielonej Góry nie brakuje atrakcyjnych terenów osadniczych nie sposób nie zauważyć, że gminie udało się zbudować w tym zakresie pewnego rodzaju przewagę konkurencyjną nad innymi jednostkami.

Z punktu widzenia prognozy rozwoju gminy niezwykle istotnym pozostaje struktura wiekowa jej mieszkańców. Oczywistym jest bowiem, że tzw. „społeczeństwa młode” mają znacząco lepsze perspektywy rozwojowe.

Tabela 6 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Zabór w roku 2014 (stan na 31.12.2014)

Ryc. 9 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Zabór w roku 2014 (stan na 31.12.2014)

wiek	Liczba mieszkańców
0-4 lat	200
5-9 lat	229
10-14 lat	220
15-19 lat	256
20-24 lat	304
25-29 lat	292
30-34 lat	330
35-39 lat	370
40-44 lat	310
45-49 lat	245
50-54 lat	275
55-59 lat	320
60-64 lat	253
65-69 lat	153
70 lat i więcej	270

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Analiza struktury wiekowej osób zamieszkałych w gminie wykazuje bardzo zbilansowany rozkład poszczególnych grup wiekowych. Zdecydowanie najliczniejszą z nich stanowią trzydziestolatkowie. Jest ich dokładnie 700. Pozostałe grupy (w podziale na przedziały dziesięcioletnie liczą od 400 do 600 osób (za wyjątkiem osób które przekroczyły 70 rok życia, a których z oczywistych powodów jest najmniej)). Społeczeństwo gminy Zaboru jest więc nie tylko zróżnicowane ale także stosunkowo młode. Drugą pod względem liczebności grupę wiekową stanowią bowiem dwudziestolatkowie, których jest 596. Ta bardzo korzystna sytuacja demograficzna znajduje swoje odzwierciedlenie w ekonomicznej strukturze wiekowej.

Tabela 7 Zmiany w ekonomicznej strukturze wiekowej mieszkańców Gminy Zabór (lata 2005-2014)

Odsetek osób w wieku:	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Przedprodukcyjnym [%]	25,4	24,9	23,6	22,2	21,7	22,1	21,7	21,0	20,7	20,2
Produkcyjnym [%]	63,0	63,4	64,5	65,9	66,3	65,8	66,1	66,4	66,3	66,5
Poprodukcyjnym [%]	11,6	11,8	11,9	11,8	12,0	12,2	12,2	12,6	13,0	13,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Choć tabela powyższa wskazuje na malejący udział osób w wieku przedprodukcyjnym i rosnący odsetek osób, które są w wieku poprodukcyjnym, to jednak zjawisko starzenia się społeczeństwa przebiega w tempie umiarkowanym, a rysujący się w tym zakresie obraz nie jest aż tak negatywny, jak w przypadku uśrednionego obrazu dla regionu lubuskiego, a tym bardziej całego kraju. W tej sytuacji nie dziwią stosunkowo dobre wartości wskaźników obciążenia demograficznego.

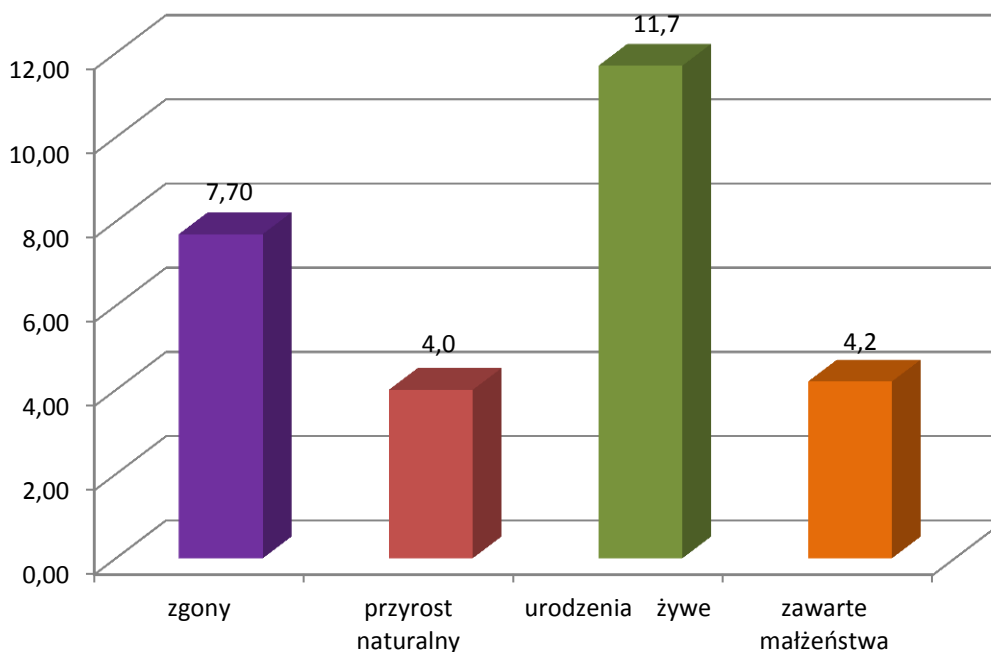
Tabela 8 Wskaźniki obciążenia demograficznego dla Gminy Zabór (stan na 31.12.2014)

Odsetek osób w wieku:	2014
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	50,4
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	66,1
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	20,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Jednym z czynników mających zasadniczy wpływ na aktualną strukturę demograficzną ludności jest ruch naturalny, a w szczególności liczba urodzeń żywych i zgonów, które kształtują przyrost naturalny.

Ryc. 10 Ruch naturalny ludności Gminy Zabór w roku 2014. Współczynniki w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

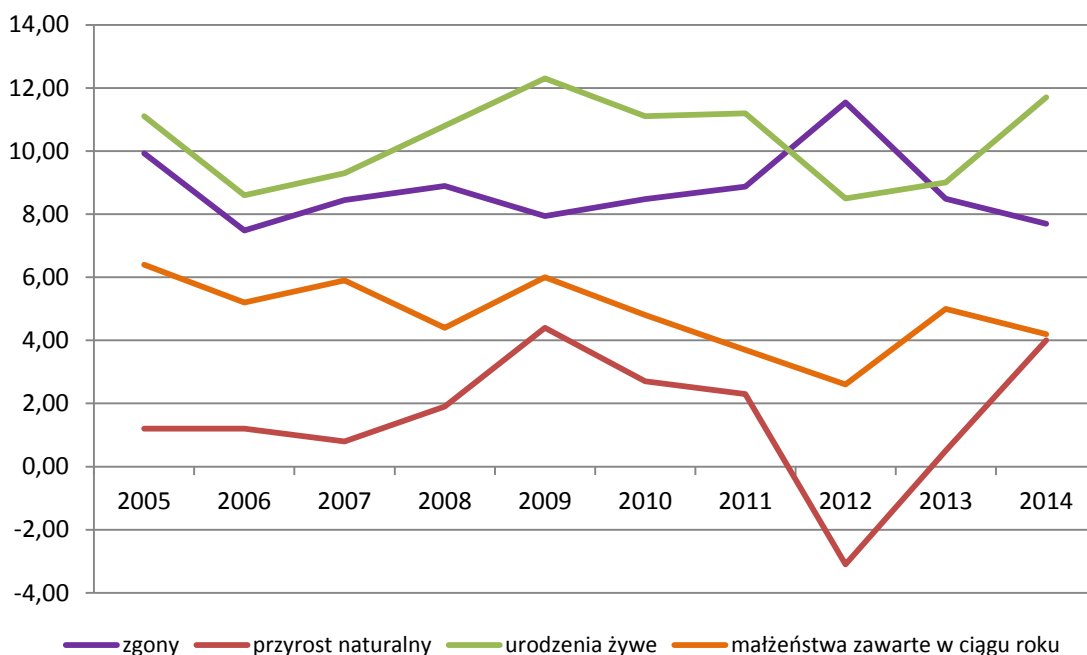

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Równie istotne jak wartości poszczególnych współczynników są kierunki ich zmian. Jak wynika z analizy wykresów zamieszczonych na ryc. 11 wskaźniki takie jak liczba urodzeń żywych i ilość

zgonów utrzymują się na stabilnym poziomie. Z tego też powodu przyrost naturalny (za wyjątkiem roku 2012) rokrocznie osiąga dodatnie i stosunkowo wysokie wartości. Powoli maleje natomiast liczba zawieranych małżeństw, co jest odzwierciedleniem zachodzących przemian kulturowo-społecznych o znacznie szerszym zasięgu.

Ryc. 11 Zmiany w ruchu naturalnym ludności Gminy Zabór w latach 2005 - 2014. Współczynniki w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych – Portret terytorialny

Warto podkreślić, że wiele pozytywnych trendów w obrębie zmian demograficznych zidentyfikowanych na przestrzeni ostatniej dekady w gminie Zabór odbiega od wzorców charakterystycznych dla województwa i kraju.

2.2. Główne problemy społeczne

Najpoważniejszymi problemami społecznymi w Gminie Zabór pozostają ubóstwo i bezrobocie. Pierwsze z nich jest, w wielu przypadkach, następstwem trudności ze znalezieniem stałego zatrudnienia, ale wpływ na nie ma również fakt, że w gminie wiejskiej, a więc na terenach tradycyjnie rolniczych, w wielu gospodarstwach praktycznie zaniechano już produkcji rolnej. Jak wskazano w dalszej części diagnozy (rozdział 3.2), w gminie dominują gospodarstwa o areale poniżej jednego hektara, lub nieznacznie go przekraczającym. Położone są one w przeważającej części na glebach VI i V klasy bonitacji, co dodatkowo w połączeniu z raczej ekstensywnym sposobem gospodarowania, nie pozwala na osiąganie wysokich plonów i obniża opłacalność produkcji. W konsekwencji wpływa to na zamożność rodzin, dla których działalność rolnicza pozostaje podstawowym źródłem utrzymania.

Trudności ze znalezieniem stałej pracy leżą u podstaw również innych niekorzystnych zjawisk. Oprócz wspomnianego już wyżej ubóstwa wiążą się także z problemem wykluczenia społecznego niektórych grup. Ponieważ lokalny rynek pracy (w obrębie Gminy Zabór) jest stosunkowo niewielki i ma bardzo ograniczone możliwości zaspokajania potrzeb mieszkańców gminy, w znacznej mierze zmuszeni są oni korzystać z miejsc pracy oferowanych w Zielonej Górze. Napotykają jednak barierę w postaci braku odpowiedniej sieci połączeń komunikacją publiczną. Powoduje to utrudnienie w dostępie do rynku pracy. Tymczasem ilość osób mieszkających na terenie gminy i pozostających bez stałego zatrudnienia w ostatnim dniu roku 2014 wynosiła 243 osoby i była ponad dwukrotnie większa niż w najkorzystniejszym w tym zakresie roku 2008. Jak wskazują dane statystyczne większe problemy z zatrudnieniem mają kobiety, które są w tym przypadku grupą defaworyzowaną.

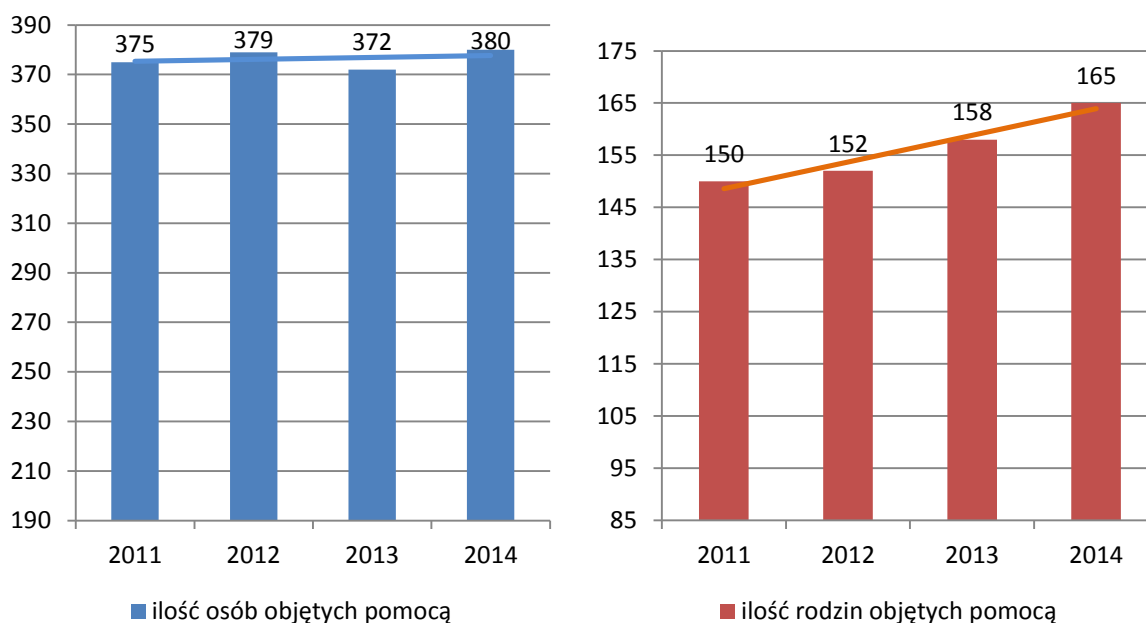
2.3. Pomoc społeczna

Celem pomocy społecznej jest umożliwienie poszczególnym osobom i ich rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać samodzielnie i bez wsparcia. Zakres zadań i kompetencji poszczególnych służb, działających na rzecz osób wykluczonych społecznie, określony został przede wszystkim w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zgodnie z którą pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Na terenie Gminy Zabór wiodącym realizatorem zadań z zakresu pomocy społecznej jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej ośrodki pomocy społecznej realizują swoje zadania poprzez m.in. świadczenia pieniężne i świadczenia niepieniężne. Do świadczeń pieniężnych zalicza się: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe, zasiłki i pożyczki na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców oraz wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd. Wśród świadczeń niepieniężnych pomoc społeczna obejmuje: pracę socjalną, bilet kredytowany, składki na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne, pomoc rzeczową, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie.

W 2014 roku liczba osób, którym przyznano świadczenia w ramach zadań zleconych i zadań własnych gminy wyniosła 380. Pomocą objęto 165 rodzin. Porównując na przestrzeni ostatnich czterech lat liczbę osób i rodzin objętych działaniami OPS w Zaborze, można zauważyć, że ilości osób objętych opieką jest niemal stała (wzrosła o niespełna 1,5%) podczas gdy ilość rodzin objętych pomocą społeczną zwiększyła się o równo 10%.

Ryc. 12 Świadczenia przyznane przez GOPS w Zaborze w latach 2011 - 2014.

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Zabór

Analizując powyższe wykresy podkreślić należy, że jedynie minimalny wzrost liczby udzielonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze świadczeń (o 1,33% w ciągu ostatnich 4 lat) nastąpił w sytuacji stale rosnącej liczby mieszkańców gminy (w analogicznym okresie przybyło ich o 3,86%, a więc blisko trzykrotnie więcej niż świadczeń). Świadczyć to może o podnoszącym się średnim poziomie życia mieszkańców gminy. Nie należy jednak mylić tego zjawiska ze zmniejszeniem się bezwzględnej skali problemu.

Najczęściej realizowanymi formami pomocy świadczonej przez OPS w Zaborze w ramach zadań własnych gminy jest udzielanie świadczeń w postaci zasiłków okresowych oraz innych zasiłków celowych i w naturze. Większość świadczeniobiorców otrzymała te świadczenia z powodu ubóstwa i bezrobocia. Na podstawie informacji z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaborze dotyczących powodów przyznania świadczeń społecznych można określić najważniejsze niedobory społeczne, z którymi zmagają się mieszkańcy gminy. W świetle tych danych, jako największy problemem jawią się ubóstwo i bezrobocie. W 2014 roku ubóstwo było przyczyną przyznania świadczeń społecznych w 114 przypadkach (utrzymanie stanu z roku 2013), a brak pracy był przyczyną przyznania 91 świadczeń (wzrost z wartości 82 w roku 2013). Jako trzeci najczęstszy powód korzystania z pomocy społecznej statystyki wskazują niepełnosprawność. Tu również na przestrzeni ostatniego roku nastąpił wyraźny wzrost ilości przyznanych świadczeń z 48 w roku 2013 do 53 w roku 2014. Pozostałe dane w zakresie powodów przyznania świadczeń przez OPS w Zaborze prezentuje tabela poniżej.

Tabela 9 Powody przyznania świadczeń przez OPS w Zaborze w latach 2011-2014 (liczba rodzin)

	2011	2012	2013	2014
ubóstwo	104	102	114	114
bezdomność	3	1	2	2
potrzeba ochrony macierzyństwa	12	15	11	10
w tym wielodzietność	3	3	4	3
bezrobocie	74	75	82	91
niepełnosprawność	46	42	48	53
długotrwała lub ciężka choroba	35	36	32	32
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	8	2	7	10
w tym rodziny niepełne	bd.	bd.	4	3
w tym rodziny wielodzietne	bd.	bd.	2	5
przemoc w rodzinie	0	2	4	6
alkoholizm	18	16	22	24
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	1	1	3	4
brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0
zdarzenia losowe	0	1	0	1

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2012 dla Gminy Zabór i dane OPS w Zaborze z lata 2013-2014.

Wszystkie działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaborze realizował dzięki zaangażowaniu skromnej w zasobach czteroosobowej kadry pracowniczej. Na pomoc społeczną Gmina Zabór w 2014 roku wydatkowała kwotę 2 085 853,75 zł, co stanowiło 13,58 % całego budżetu. Mimo iż nominalnie jest to kwota wyższa niż w latach wcześniejszych, to udział % w wydatkach gminy był w roku 2014 najniższy w tej dekadzie.

3. Sfera gospodarcza

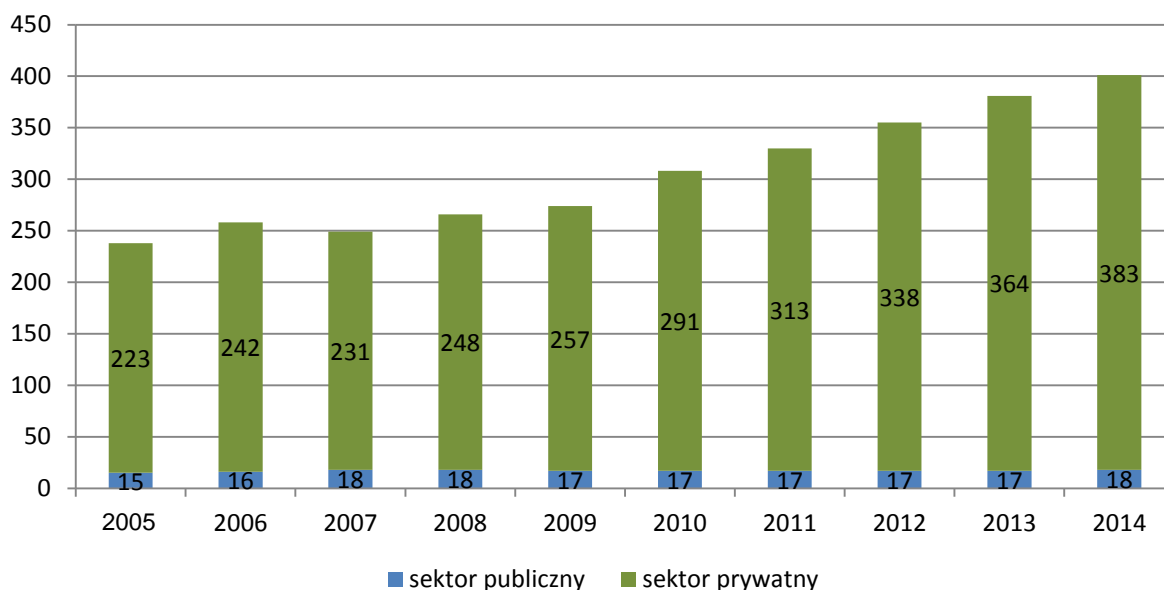
Główny Urząd Statystyczny podaje, że na koniec 2014 roku na terenie gminy w systemie REGON zarejestrowanych było 401 podmiotów. Dominują podmioty sektora prywatnego, których było 383 przy 18 reprezentujących sektor publiczny. Warto podkreślić, że ostatnia dekada charakteryzowała się trwałym wzrostem ilości zarejestrowanych firm. Jest to trend tym bardziej cenny, że jego dynamika jest bardzo wysoka.

Tabela 10 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Zabór wpisane do rejestru REGON w latach 2005-2014 (stan w dniu 31 XII)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
sektor publiczny	15	16	18	18	17	17	17	17	17	18
sektor prywatny	223	242	231	248	257	291	313	338	364	383
ogółem	238	258	249	266	274	308	330	355	381	401
przyrost [rok poprzedni = 100]	104,85	108,40	96,51	106,83	103,01	112,41	107,14	107,58	107,32	105,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Ryc. 13 Przyrost ilości podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Zabór w latach 2005 - 2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

W ciągu ostatniej dekady w Gminie Zabór liczba podmiotów sektora prywatnego wzrosła o blisko 72%, podczas gdy w województwie lubuskim przyrost ten, w analogicznym okresie, wyniósł zaledwie 9,5%. W sektorze publicznym na terenie gminy przybyło w tym czasie 20,0% podmiotów, podczas gdy w regionie ich liczba spadła o 19,1%.

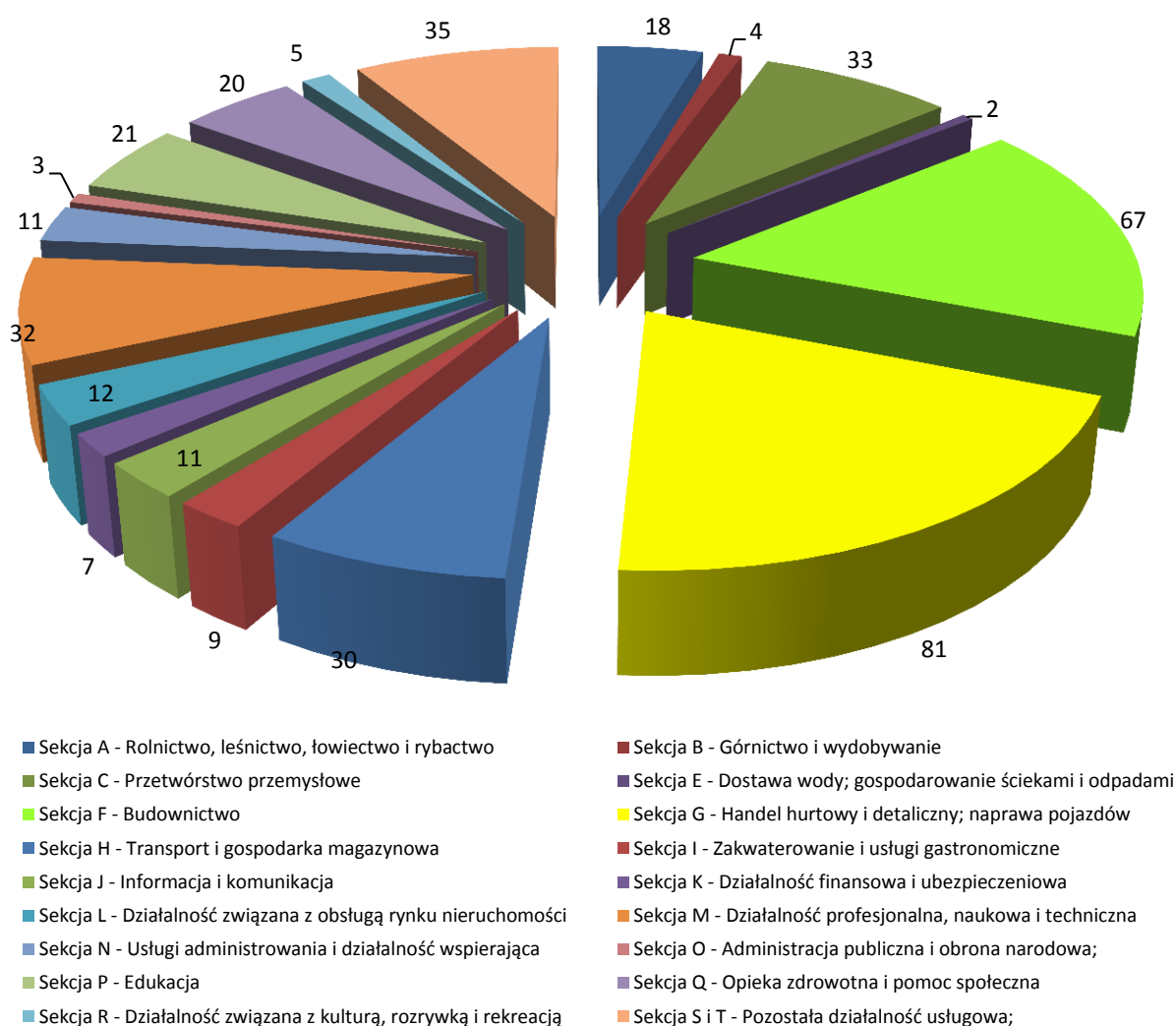
Wśród zarejestrowanych podmiotów najwięcej, bo aż 384 było tzw. mikroprzedsiębiorstw, a więc podmiotów zatrudniających mniej niż 10 osób. Spośród pozostałych firm 16 zatrudniało od 10 do 49

osób (tzw. małe przedsiębiorstwa). Tylko jeden podmiot ma status średniego wielkości (zatrudnia powyżej 49 osób). W gminie nie ma żadnych dużych firm (zatrudniających więcej niż 250 osób). Znaczący wzrost ilości mikroprzedsiębiorstw w gminie należy wiązać głównie z osobami, które osiedlają się tu przybywając z Zielonej Góry. Pozostaje mieć nadzieję, że większa aktywność gospodarcza udzieli się również tej części mieszkańców gminy, którzy są z nią związani już od wielu lat.

3.1. Struktura podstawowych branż gospodarki

Mimo, iż gmina ma charakter wiejski z silnymi tradycjami rolniczymi, to wśród zarejestrowanych na jej terenie podmiotów gospodarczych najwięcej jest tych prowadzących działalność handlową i zajmujących się naprawą pojazdów (81). Nieco mniej jest firm budowlanych (67). Na dalszych miejscach są podmioty prowadzące inną działalność usługową (35) oraz działające w sferze przetwórstwa przemysłowego (33). Podmiotów działających w sekcji A obejmującej rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo jest zaledwie 18. Tym niemniej rolnictwo pozostaje kluczową dla gminy gałęzią gospodarki.

Ryc. 14 Jednostki wpisane do rejestru REGON w Gminie Zabór wg sekcji PKD 2007

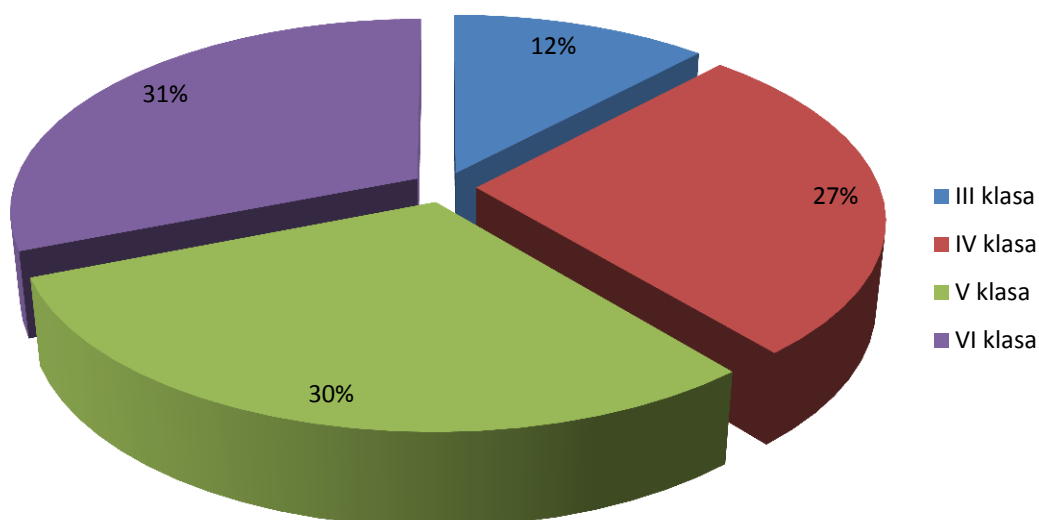

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

3.2. Rolnictwo

W gruntach ornych gminy największy udział mają słabe grunty VI klasy bonitacyjne. Gruntów III klasy jest zaledwie 12 % a gruntów I i II klasy praktycznie nie ma w ogóle.

Ryc. 15 Grunty orne w gminie w podziale na klasy bonitacyjne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PRL Gminy Zabór 2011

Powszechny Spis Rolny przeprowadzony w 2010 roku wykazał, że na terenie gminy najwięcej jest gospodarstw bardzo małych o powierzchni poniżej 1 hektara. Jednak zdecydowana większość z nich nie prowadzi w ogóle działalności rolniczej. Wśród tych, które taką działalność prowadzą w dalszym ciągu ponad 40 % stanowią te o najmniejszym areale. Tak duży udział „mikrogospodarstw” sprawia, że porównanie gminy z innymi jednostkami wypada pod tym względem stosunkowo słabo.

Tabela 11 Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych w Gminie Zabór na tle średniej regionalnej

		gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą			
		do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 ha i więcej
woj. lubuskie	Ilość [szt.]	9293	10732	4124	6981
powiat zielonogórski		1133	1307	428	736
Gmina Zabór		93	73	29	37
woj. lubuskie	udział [%]	29,9	34,5	13,2	22,4
powiat zielonogórski		31,4	36,3	11,9	20,4
Gmina Zabór		40,1	31,5	12,5	15,9

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 rok

W dalszym ciągu znaczna część gruntów w gminie pozostaje nieużytkowana stopniowo tracąc swój rolny charakter. Są one najczęściej odłogowane lub koszone raz w roku, jedynie w celu otrzymania dopłat bezpośrednich z Unii Europejskiej. Część najbardziej atrakcyjnych osadniczo terenów została odrolniona i przekształcona na działki budowlane. W tej sytuacji nie dziwi, że według danych z Powszechnego Spisu Rolnego z roku 2010 jedynie w 73 gospodarstwach znajdowały się 104 ciągniki.

Biorąc pod uwagę rodzaj poszczególnych upraw, w gminie znacznie przeważają zboża. Stosunkowo niewiele jest upraw roślin okopowych, plantacji jagodowych i warzyw.

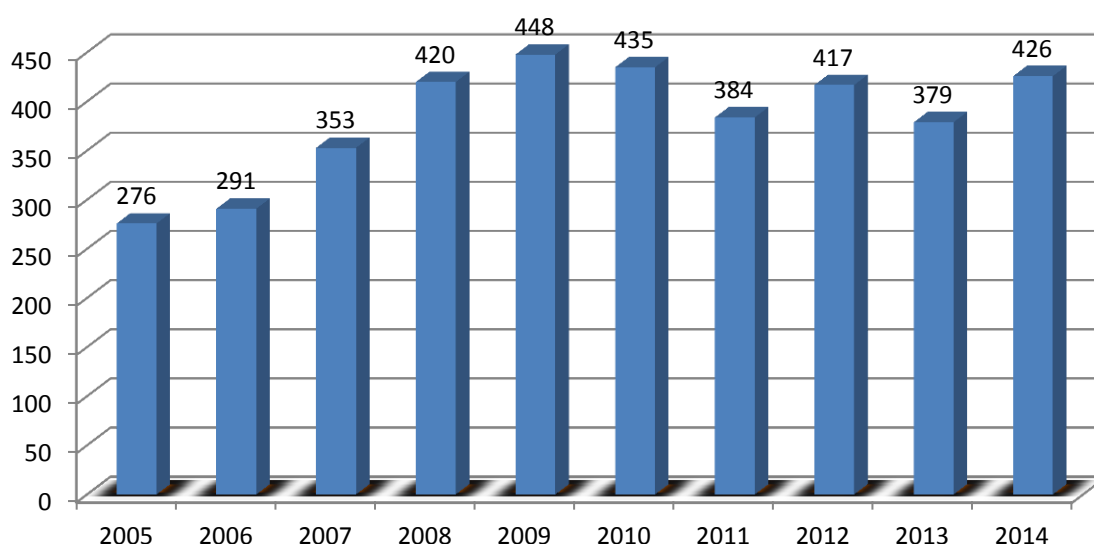
Pewne ożywienie w tym zakresie wniósł w ostatnich latach powrót do tradycji winiarskich. Działające już od kilku lat uprawy winorośli powiększają swój areal, a obok nich powstają nowe, wśród których jest 30-to hektarowa winnica związana z Lubuskim Centrum Winiarstwa zlokalizowana między Łazem a Zaborem.

3.3. Przemysł, pracodawcy i rynek pracy.

W chwili obecnej na terenie gminy przemysł praktycznie nie istnieje. Aktywność gospodarcza sprowadza się do funkcjonowania jedynie małych i mikroprzedsiębiorstw. Te ostatnie w dużej mierze oparte są o samozatrudnienie. W tej sytuacji głównym pracodawcą w gminie pozostaje sfera budżetowa.

Największy rynek pracy, dla osób z terenu Gminy Zabór, związany jest z pobliskim ośrodkiem miejskim, jakim jest Zielona Góra. To głównie tu mieszkańcy gminy znajdują zatrudnienie. Według danych GUS zatrudnienie w gminie na koniec 2014 roku znajdowało 426 osób. To poziom zbliżony do tego z roku 2008, a więc sprzed ogólnoświatowego kryzysu gospodarczego.

Ryc. 16 Rynek pracy w Gminie Zabór – osoby zatrudnione wg stanu na koniec roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Ilość osób zarejestrowanych jako pozostające bez pracy w roku 2014 była ponad dwukrotnie większa niż w najkorzystniejszym w tym zakresie roku 2008. Tąpnięcie jakie nastąpiło w roku 2009 było, w dużej mierze, odzwierciedleniem niepokojów, które zapanowały na rynku pracy w związku

z ogłoszeniem pod koniec 2008 roku po decyzji o upadku Banku Lehman Brothers (wydarzenie to przyjęło się uważać za początek ogólnoświatowego kryzysu gospodarczego). Naturalną reakcją pracodawców w sytuacji recesji gospodarczej jest ograniczenie kosztów między innymi poprzez redukcję zatrudnienia. Niestety zapoczątkowana przed ponad sześciu laty tendencja nadal utrzymuje się na lokalnym rynku pracy Gminy Zabór. Stale rośnie więc liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne.

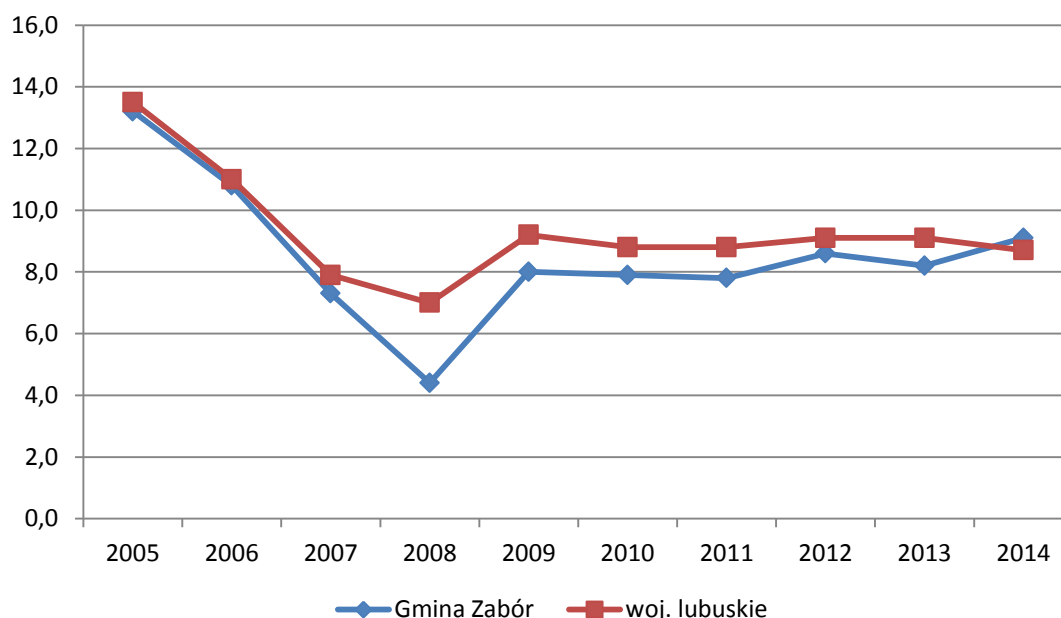
Tabela 12 Osoby zarejestrowane jako bezrobotne w Gminie Zabór w podziale na płeć (lata 2005-2014)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	292	244	169	106	197	199	200	225	216	243
mężczyźni	122	110	75	50	111	105	87	114	98	110
kobiety	170	134	94	56	86	94	113	111	118	133

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych – Portret terytorialny

Począwszy od roku 2008 systematycznie rośnie udział osób bezrobotnych zarejestrowanych, w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Za stale wzrastającą ilością osób w wieku produkcyjnym nie idzie w parze większa liczba oferowanych im miejsc pracy. Mimo, iż od roku 2009 tempo tych zmian jest niewielkie, to trend notowany dla Gminy Zabór pozostaje w sprzeczności z tendencjami widocznymi dla uśrednionych wartości całego województwa lubuskiego, gdzie w analogicznym okresie widoczna jest wyraźna stabilizacja z delikatnie rysującą się tendencją spadkową.

Ryc. 17 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych, w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Zabór i województwie lubuskim (lata 2005-2014)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

3.4. Jednostki gminne

Gmina Zabór nie posiada spółek dla których byłaby właścicielem. Na terenie gminy działają natomiast budżetowe jednostki organizacyjne, za pośrednictwem których gmina realizuje część swoich ustawowych obowiązków. Wszystkie one należą do grupy jednostek niedochodowych, a ich finansowanie oparte jest o budżet gminy i dotacje celowe. Niewielki udział w budżecie tych jednostek stanowić mogą również środki specjalne pochodzące z częściowej odpłatności i darowizn. Jednostki te to:

- szkoła podstawowa;
- gimnazjum;
- przedszkole;
- ośrodek pomocy społecznej;

Ponadto status samorządowej jednostki kultury posiada Gminna Biblioteka Publiczna w Zaborze.

Zasoby i dorobek wszystkich wyżej wymienionych jednostek zostały omówione w dalszej części dokumentu przy okazji rozdziałów 2.3, 5.1 oraz 5.3.

4. Infrastruktura techniczna

4.1. Sieć komunikacyjna

DROGI

Sieć komunikacyjna bazuje wyłącznie na infrastrukturze drogowej. Tworzą ją głównie drogi powiatowe i gminne. Ich rozmieszczenie jest adekwatne do sieci osadniczej i wystarczające w stosunku do aktualnych potrzeb mieszkańców gminy. Niestety stan techniczny, zwłaszcza dróg powiatowych, nie jest najlepszy. Nawierzchnie w wielu wypadkach są zdegradowane, a w większości miejscowości nie ma chodników. Spośród ponad 44 km dróg publicznych Gminy Zabór tylko 15 km posiada nawierzchnię utwardzoną. Drogi gruntowe i utwardzone tłuczniem, mimo iż w większości przypadków nie są nadmiernie eksploatowane, z racji charakteru swojej nawierzchni wymagają częstych remontów.

Jedyna droga wojewódzka zlokalizowana na terenie gminy to DW 282. Przecina gminę ze wschodu na zachód w jej środkowej części, łącząc Zieloną Górę z Bojadłami. Na terenie Gminy Zabór przebiega przez miejscowości Droszków, Łaz, Zabór, Miłsko. W jej ciągu znajduje się przeprawa promowa przez rzekę Odrę. Znaczenie tej przeprawy jest o tyle istotne, że aktualnie na terenie gminy nie ma żadnego mostu, umożliwiającego przekroczenie największego ciek wodny zachodniej Polski.

W bezpośrednim sąsiedztwie gminy (w odległości mniejszej niż 10 km od jej granic) przebiega jedna z najważniejszych arterii komunikacyjnych zachodniej Polski - droga ekspresowa S-3. Jej przebieg jest równoległy do południowo-zachodniej, zachodniej i północno-zachodniej granicy gminy.

Istotnym zagadnieniem w układzie drogowym gminy pozostaje kwestia dróg zlokalizowanych na terenach nowopowstającej zabudowy osiedlowej. Zwłaszcza w miejscowościach położonych bezpośrednio przy granicy z Zieloną Górą, a więc w Droszkowie i Przytoku. Właściciele działek nabytych w obrocie prywatnym zgodnie z obowiązującymi regulacjami sami muszą zadbać o infrastrukturę drogową umożliwiającą dojazd do posesji.

Ważnym problemem komunikacyjnym gminy jest również wspomniany brak przeprawy mostowej przez Odrę. Rzeka wytycza granicę gminy na długości ok. 21,5 km co stanowi ponad 40% całkowitej długości granic gminy. Funkcjonalność jedynej przeprawy promowej zlokalizowanej w miejscowości Miłsko, jak we wszystkich tego typu rozwiązaniach, ograniczona jest technicznymi możliwościami promu i warunkami naturalnymi (stanem wód i pogodą).

W najbliższej perspektywie finansowej funduszy strukturalnych UE obejmującej lata 2014-2020 władze wojewódzkie zaplanowały realizację przeprawy mostowej w pobliżu Miłska położonej w ciągu drogi wojewódzkiej DW 282. Wg przyjętych założeń inwestycja realizowana będzie etapowo. W pierwszym okresie wybudowana zostanie sama przeprawa, a następnie przebudowana będzie infrastruktura dojazdowa do niej. Kluczowe z punktu widzenia gminy jest w tej sytuacji doprowadzenie do jak najszybszej realizacji dalszych etapów inwestycji, które wiążą się z powstaniem obwodnic miejscowości Droszków, Łaz, Zabór, Miłsko przez które aktualnie przebiega droga wojewódzka DW 282 i budową węzłów komunikacyjnych umożliwiających zjazd do Przytoku, Łazu, Zaboru i Miłska.

KOMUNIKACJA ZBIOROWA

Transport publiczny oparty jest o usługi świadczone przez trzy przedsiębiorstwa przewoźników zbiorowych.

Miejski Zakład Komunikacji w Zielonej Górze zapewnia połączenie Droszkowa ze stolicą regionu. Autobusy linii nr 25 aktualnie kursują 16 razy dziennie w dni powszednie (praktycznie co godzinę) i 10 razy dziennie w każdą niedzielę i święta.

Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej PKS Zielona Góra aktualnie ma w swym rozkładzie między innymi kursy do Dąbrowy, Tarnawy i Miłska, które umożliwiają dojazd do stolicy regionu mieszkańcom:

- Dąbrowy (1 połączenie rano i 3 połączenia po południu)
- Miłska (14 połączeń)
- Przytoku (15 połączeń)
- Tarnawy (1 połączenie rano)
- Zaboru (15 połączeń)

Zdecydowana większość tych połączeń dotyczy wyłącznie dni powszednich, a nawet tzw. szkolnych. Przewozy szkolne obsługuje firma, która wyłaniana jest w postępowaniu przetargowym. Wszyscy przewoźnicy korzystają z tych samych przystanków utrzymywanych z budżetu gminy.

4.2. Wodociągi i kanalizacja.

SIEĆ WODOCIĄGOWA

Długość sieci wodociągowej w gminie wynosi aktualnie (stan na koniec 2014 roku) 46,4 km i na przestrzeni ostatnich kilku lat zmieniła się nieznacznie. W tym czasie była ona rozbudowywana jedynie o krótkie, kilkusetmetrowe odcinki pozwalające przyłączyć domy zlokalizowane na obrzeżach najdynamiczniej rozwijających się jednostek osadniczych.

Woda dostarczana jest w sumie do 1005 odbiorców posiadających przyłącza. W roku 2014 ok. 93,5 % mieszkańców Gminy Zabór korzystało z sieci wodociągowej.

Tabela 13 Zmiany w długości sieci wodociągowej i ilości przyłączy w Gminie Zabór w latach 2005-2014

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
długość czynnej sieci rozdzielczej [km]									
37,7	39,4	41,5	42,7	44,2	44,2	46,1	46,3	46,4	46,4
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]									
799	756	768	868	922	933	962	952	977	1005

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Tabela 14 Zmiany w ilości osób korzystających z sieci wodociągowej i ilości wody dostarczanej gospodarstwom domowym w Gminie Zabór w latach 2005-2014.

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam³]									
109,6	114,4	126,2	125,9	125,3	132,4	141,4	117,1	108,7	123,1
ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoba]									
3245	3292	3314	3366	3456	3554	3623	3685	3736	:

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

System zaopatrzenia w wodę oparty jest o 7 hydroforni zlokalizowanych w miejscowościach Dąbrowa, Droszków, Łaz, Miłsko, Proczki, Rajewo, Wieloblota. Rozproszony układ wpływa na podwyższenie kosztów eksploatacji.

Stan zarówno zarówno sieci wodociągowej jak i stacji jest zadawalający. Dostarczana mieszkańcom woda spełnia obowiązujące w tym zakresie normy.

SIEĆ KANALIZACYJNA

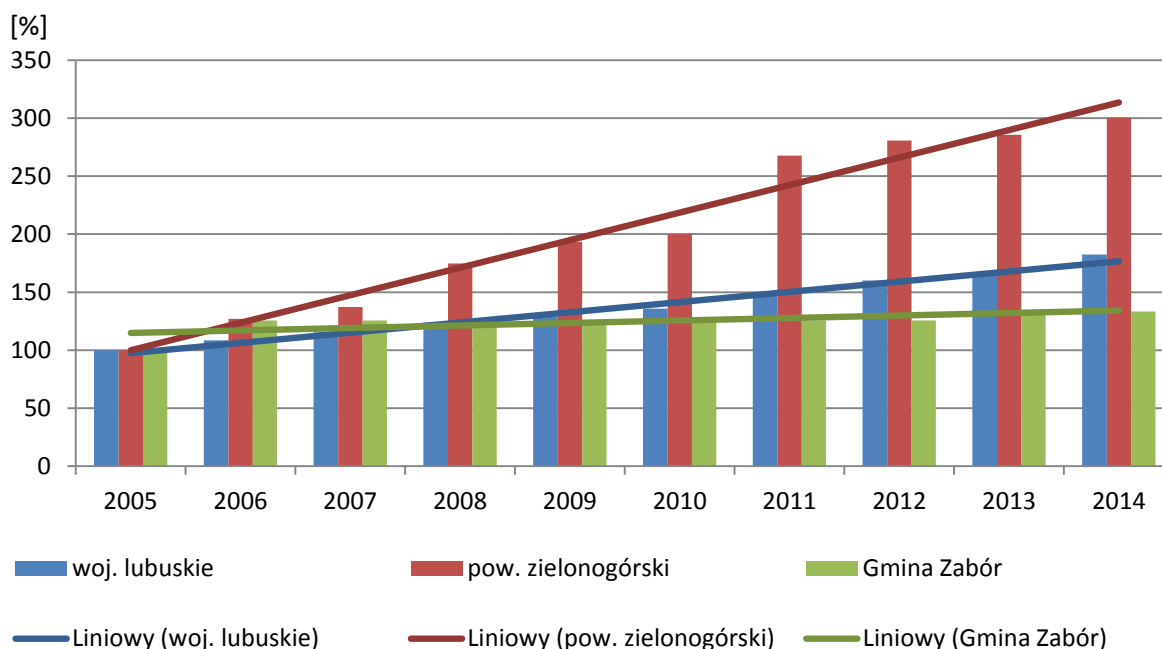
Na terenie gminy funkcjonuje jedna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków typu BOS-200. Zlokalizowana jest w Zaborze i są do niej podłączone niemal wszystkie gospodarstwa z tej miejscowości. Pozostałe miejscowości nie są skanalizowane. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej pozostającej w zasobach Gminy Zabór wynosi aktualnie 5,2 km (dane GUS na koniec 2014 roku). Obejmuje ona praktycznie tylko Zabór. Ostatni raz sieć rozbudowywana była w roku 2013, kiedy to oddano do użytku jej trzystu metrowy odcinek pozwalający na przyłączenie 9 nowych gospodarstw. Wszystkich zmian w tym zakresie w ostatnich 10 latach było niewiele. Widać to szczególnie porównując tempo rozbudowy sieci kanalizacyjnej w gminie do wartości średnich dla powiatu zielonogórskiego czy województwa lubuskiego w analogicznym okresie.

Tabela 15 Zmiany w infrastrukturze zbiorczej sieci kanalizacyjnej gminy Zabór na przestrzeni ostatnich 10 lat

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]									
3,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	5,2	5,2
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [osoba]									
701	809	851	868	898	923	956	918	982	982
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]									
107	143	157	161	165	165	172	154	163	163

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Ryc. 18 Przyrost sieci kanalizacji sanitarnej w latach 2005-2014 w Gminie Zabór, powiecie zielonogórskim i województwie lubuskim. Rok bazowy 2005 = 100%.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Specyfika sieci osadniczej (małe miejscowości o stosunkowo rzadkiej zabudowie, położone w znacznych odległościach od siebie) nie sprzyja budowie kanalizacji zbiorczej. Poziom wskaźnika RLM w przeliczeniu na kilometr sieci praktycznie uniemożliwia uzyskanie wsparcia finansowego przeznaczonego dla tego rodzaju inwestycji ze strony funduszy strukturalnych (wymagane jest wyznaczenie aglomeracji o liczbie 120 RLM/km sieci). Alternatywą w tym wypadku pozostają przydomowe oczyszczalnie ścieków lub dowóz nieczystości do oczyszczalni wozami asenizacyjnymi. Aktualnie w gminie funkcjonuje 228 przydomowych oczyszczalni ścieków.

4.3. Sieć energetyczna, gazowa, ciepłownicza i telekomunikacja

SIEĆ ENERGETYCZNA

Cała Gmina Zabór jest zelektryfikowana. Gminę obsługuje Zakład Energetyczny, który na bieżąco dokonuje napraw sieci w przypadku jej uszkodzenia i w miarę potrzeb dokonuje niezbędnych inwestycji w infrastrukturę. Najpoważniejszy niedobór w tym zakresie występuje w obszarze oświetlenia terenów osadniczych.

SIEĆ GAZOWA

Przez Gminę Zabór przebiegają dwie nitki sieci gazowej. Zlokalizowana w północnej części, należąca do PGNiG nitka wysokiego ciśnienia nie ma jednak znaczenia praktycznego z uwagi na brak stacji redukcyjnych.

Istotna dla mieszkańców pozostaje sieć, której właścicielem jest EWE, zaopatrująca w gaz Droszków, Łaz, Przytok i Zabór. Co roku do sieci podłączane są nowe gospodarstwa przez co stale rośnie w gminie procentowy udział osób korzystających z gazu dostarczanego siecią.

Tabela 16 Zmiany w wykorzystaniu sieci gazowej w Gminie Zabór.

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieskalnych								
szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.
0	12	104	137	175	198	228	249	268
odbiorcy gazu								
gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.	gosp.
0	52	100	130	165	189	218	235	249
ludność korzystająca z sieci gazowej								
osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
0	21	64	110	541	620	706	747	779

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

TELEKOMUNIKACJA

W Gminie Zabór sieć telefoniczna jest dobrze rozwinięta. Jej naziemny charakter bywa jednak przyczyną stosunkowo częstych awarii, co wpływa na komfort korzystania z usług telefonii stacjonarnej. Zlokalizowana w Zaborze centrala posiada stałe łącze internetowe. Jednak nie wszystkie

miejsowości w gminie mają możliwość korzystania z tej nowoczesnej technologii komunikacji i wymiany danych.

Mimo zakończenia, w 2014 roku, realizowanego przez firmę ORANGE projektu „Szerokopasmowe lubuskie”, który to projekt teoretycznie miał zapewnić wszystkim mieszkańcom województwa dostęp do Internetu, w Gminie Zabór wykluczeni cyfrowo nadal pozostają mieszkańcy Przytoku, Czarnej i Dąbrowy. Również w Droszkowie występują problemy z uzyskaniem przyłączy internetowych. Powstała w ramach projektu infrastruktura nie obejmuje bowiem bezpośredniego podłączenia odbiorców do wybudowanej sieci.

Wybudowane na terenie gminy stacje telefonii komórkowej nie zapewniają pełnego pokrycia swoim zasięgiem wszystkich miejscowości. Wpływ na to ma zbyt mała ilość masztów i ukształtowanie terenu. Również w tym wypadku problem dotyczy przede wszystkim otoczonego wzniesieniami Przytoku.

SYSTEM CIEPŁOWNICZY

Na terenie gminy nie ma czynnej sieci ciepłowniczej. Wszystkie istniejące kotłownie mają charakter lokalny.

4.4. Gospodarka odpadami

Praktycznie od 2013 roku funkcjonują w Polsce przepisy wynikające z nowelizacji ustaw z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. t. j. z 2013 r., poz. 1399), na mocy której gmina przejęła obowiązki właścicieli nieruchomości w zakresie odbierania odpadów komunalnych oraz ich zagospodarowania w zamian za uiszczoną opłatę na rzecz gminy.

Ustawodawca rozszerzył zapisy precyzujące zadania gmin oraz wprowadził narzędzia prawne służące efektywnej realizacji tych zadań. Ustawa została wzbogacona o rozdziały określające zasady gospodarowania odpadami komunalnymi przez gminę oraz warunki działalności związanej z odbieraniem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych i sprawozdawczości z tym związanej. Określa również zasady kontroli i sankcje (kary pieniężne) za niezgodne z prawem odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości oraz za niewypełnianie obowiązku składania sprawozdań przez podmioty zajmujące się odbiorem tychże odpadów.

Zmiany w obowiązującym systemie gospodarowania odpadami polegają głównie na:

- obowiązku gmin do zapewnienia, budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych,
- przejęciu przez gminy obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie odbierania odpadów komunalnych oraz ich zagospodarowania w zamian za uiszczoną opłatę na rzecz gminy,
- osiągnięciu określonych w znowelizowanej ustawie odpowiednich poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia surowców wtórnych takich jak: papier, metale, tworzywa sztuczne i szkło,
- organizowaniu przez gminy przetargów na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości,
- tworzeniu punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych w sposób zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy. Gminy wskazują także miejsca, w których mogą być prowadzone zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych,

Nowy system opiera się na hierarchii postępowania z odpadami zgodnie z którą zmieszane odpady komunalne powinny trafiać do przetworzenia do regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) - termicznego lub mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów. W Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubuskiego na lata 2012-2017 z perspektywą do roku 2020 wyznaczono 7 regionów gospodarki odpadami. Gmina Zabór przynależy do regionu obsługiwanego przez ZZO Zielona Góra.

Usługę odbioru odpadów komunalnych na terenie gminy od dnia 1 maja 2015 roku do 30 kwietnia 2016 r. świadczy firma TRANS-FORMACJA Marcin Wijatyk, Ołobok, ul. Słoneczna 17, 66-213 Skąpe. Gminny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych zlokalizowany jest na terenie kotłowni głównej w Zaborze przy ul. Akacyjowej.

W Gminie Zabór obowiązują trzy rodzaje zbierania odpadów do wyboru:

1. Metoda zmieszana - wszystko do jednego pojemnika – najwyższa opłata - 15 zł/osobę/m-c
2. Podział na frakcje suchą i mokrą – opłata pośrednia - 11 zł/osobę/m-c
3. Podział na frakcję suchą i mokrą oraz własny kompostownik – opłata najniższa - 8,50 zł/osobę/m-c

W listopadzie 2015 r. Rada Gminy podjęła uchwałę o wprowadzeniu obniżonej stawki dla piątej i każdej kolejnej osoby w rodzinie (3 zł) dla metod 2 i 3.

4.5. Zasoby mieszkaniowe,

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego ogół zasobów mieszkaniowych zlokalizowanych na terenie Gminy Zabór na koniec 2014 roku stanowiło 1026 budynków mieszkalnych, w których znajdowało się 1288 mieszkań, liczących łącznie 5990 izb, o całkowitej powierzchni użytkowej 128237 m². Jak pokazuje analiza statystyk archiwalnych w gminie szybko przybywa nowych mieszkań.

Tabela 17 Ilość mieszkań i ich podstawowe parametry w latach 2005-2014 - Gmina Zabór.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ilość mieszkań w gminie [szt.]	1024	1045	1071	1092	1131	1174	1207	1241	1276	1288
średnia ilość izb w mieszkaniu [szt.]	4,24	4,27	4,30	4,33	4,38	4,56	4,59	4,62	4,65	4,65
średni metraż mieszkania [m²]	86,75	87,88	89,49	90,43	92,34	95,68	96,80	98,03	99,26	99,56
Powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca [m²]	-	-	-	-	27,3	28,2	29,5	30,1	30,8	31,7

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

W gminie systematycznie rośnie nie tylko ilość mieszkań, ale jak pokazuje powyższa tabela, także ich przeciętna wielkość oraz powierzchnia przypadająca na jednego mieszkańca. Ponieważ jednocześnie poprawia się dostęp do infrastruktury technicznej, wyraźnie rośnie standard i wyposażenie lokali.

Tabela 18 Zmiany w standardzie mieszkań w latach 2005-2013 - Gmina Zabór.

mieszkania zawierające	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg [szt.]	1002	1023	1049	1070	1111	1155	1188	1222	1257
ustęp splukiwany [szt.]	867	888	914	935	974	1099	1132	1166	1201
łazienka [szt.]	862	883	909	930	969	1045	1078	1112	1147
centralne ogrzewanie [szt.]	730	750	776	797	836	919	952	986	1021
gaz z sieci [szt.]	0	6	19	33	165	189	191	198	207
wodociąg [%]	95,89	97,89	97,95	97,99	98,23	98,38	98,43	98,47	98,51
ustęp splukiwany [%]	84,67	84,98	85,34	85,62	86,12	93,61	93,79	93,96	94,12
łazienka [%]	84,18	84,50	84,87	85,16	85,68	89,01	89,31	89,61	89,89
centralne ogrzewanie [%]	71,29	71,77	72,46	72,99	73,92	78,28	78,87	79,45	80,02
gaz z sieci [%]	0,00	0,57	1,77	3,02	14,59	16,10	15,82	15,95	16,22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Bank Danych Lokalnych

W zdecydowanej większości mieszkania te stanowią własność prywatną. W zasobach gminy pozostaje jedynie 25 lokali o łącznej powierzchni 1100 m², z których 16 to mieszkania socjalne. Ich średni metraż wynosi 38,25 m².

5. Sfera społeczna

5.1. Edukacja i opieka nad dziećmi

Gmina Zabór realizuje obowiązki opiekuńczo-edukacyjne wobec najmłodszego pokolenia na poziomie przedszkolnym, szkoły podstawowej i gimnazjum.

Przedszkola

Na terenie gminy nie ma ani jednej placówki oferującej opiekę najmłodszym dzieciom (żłobki dla dzieci do 3 roku życia). Stwierdzić jednak należy, że przy tej wielkości gminy i przy jej strukturze osadniczej, prowadzenie takiej placówki przez samorząd byłoby działaniem znacznie wykraczającym poza standardy naszego kraju.

Nieco starsze dzieci w wieku od 3 do 6 lat, rodzice mogą posyłać do jednej z dwóch placówek prowadzących wychowanie przedszkolne. Są to Niepubliczne Przedszkole w Zaborze "Zielona Nutka" ul. Akacyjowa 1, oraz Niepubliczne Przedszkole Społeczne w Droszkowie ul. Dębowa 6.

Według danych GUS w roku 2013 spośród 202 mieszkańców Gminy Zabór w wieku od 3 do 6 lat 130 objętych było wychowaniem przedszkolnym. Odsetek dzieci objętych to formą opieki na poziomie 64,4%, choć niższy od średniej dla powiatu i dla województwa (odpowiednio 72,6% i 74,5%), jest jak na tereny gminy wiejskiej stosunkowo wysoki.

Szkoły podstawowe i gimnazjum

Obowiązek szkolny na terenie Gminy Zabór realizowany jest w Zespole Szkół w Zaborze (obejmującym Publiczną Szkołę Podstawową im. Jana Pawła II i Publiczne Gimnazjum) oraz w Społecznej Szkole Podstawowej w Droszkowie prowadzonej przez Stowarzyszenie Oświatowe "Przyjazna Szkoła". Oprócz tego w gminie swoją siedzibę mają też dwie placówki edukacyjne o statusie szkół specjalnych do których uczęszczają dzieci niemal wyłącznie spoza gminy.

Tabela 19 Szkoły podstawowe i ich uczniowie w Gminie Zabór w latach 2005-2013.

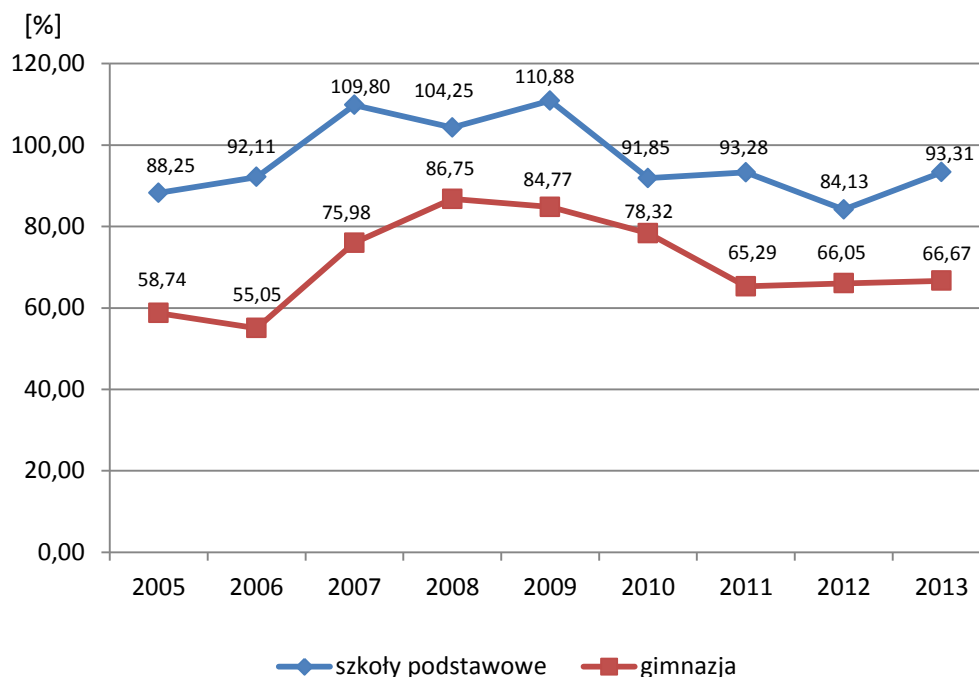
2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
szkoły podstawowe ogółem [szt.]								
4	4	4	4	4	4	4	4	4
w tym szkoły podstawowe specjalne [szt.]								
2	2	2	2	2	2	2	2	2
oddziały w szkołach podstawowych [szt.]								
21	20	19	19	19	18	16	16	16
uczniowie w szkołach podstawowych [osoby]								
308	280	280	270	265	248	236	228	223
w tym uczniowie w szkołach podstawowych specjalnych [osoby]								
70	70	72	72	72	72	72	72	72

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Choć ilość szkół podstawowych w gminie na przestrzeni ostatniej dekady jest stała, to systematycznie maleje ilość oddziałów szkolnych (klas). Jest to efekt niżu demograficznego oraz zachowań społecznych obrazowanych między innymi przez współczynnik skolaryzacji. Stanowi on wyrażony procentowo stosunek liczby wszystkich osób uczących się na danym poziomie do całej populacji osób

będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia. W sytuacji rygorystycznie przestrzeganego w naszym kraju obowiązku kształcenia dzieci na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum współczynnik ten obrazuje ile dzieci z danego obszaru uczęszcza do szkół poza granicami administracyjnymi rejonu, do którego przynależą.

Ryc. 19 Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie Zabór w latach 2005-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Bank Danych Lokalnych

Wartość współczynnika skolaryzacji brutto poniżej 100% oznacza, że w gminie jest więcej dzieci w przedziale wiekowym odpowiadającym np. obowiązkowi uczęszczania do szkoły podstawowej niż faktycznie uczęszcza do szkół na terenie gminy. Innymi słowy rodzice wożą swoje dzieci do szkół w sąsiednich gminach. Prawdopodobnie duża część z nich zabiera ze sobą dzieci do Zielonej Góry przy okazji wyjazdu do pracy. Istotną przyczyną, dla której tak się dzieje jest niezadawalająca jakość usług świadczonych przez placówki zlokalizowane w gminie. Niski poziom nauczania w szkołach podstawowych obrazują wyniki sprawdzianu przeprowadzanego na koniec szóstej klasy w roku 2013. W Gminie Zabór aż 63,3% uczniów osiągnęło wynik niski (0-16 punktów). To zdecydowanie najgorszy wynik w województwie. W przedostatniej w tej klasyfikacji gminie Siedlisko w najniższej kategorii ocen znalazło się 48,6% uczniów. To praktycznie przepaść wobec średniej krajowej na poziomie 21,6% i średniej województwa wynoszącej 12% (dane na podstawie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu - Raport ze sprawdzianu; kwiecień 2013).

Słabe wyniki w nauce osiągają również uczniowie jedyne w gminie gimnazjum. Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu w raporcie prezentującym wyniki egzaminu gimnazjalnego z roku 2014 wskazuje Gminę Zabór jako taką, której uczniowie osiągnęli najniższy wynik w województwie z testu matematycznego.

W tej sytuacji nie dziwi obraz danych archiwalnych GUS, który wskazuje, że po wzroście zaufania do lokalnych szkół w okresie od 2007 do 2010 roku, mieszkańcy gminy w ostatnich latach znów chętniej posyłają swoje dzieci do szkół zlokalizowanych poza terenem gminy.

5.2. Ochrona zdrowia

Podstawową opiekę zdrowotną prowadzi na terenie gminy Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Praktyka Lekarza Rodzinnego Tadeusz Kiwka", który przyjmuje pacjentów 5 dni w tygodniu. Dodatkowo raz w tygodniu Zakład zapewnia możliwość skorzystania z porad pediatry i dwa razy w tygodniu usług stomatologicznych. Rokrocznie w gminie udzielanych jest ok. 7300 porad medycznych.

Ponieważ NZOZ zlokalizowany jest w Zaborze przy ul. Polnej część mieszkańców (zwłaszcza z Droszkowa) korzysta z usług lekarza rodzinnego w Zielonej Górze. Droszków jest obecnie największą jednostką osadniczą gminy (ponad 1000 mieszkańców). Dodatkowo charakteryzuje go szybki wzrost liczby ludności. Warto więc rozważyć możliwość wybudowania w tej miejscowości pomieszczeń przeznaczonych na usługi medyczne.

W gminie funkcjonuje jeden punkt apteczny.

5.3. Kultura i rozrywka

Gminna Biblioteka Publiczna w Zaborze

Gminna Biblioteka Publiczna ma swoją siedzibę w Zaborze przy ul. Lipowej 1. Jej pomieszczenia zostały gruntownie wyremontowane i wyposażone w 2009 roku. Przy tej okazji utworzono kącik dla małych dzieci. W bibliotece oprócz księgozbioru liczącego ok. 17,5 tys. woluminów znajdują się też trzy ogólnodostępne stanowiska komputerowe. Z jej zasobów korzysta ok. 440 osób i na przestrzeni ostatniej dekady, mimo licznych wahań wartość ta utrzymuje się na podobnym poziomie (w 2013 roku były to 443 osoby). Ponieważ liczba mieszkańców gminy stale rośnie, w efekcie spada poziom czytelnictwa określany wskaźnikiem ilości czytelników korzystających z bibliotek publicznych na 1000 ludności. Jest to jednak trend o zasięgu ogólnokrajowym.

Biblioteka w Zaborze jest czynna pięć dni w tygodniu. Prowadzi także trzy punkty biblioteczne w świetlicach wiejskich w Dąbrowie, Czarnej i Milsku.

W miarę możliwości prócz działalności związanej z rozwojem czytelnictwa, biblioteka podejmuje działania o charakterze kulturalnym, którymi stara się zainteresować lokalną społeczność.

Tabela 20 Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej w Zaborze

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
czytelnicy w ciągu roku	459	469	465	418	404	460	438	410	443
czytelnicy na 1000 ludności	133	132	129	116	110	122	114	105	111
księgozbiór	18155	18636	19059	19016	18356	18449	18587	18778	17570
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika	15,1	14,5	13,9	15,3	13,8	13,9	15,7	13,0	15,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Bank Danych Lokalnych

Świetlice wiejskie

Miejszem w których odbywa się najwięcej imprez o charakterze kulturalnym i społecznym są świetlice wiejskie. W roku 2009 udało się wyremontować świetlice w miejscowościach Czarna, Dąbrowa, Miłsko, Przytok, Tarnawa i Zabór. W roku 2011, korzystając ze wsparcia finansowego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich wybudowano od podstaw świetlicę w miejscowości Łaz. W chwili obecnej, najbardziej brakuje obiektu tego typu w Droszkowie, gdzie funkcje te pełni szkolna sala lekcyjna.

Inicjatorami imprez w tych obiektach są sołtysi, rady sołeckie, organizacje pozarządowe działające w poszczególnych miejscowościach lub po prostu nieformalne grupy mieszkańców. Działania w większości wypadków finansowane są z funduszy sołeckich.

Teatr Zza boru

Ważne miejsce w życiu kulturalnym gminy zajmuje „Teatr Zza boru”, który powstał latem 2007 r. jako oddolna inicjatywa grupy zaprzyjaźnionych ze sobą mieszkańców gminy Zabór skupionych wokół osoby Jana Andrzeja Fręsia. Próby odbywały się początkowo w prywatnych mieszkaniach członków zespołu, a później dzięki przychylności Rady Sołeckiej w udostępnionej bezpłatnie sali. Począwszy od 2008 roku do dziś zespół przygotował 9 przedstawień z repertuaru klasycznego, jak i autorskich spektakli opartych o teksty własne członków zespołu. Ostatnia premiera to „Czarownice z Saabor” Dagmary Łanucha-Fręś, a wcześniejsze przedstawienia to między innymi „Serenada” Sławomira Mrożka, „Diaboliada” na podst. opowiadania Michaiła Bułhakowa, czy pierwsza wystawiona przez teatr sztuka „Pokojówki” Jeana Geneta.

Ryc. 20 Przedstawienie „Między” Jana A. Fręsia

5.4. Sport, rekreacja, turystyka

Najbardziej prężnym ośrodkiem sportowo-rekreacyjnym w gminie pozostaje kompleks sportowy z boiskami „Moje Boisko – ORLIK 2012” w Zaborze. Aktualna oferta zajęć zorganizowanych z wykorzystaniem tego obiektu obejmuje między innymi: siatkówkę, rugby Tag, piłkę nożną, koszykówkę, bule, unihokej, tenis oraz gry i zabawy dla najmłodszych. Boiska ze sztuczną nawierzchnią znajdują się też w Droszkowie, Przytoku i Dąbrowie. W pozostałych miejscowościach gminy brakuje wielofunkcyjnych obiektów sportowych. Brak też ogólnodostępnych obiektów o charakterze sportowo-rekreacyjnym, takich jak ścieżki zdrowia czy siłownie na wolnym powietrzu.

W ostatnim czasie przy świetlicach w Tarnawie, Milsku Łazie, Czarnej i Dąbrowie oraz w Zaborze, Przytoku i Droszkowie zostały zorganizowane place zabaw dla dzieci. Tak więc obiekty tego typu są już we wszystkich sołectwach gminy, a także we wsi Wielobłota (największej nie będącej sołectwem).

Ambasadorem sportu w gminie pozostaje klub piłkarski Liwno Zabór. Drużyna aktualnie z powodzeniem występuje w rozgrywkach Zielonogórskiej klasy-B. Ma też swoją reprezentację w Lubuskiej Lidze Oldbojów.

W Zielonogórskiej Lidze Szóstek Piłkarskich występuje drużyna Czarnych eMTe prowadzona przez Pana Marka Torchałę pełniącego również funkcję Prezesa Liwna Zabór. Większość występujących w drużynie zawodników to byli lub obecni piłkarze Liwna Zabór.

O tym, że władze gminy przykładają sporą wagę do rozwoju sportu świadczyć może fakt, że gmina jest największym sponsorem klubu Liwno Zabór.

Na terenie gminy działa klub jeździecki „Lansada”. Położony w Milsku ośrodek, w którym na stałe mieszka i trenuje ponad dwadzieścia koni, oferuje nie tylko padoki i wspaniałe miejsca do jazdy terenowej, ale także krytą ujeżdżalnię. Ośrodek jest organizatorem regionalnych zawodów w skokach przez przeszkody, wpisanych na stałe do kalendarza oraz zawodów we Wszechstronnym Konkursie Konia Wierzchowego. Doskonale wpisuje się w tradycje sportów konnych okolic Zielonej Góry.

Przytok Golf & Resort to noworealizowane pole golfowe w Przytoku. Dziewięciodołkowe pole zaprojektował specjalista w tej dziedzinie, austriak Hans-Georg Erhardt. Integralnym elementem pola golfowego są także stanowiska treningowe (Driving Range) i Dom Klubowy zapewniający gastronomię i noclegi.

Mówiąc o turystyce należy mieć na uwadze, że aktywność gminy w tym obszarze należy rozpatrywać w mniejszym stopniu biorąc pod uwagę usługi świadczone bezpośrednio na rzecz mieszkańców gminy, a w znacznie większej mierze pod kątem oferty kierowanej do osób przyjezdnych.

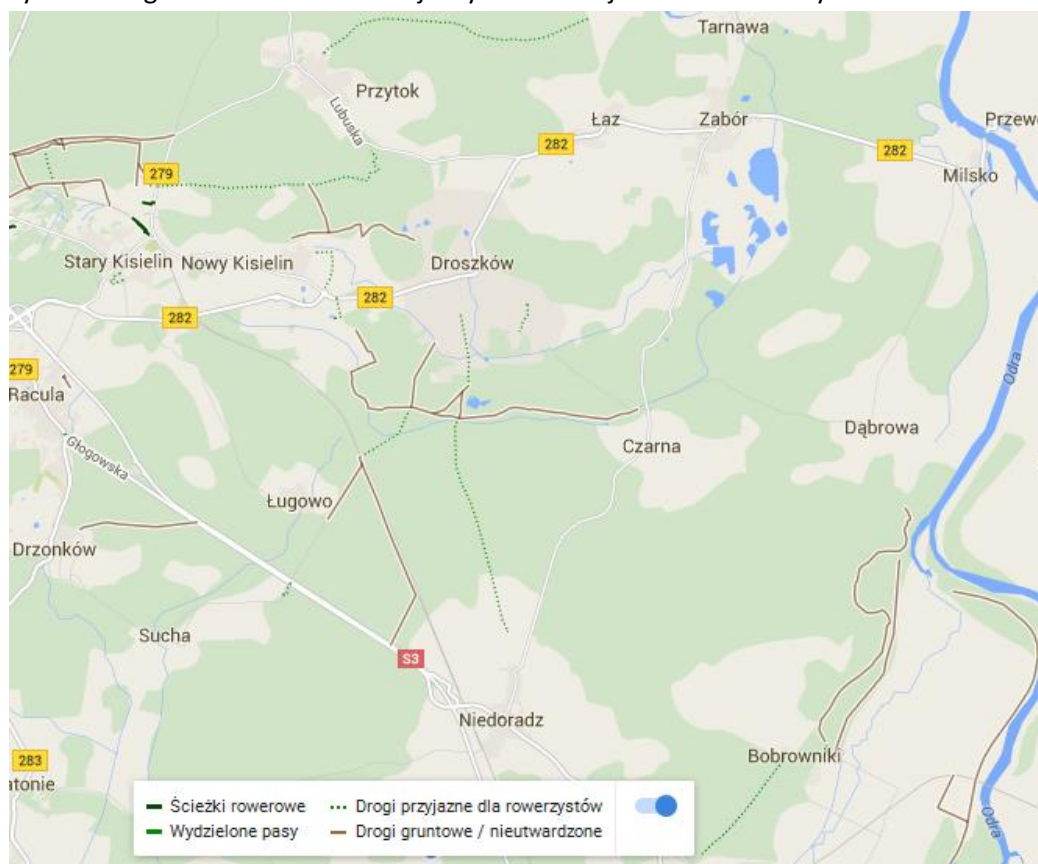
Na terenie gminy turyści mogą korzystać między innymi z trzech oznakowanych szlaków turystycznych:

- trasa czerwona: Nowy Kisielin – Droszków – Zabór – Milsko
- trasa niebieska: Zielona Góra (schronisko PTMS) - Amfiteatr Zielonogórski - Góra Wilkanowska - Ochla - Kiełpin - Zatonie - Niedoradz - Otyń - Bobrowniki - Milsko - Zabór - Przytok - Zielona Góra
- trasa: Zielona Góra- Nowy Kisielin - Łaz - Zabór

Są to szlaki piesze choć w większości nadają się również do pokonania rowerem. Niestety na terenie gminy nie ma ścieżek rowerowych czy wydzielonych pasów do jazdy rowerem. Nie zostały też na tym obszarze wytyczone i oznakowane jakiegokolwiek odcinki szlaków czy tras rowerowych. To ogromna szkoda, bo warunki naturalne do uprawiania turystyki rowerowej są bardzo dobre. Teren jest zróżnicowany

morfologicznie na tyle, by uatrakcyjnić drogę, ale w żadnym razie nie ogranicza to jego dostępności również dla osób o niższym stopniu wytrenowania. Specjalistyczne portale rowerowe wskazują na terenie gminy kilka odcinków dróg nieoznakowanych jednak rekomendowanych do jazdy rowerowej.

Ryc. 21 Drogi rekomendowane do jazdy rowerowej na terenie Gminy Zabór

Źródło: www.gminazabor.pl/SCIEZKI_ROWEROWE

Niedostatecznie wykorzystane pod kątem turystyki, sportu i rekreacji pozostają rzeka Odra, Jezioro Liwno i mniejsze zbiorniki i ciek wodne zwłaszcza w okolicach Zaboru i Droszkowa. Potencjał tych miejsc jest znaczny i ewentualne inwestycje w zagospodarowanie samych zbiorników i ich otoczenia z całą pewnością przyczyniłyby się do poszerzenia oferty kierowanej do mieszkańców i przyjezdnych a tym samym do wzrostu ruchu turystycznego.

Jedną z podstaw rozwoju turystyki na danym obszarze jest lokalna baza noclegowo-gastronomiczna.

W chwili obecnej na terenie gminy turyści mogą liczyć na nocleg w następujących obiektach:

1. Gospodarstwo Agroturystyczne w Czarnej - 8 miejsc noclegowych (2 pokoje)
2. Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Przytoku - 46 miejsc noclegowych (11 pokoi)
3. Gościniec Stodoła w Przytoku - 45 miejsc noclegowych
4. Gospodarstwo Agroturystyczne w Proczkach „winnica na leśnej polanie” - 8 miejsc noclegowych (2 pokoje)
5. Gospodarstwo Agroturystyczne "AgroDanuta" w Droszkowie - 8 miejsc noclegowych (2 pokoje)
6. Gospodarstwo Agroturystyczne "Kajmal" w Droszkowie - 22 miejsca noclegowe (5 pokoi)
7. Gospodarstwo Agroturystyczne "Petit France" w Droszkowie - 16 miejsc noclegowych (4 pokoje)
8. Winnica Miłosz w Łazie - 3 miejsca noclegowe (1 pokój)
9. Stadnina Koni LANSADA w Miłsku - 9 miejsc noclegowych (4 pokoje)
10. Usługi Agroturystyczne „Zielona Górka” w Zaborze – 4 miejsca noclegowe (1 pokój)

Dalszy rozwój turystyki wymagałby rozszerzenia tej bazy.

5.5. Bezpieczeństwo publiczne

Na bezpieczeństwo publiczne w gminie składa się suma działań mających na celu ochronę zdrowia, życia i mienia poszczególnych obywateli oraz majątku wspólnego osób ją zamieszkujących. Ochrona ta dotyczy wszelkich zjawisk groźnych dla ładu prawnego i porządku publicznego. Choć bezpieczeństwo publiczne to przede wszystkim zapobieganie i przeciwdziałanie skutkom zagrożeń naturalnych oraz działań ludzkich mogących prowadzić do naruszenia obowiązującego ładu prawnego i porządku publicznego, to należy również pamiętać o potrzebie usuwania skutków powstałych w tym obszarze naruszeń. W Gminie Zabór działania te spoczywają przede wszystkim na policji i straży pożarnej.

POLICJA I STRAŻ POŻARNA

Za bezpieczeństwo publiczne na terenie Gminy Zabór w największym stopniu odpowiada Policja. W strukturach Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze służbę na terenie Gminy Zabór pełni dwoje funkcjonariuszy. Wyznaczone rejony patrołowania obejmują:

- dzielnica nr 37 - Łaz, Mielno, Miłsko, Proczki, Przytoczki, Rajewo, Tarnawa, Wielobłota, Zabór;
- dzielnica nr 38 - Czarna, Dąbrowa, Droszków, Przytok.

Główny Urząd Statystyczny nie publikuje danych statystycznych w zakresie przestępczości w odniesieniu do poszczególnych gmin, robi to jedynie w odniesieniu do całych powiatów.

Na obszarze działania Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze w 2014 roku stwierdzono popełnienie mniejszej niż w 2013 roku liczby przestępstw - 6291 tj. o 392 mniej. Jednocześnie ich wykrywalność była wyższa i wyniosła 67,8% (2013r. – 61,9%).

W 2014 roku stwierdzono 4460 przestępstw kryminalnych, tj. o 157 mniej niż w 2013 roku. Jednocześnie przestępstw tego rodzaju również więcej wykryto - 58,7 % (2013r. – 51,1%).

Spadek przestępczości nastąpił we wszystkich 7 kategoriach przestępstw które powszechnie uważa się za szczególnie uciążliwe dla obywateli i najczęściej ich dotykające. To one głównie stanowią o poczuciu bezpieczeństwa.

Tabela 21 Przemocność na terenie powiatu zielonogórskiego w wybranych kategoriach

KATEGORIA	2013	2014	spadek
rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie	78	47	40% mniej
bójka i pobicie	56	44	22% mniej
uszczerbek na zdrowiu	112	86	24% mniej
kradzież cudzej rzeczy	1326	986	26% mniej
kradzież z włamaniem	788	737	7% mniej
kradzież samochodu	153	98	35% mniej
uszkodzenie rzeczy	365	279	24% mniej

Źródło: Sprawozdanie z działań Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze w roku 2014.

Powszechnie uważa się, że lepsze wyniki Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze w tym zakresie są wynikiem większej liczby patroli, a powiat zielonogórski aktualnie należy do najbardziej bezpiecznych.

Wzrost w stosunku do roku 2013 nastąpił w ilości wykrytych przestępstw o charakterze gospodarczym, ale dowodzi to raczej większej skuteczności policji w tym zakresie niż wzrostu działalności przestępczej.

Niestety w roku 2014 nie udało się ograniczyć liczby wypadków drogowych oraz liczby rannych i śmiertelnych ofiar tych wypadków. W tym czasie na drogach powiatu zielonogórskiego odnotowano 165 wypadków drogowych, w których 20 osób poniosło śmierć, a 215 osób doznało obrażeń ciała. W porównaniu do analogicznego okresu 2013 roku nastąpił wzrost liczby wypadków drogowych o 26 sztuk, tj. o 18,8%. Odnotowano też wzrost ilości ofiar śmiertelnych o 11 tj. o 122 %, oraz wzrost osób rannych o 32 tj. o 17,5 %.

Zadania z zakresu bezpieczeństwa publicznego realizowane są także przez jednostki straży pożarnej. Ochotnicza Straż Pożarna w Zaborze uczestniczy w akcjach ratowniczych prowadzonych w czasie pożarów i klęsk naturalnych. Prowadzi też działania prewencyjne w tym zakresie oraz informuje ludność o konieczności i sposobach ochrony przed pożarami. Strażacy biorą również udział w zabezpieczeniu porządku w trakcie imprez masowych.

BEZPIECZEŃSTWO POWODZIOWE

Dno doliny rzeki Odry w północnej i wschodniej części gminy stanowi terasę zalewową rzeki Odry. I choć koryto rzeki jest uregulowane nadbrzeżne tereny sołectw Dąbrowa, Milsko, Tarnawa, Łaz i Przytok pozostają w ciągłym zagrożeniu powodziowym. W ostatnich latach szczególnie dotkliwie dały się odczuć wysokie stany zimą 1987 roku oraz latem 1997 i 2010 roku.

W stanach powodziowych spływ wody i lodu bywa utrudniony przez drzewa i krzewy porastające międzywałę. Na odcinkach w rejonie Tarnawy i Milska istnieje tendencja do tworzenia się zatorów lodowych.

Na co dzień mieszkańców gminy przed powodzią zabezpieczają wały przeciwpowodziowe:

- km 472+300 chroni zabudowania wsi Wielobłota i Przytoczki
- km 457+600 do km 457+150 odcinek wału doprowadzony do wysokiego brzegu i odgradzający dolinę Zaborskiego Potoku – chroni zabudowania miejscowości Mielno i Tarnawa przed wodami cofkowymi rzeki Odry.
- km 456+700 do km 451+700 – chroni zabudowania miejscowości Mielno i Tarnawa
- km 450+000 do km 444+200 – chroni zabudowania miejscowości Milsko

Budowle hydrotechniczne uzupełniają budowle wałowe i dwie pompownie melioracyjne (przepust wałowy, przepust grawitacyjny przy pompowni Tarnawa i śluza grawitacyjna przy pompowni w Milsku). W sumie wały chronią blisko 1300 ha, kolejne 500 ha zagrożonych zalewami położone jest w międzywałę oraz na odcinkach nieobwałowanych. W sumie więc na terenie Gminy Zabór terenów zagrożonych powodzią jest ok. 1800 ha.

W granicach Gminy Zabór nie ma aktualnie przeprawy mostowej przez Odrę. Przeprawa promowa w Milsku w czasie wiosennych pochodów lodów jest zagrożone zerwaniem (sytuacja taka miała miejsce np. w czasie powodzi w 1987 roku).

6. Zarządzanie:

6.1. Możliwości budżetowe gminy (przychody, struktura wydatków),

Zamieszczona poniżej tabela przedstawia wybrane pozycje z budżetu Gminy Zabór z lat 2009 -2014 obrazujące skalę rocznych przychodów i wydatków jednostki.

Tabela 22 Wybrane pozycje z budżetu Gminy Zabór.

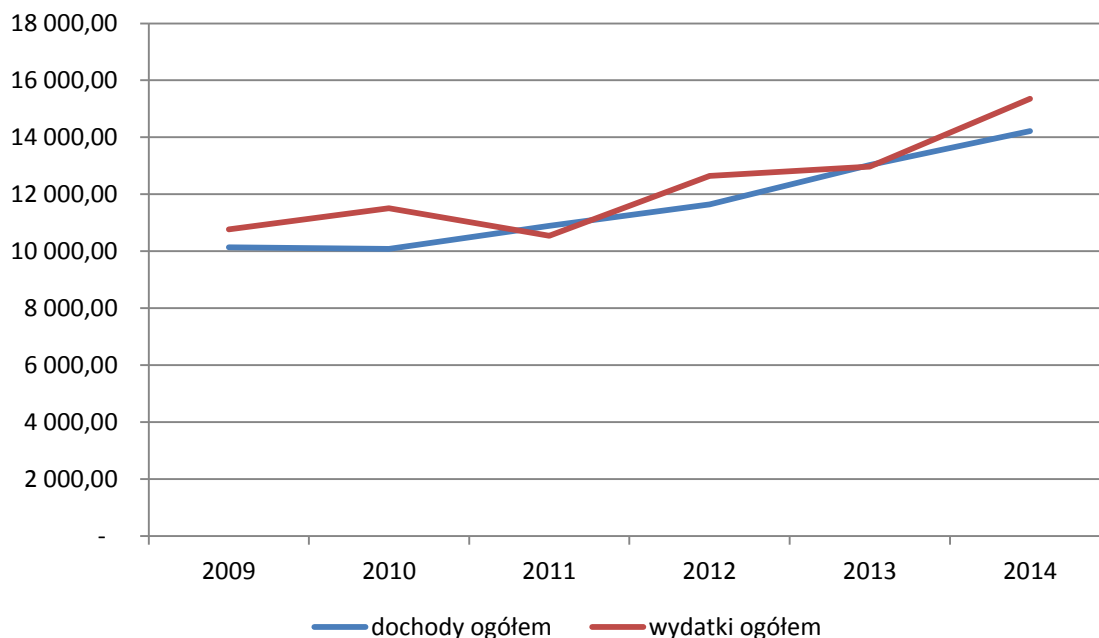
		2009	2010	2011	2012	2013	2014
dochody ogółem	zł	10144843,29	10089813,98	10895902,36	11647085,64	13027104,34	14221305,84
dochody własne	zł	4674183,86	4981520,53	5428626,88	5872110,51	6832528,46	8240662,48
dochody ogółem na 1 mieszkańca	zł	2773,33	2674,92	2841,17	2987,20	3254,34	3532,37
dochody własne na 1 mieszkańca	zł	1277,80	1320,66	1415,55	1506,06	1706,85	2046,86
subwencje ogólne	zł	3622258,00	2956109,00	3208104,00	3233524,00	3347108,00	3124460,00
wydatki ogółem	zł	10768975,29	11510155,60	10549073,71	12642393,22	12968579,31	15356994,43
wydatki inwestycyjne	zł	2696028,11	2684515,05	1432656,24	2889845,55	2785885,50	5228106,36
wydatki bieżące ogółem	zł	8072947,18	8825640,55	9116417,47	9752547,67	10182693,81	10128888,07
wydatki bieżące na wynagrodzenia	zł	2774858,51	3000223,53	2981989,51	3184722,96	3100080,96	3028644,90
wydatki ogółem na 1 mieszkańca	zł	2943,95	3051,47	2750,74	3242,47	3239,72	3814,45
nadwyżka/deficyt	zł	-624 132,00	-1 420 341,62	346 828,65	-995 307,58	58 525,03	-1 135 688,59
zadłużenie na koniec roku	zł	857 629,34	980 879,34	712 879,34	1 626 000,00	1 832 104,00	2 992 488,14
zadłużenie w stosunku do planowanych dochodów	%	8,45	9,72	6,54	13,96	14,06	21,04

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetu Gminy Zabór za rok 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 oraz dane GUS

Jak wynika z powyższego zestawienia dochody gminy na przestrzeni ostatnich pięciu lat systematycznie rosną. Co ważne wzrost ten dotyczy nie tylko corocznie lub okresowo waloryzowanych subwencji z budżetu centralnego (te w 2014 roku były nawet niższe niż w trzech wcześniejszych latach), ale także dochodów własnych gminy. Po latach wahań począwszy od roku 2009 widoczny jest w tym zakresie pozytywny, bardzo stabilny trend wzrostowy. Dodatkowo w analizowanym okresie systematycznie wzrastał wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach gminy ogółem. O ile w roku 2009 dochody własne gminy stanowiły 46,07 % dochodów ogółem, o tyle w roku 2014 wskaźnik ten kształtował się już na poziomie 57,95 %.

Podobne kierunki zmian jak po stronie przychodów widoczne są w budżecie gminy po stronie wydatków. Wzrost tych ostatnich ma jednak w większym stopniu charakter skokowy i nie przebiega w tak równym tempie jak przyrastają dochody.

Ryc. 22 Dochody ogółem [w tys. PLN] i wydatki ogółem [w tys. PLN] Gminy Zabór w latach 2009 – 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wydatki inwestycyjne w ostatnich latach najczęściej zawierały się w przedziale od 21,5 % do 25,0 % ogólnych wydatków gminy. Wyjątkiem był tu rok 2011, kiedy to na inwestycje wydano zaledwie 1 432 656,24 zł co stanowiło 13,58 % wszystkich wydatków gminy oraz rok 2014, kiedy to wydano rekordową kwotę 5 228 106,36 zł co stanowiło 34,04 % wszystkich wydatków gminy. Pierwszy z tych przypadków wynikał w znacznej mierze z potrzeby zrównoważenia budżetu po roku 2010, na koniec którego deficyt budżetowy wynosił 1 420 341,62 zł. Drugi miał miejsce w roku wyborów samorządowych i zbiegł się z realizacją zadań w obszarze gospodarki wodno-ściekowej i możliwością wykorzystania ostatnich funduszy w ramach działania Leader w obrębie PROW 2007-2013.

W analizowanym okresie poszczególne lata obrachunkowe w większości kończyły się w bilansie gminy wynikiem ujemnym. Tylko dwukrotnie wszystkie wydatki bieżące i inwestycyjne udało się całkowicie zrównoważyć w okresie roku obrachunkowego. Przychody nieznacznie przekroczyły wówczas poniesione wydatki. Biorąc pod uwagę stale rosnące dochody gminy, a zwłaszcza notowany ostatnio wzrost dochodów własnych można przyjąć, że deficyt roczny na poziomie ok. 1 mln złotych przeplatany latami nadwyżki budżetowej pozwala uznać budżet gminy za względnie zrównoważony. Zaciąganie przez gminę zobowiązań w postaci np. kredytów jest rzeczą w pełni normalną i zasadną zwłaszcza w przypadku realizacji przez nią inwestycji określanych jako prorozwojowe. Należy jednak z konsekwencją i determinacją dbać o to by nie przekroczyć nie tylko obowiązujących w tym zakresie norm i przepisów, ale też i granic rachunku ekonomicznego i zdrowego rozsądku.

Tabela 23 Struktura kwotowa wydatków budżetowych Gminy Zabór w PLN.

wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Rolnictwo	1688749,29	472280,26	692473,86	470269,53	375374,09
Transport i łączność	545572,67	598653,09	602756,34	624646,67	497933,87
Gospodarka mieszkaniowa	0	0	0	0	0
Działalność usługowa	30729,97	15912,59	45255,55	24092,80	26416,69
Administracja publiczna	1210307,45	1281806,57	1352641,73	1409172,27	1643591,44
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, sądownictwa	20412,76	8145,94	625,00	640,00	37072,21
Obrona narodowa	600,00	550,00	550,00	1000,00	1100,00
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	125878,13	70023,40	66292,14	591456,56	1111335,60
Związane z poborem dochodów od osób fizycznych i prawnych	46469,36	54592,50	0	0	0
Obsługa długu publicznego	35581,04	56924,06	76027,54	63277,79	59853,15
Oświata i wychowanie	3182592,59	3173504,48	3227907,16	3511184,60	3364673,71
Ochrona zdrowia	42475,06	53157,07	44444,84	109884,22	34522,76
Pomoc społeczna	1807454,22	1823164,51	1895610,26	2036902,15	2085853,75
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	333155,66	399632,82	623783,74	216335,27	114963,76
Edukacyjna opieka wychowawcza	84619,63	55606,16	63160,99	81545,14	69891,70
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1521644,02	1552727,55	3356174,34	3408819,64	4826817,03
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	654937,67	844614,94	317205,83	340698,42	339557,86
Kultura fizyczna i sport	178976,08	87777,77	277483,90	78654,25	768036,81

Źródło: dane GUS

W 2014 roku największą sumę Gmina Zabór wydatkowała na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska. Roczne wydatki na ten cel zamknęły się kwotą 4 826 817,03 zł. To wartość ponad trzykrotnie wyższa niż w latach 2010 i 2011. Wzrost wydatków w tym zakresie wynika przede wszystkim z prowadzonych działań inwestycyjnych, których efektem jest modernizacja oczyszczalni w Zaborze oraz budowa ponad 120 przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach, które nie posiadają sieci zbiorczej. Drugą pod względem wartości pozycję w budżecie gminy zajmuje oświata i wychowanie. Na ten cel gmina przeznaczyła w 2014 roku 3 364 673,71 zł, a więc ponad 147 tysięcy mniej niż rok wcześniej.

Tabela 24 Struktura procentowa wydatków budżetowych Gminy Zabór.

wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Rolnictwo	14,67	4,48	5,48	3,63	2,44
Transport i łączność	4,74	5,67	4,77	4,82	3,24
Gospodarka mieszkaniowa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Działalność usługowa	0,27	0,15	0,36	0,19	0,17
Administracja publiczna	10,52	12,15	10,70	10,87	10,70
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, sądownictwa	0,18	0,08	0,00	0,00	0,24
Obrona narodowa	0,01	0,01	0,00	0,01	0,01
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,09	0,66	0,52	4,56	7,24
Związane z poborem dochodów od osób fizycznych i prawnych	0,40	0,52	0,00	0,00	0,00
Obsługa długu publicznego	0,31	0,54	0,60	0,49	0,39
Oświata i wychowanie	27,65	30,08	25,53	27,07	21,91
Ochrona zdrowia	0,37	0,50	0,35	0,85	0,22
Pomoc społeczna	15,70	17,28	14,99	15,71	13,58
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	2,89	3,79	4,93	1,67	0,75
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,74	0,53	0,50	0,63	0,46
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	13,22	14,72	26,55	26,29	31,43
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	5,69	8,01	2,51	2,63	2,21
Kultura fizyczna i sport	1,55	0,83	2,19	0,61	5,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2010 - 2014 budżet Gminy Zabór po stronie wydatków zdominowany był przez *Oświatę* oraz wydatki związane z *Gospodarką komunalną i ochroną środowiska*. W ostatnich 3 latach te dwa działy generowały rokrocznie ponad połowę wydatków gminy. Podkreślić jednak należy, że w ostatnich pięciu latach udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochroną środowiska stale wzrastał, podczas gdy nieznaczny nominalny wzrost wydatków na oświatę przy jednoczesnym wzroście wszystkich wydatków gminy skutkowało procentowym spadkiem udziału tej sfery.

Dwie kolejne pozycje w wydatkach stanowiły *Pomoc społeczna* i *Administracja publiczna*. Ta ostatnia pochłania systematycznie nieco ponad 10 %, a w przypadku wydatków na pomoc społeczną jest podobnie jak w przypadku oświaty. Stosunkowo niewielki wzrost nominalny przekłada się na spadek procentowego udziału.

Oceny stanu finansów Gminy Zabór można dokonać przy pomocy podstawowej analizy wskaźnikowej. Zostaną do niej wykorzystane poniższe wskaźniki.

wskaźnik obsługi zadłużenia pokazuje, jaką część dochodów ogółem gminy stanowi łączna kwota: przypadających do spłaty w danym roku budżetowym rat kredytów i pożyczek wraz z należnymi w danym roku odsetkami od nich, potencjalnych spłat kwot wynikających z udzielonych przez gminę poręczeń przypadających w danym roku budżetowym, wykupów papierów wartościowych emitowanych przez gminę; im wartość wskaźnika jest wyższa, tym gorszy stan finansów; maksymalna dopuszczalna wartość wskaźnika to 15%;

wskaźnik długu pokazuje jaką część dochodów ogółem gminy w danym roku stanowi kwota łącznego zadłużenia; im wartość wskaźnika jest wyższa, tym gorszy stan finansów; maksymalna dopuszczalna wartość wskaźnika to 60%;

wskaźnik inwestycji pokazuje jaki procent wydatków ogółem gminy stanowią wydatki inwestycyjne; przyjmuje się, że wartość wskaźnika powinna znajdować się w przedziale 10-50%, zbyt niski poziom wskaźnika oznacza ograniczone możliwości odbudowywania posiadanej infrastruktury i przez to niską atrakcyjność inwestycyjną, natomiast zbyt wysoki poziom – ryzyko przeinwestowania grożące utratą płynności finansowej i trudnościami w spłacie zobowiązań;

wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach ogółem wskazuje na stopień samodzielności finansowej i uniezależnienia się gminy od zewnętrznych źródeł zasilania budżetu (dotacji, subwencji); im wartość wskaźnika jest wyższa, tym lepiej - jako minimalna wartość przyjmuje się 15%;

wskaźnik dochodu przypadającego na jednego mieszkańca wskazuje możliwości realizowania potrzeb społecznych; im wartość wskaźnika jest wyższa, tym większe możliwości.

Tabela 25 Analiza wskaźnikowa budżetu Gminy Zabór

wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
wskaźnik obsługi zadłużenia	2,72	2,70	2,98	3,13	3,19	2,73
wskaźnik długu	8,45	9,72	6,54	13,96	14,06	21,04
wskaźnik inwestycji	25,04	23,32	13,58	22,86	21,48	34,04
wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach ogółem	46,07	49,37	49,82	50,42	52,45	57,95
wskaźnik dochodu przypadającego na jednego mieszkańca	2 773,33	2 674,92	2 841,17	2 987,20	3 254,34	3 532,37

Źródło: dane Urzędu Gminy Zabór

Wartość wskaźnika obsługi zadłużenia utrzymuje się na stosunkowo niskim, a więc bezpiecznym dla finansów gminy poziomie.

Również wskaźnik długu utrzymywany jest na bezpiecznym poziomie, poniżej 60%. Jego nieco wyższy poziom w latach 2012 i 2013 oraz jeszcze większy wzrost w roku 2014 wynikają z realizowanych przez gminę inwestycji i w tym zakresie nie budzą obaw.

Wskaźnik inwestycji utrzymuje się na średnim bardzo bezpiecznym poziomie, co świadczy o właściwym poziomie wydatkowania środków na cele inwestycyjne. Nawet odchylenia widoczne w tym zakresie w roku 2011 (w dół) i 2014 (w górę) utrzymują wskaźnik na bardzo bezpiecznym poziomie.

Wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach ogółem w całym analizowanym okresie utrzymuje wyraźną tendencję wzrostową i od trzech lat przekracza nawet 50%. Tym samym rośnie samodzielność finansowa gminy i zwiększa się jej potencjał inwestycyjny.

Wskaźnik dochodu przypadającego na jednego mieszkańca dzięki dynamicznemu wzrostowi w ostatnich latach osiągnął poziom wyższy niż średni dla województwa i dla całego kraju.

6.2. Kapitał społeczny.

Organizacje pozarządowe stają się w naszym kraju coraz istotniejszym elementem zrównoważonego rozwoju społeczeństwa. W lokalnych środowiskach służą rozwiązywaniu problemów społecznych i niwelowaniu różnic między mieszkańcami, ale także rozwojowi kultury, sportu czy biznesu. Podmioty tak zwanego „trzeciego sektora” coraz częściej i w coraz większej ilości obszarów przejmują zadania państwa czy samorządów i prowadzą działania na rzecz zaspokojenia potrzeb społecznych mieszkańców gminy.

Na terenie Gminy Zabór funkcjonuje kilkanaście organizacji pozarządowych obejmujących swym działaniem obszar poszczególnych sołectw lub całej gminy i zrzeszających łącznie ponad 600 osób zainteresowanych życiem społecznym. Mają one zróżnicowane cele statutowe i kierunki działania, co z kolei pozwala mieszkańcom gminy realizować się w różnych obszarach aktywności. Wśród podmiotów tzw. trzeciego sektora są:

1. Koło Wędkarskie w Zaborze
2. Koło Wędkarskie w Przytoku
3. Koło Łowieckie "Niepuśluj" w Przytoku
4. Koło Łowieckie "Tracz" w Zaborze
5. Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Koło w Zaborze
6. Ochotnicza Straż Pożarna w Zaborze
7. Gminny Klub Piłki Nożnej "LIWNO" w Zaborze
8. Parafialny Zespół "CARITAS" w Zaborze
9. Parafialny Zespół Caritas w Przytoku
10. Stowarzyszenie Miłośników Droszkowa
11. Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych Gminy Zabór
12. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem
13. Stowarzyszenie "Zielona Przystań Tarnawa Nad Odrą"

14. Stowarzyszenie Miłośników Przystoku
15. Stowarzyszenie Lokalnych Inicjatyw i Działań Oddolnych "LIDO" w Zaborze
16. Stowarzyszenie Sympatyków Łazu
17. Stowarzyszenie Odra Miłsko
18. Stowarzyszenie Oświatowe "Przyjazna Szkoła"

Część II Analiza SWOT

1. Mocne strony gminy

- **Bliskość prężnego ośrodka miejskiego jakim jest Zielona Góra;**

Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie dynamicznie rozwijającego się ośrodka gospodarczego i akademickiego daje możliwość korzystania z jego zasobów, takich jak rynek pracy czy rynek usług. Stwarza tym samym warunki do szerszego zaspokajania tam potrzeb związanych z edukacją, ochroną zdrowia, kulturą, sportem, rekreacją w tej ich części, w której potrzeby te nie mogą być zaspokojone bezpośrednio na obszarze Gminy Zabór. Miasto stanowi ponadto chłonny rynek zbytu dla towarów i usług wytwarzanych i oferowanych przez lokalne przedsiębiorstwa (począwszy od płodów rolnych, towarów przemysłowych, po usługi rekreacyjne).
- **Potencjał środowiska naturalnego i walory krajobrazowe terenu gminy;**

Różnorodność i bogactwo krajobrazu, bogate w runo tereny leśne oraz stosunkowo czyste środowisko naturalne stanowią walory, które zachwycają nie tylko mieszkańców, ale przyciągają do gminy inne osoby szukające tego typu miejsc wypoczynku i rekreacji. W przypadku Gminy Zabór istotne jest także to, że przesłanki te dość często decydują również o wyborze tych terenów, jako miejsca do wybudowania nowych domów przez osoby mieszkające wcześniej w Zielonej Górze.
- **Lokalizacja stosunkowo licznych winnic w tym największej w Polsce połączonej z Lubuskim Centrum Winiarstwa;**

Powrót do tradycji winiarstwa stanowi nie tylko sposób na rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, ale stwarza także warunki do rozwoju handlu, małej przedsiębiorczości i licznych usług jakie mogą towarzyszyć tej branży. Obecność na terenie Gminy winnic „Miłosz”, „Na leśnej polanie” i „Ingrid”, ale także powstającego właśnie Lubuskiego Centrum Winiarstwa stawia Gminę Zabór na szczególnym miejscu Lubuskiego Szlaku Wina i Miodu. Z uprawą winorośli ściśle związana jest szybko zyskująca na popularności enoturystyka stanowiąca dziś już odrębną gałąź turystyki kulinarnej lub szerzej ujmując turystyki kulturowej.
- **Odra i zbiorniki wodne jako potencjał do rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i turystyki;**

Poprawiający się stan czystości wód Odry i zlokalizowane wzdłuż jej brzegów atrakcje pociągają za sobą coraz większe zainteresowanie tą rzeką, jako akwenem turystycznym. Dlatego jej ponad 20 kilometrowy odcinek położony wzdłuż zachodnich i północnych granic gminy, a także pozostałe zbiorniki wodne zlokalizowane w okolicach Zaboru i Droszkowa, stanowi istotną przesłankę do poszerzenia oferty gminy w obszarach turystyki, sportu i rekreacji.
- **Aktywne włączanie się organizacji pozarządowych w kreowanie życia kulturalnego i społecznego**

Stosunkowo młoda populacja mieszkańców gminy wykazuje w ostatnich latach coraz większą aktywność społeczną. Pomaga to budować i umacniać relacje międzyludzkie w obrębie miejscowej grupy i powoli ożywia życie społeczne i kulturalne. Ważne jest, że w swych działaniach lokalni liderzy znajdują wsparcie organizacyjne, a w miarę możliwości również finansowe, we władzach gminy. Dobrym przykładem tej współpracy była wysoka absorpcja środków w ramach programu Leader w perspektywie finansowej 2007-2013.

- **Funkcjonujące już obiekty i atrakcje turystyczne sprzyjające rozwojowi turystyki a zwłaszcza agroturystyki**

Ważnym zasobem gminy (choć nie zawsze stanowiącym jej własność), który w sposób istotny wspiera rozwój turystyki są zlokalizowane na jej terenie już funkcjonujące i dobrze spopularyzowane atrakcje i towarzysząca im infrastruktura. Można tu wskazać przede wszystkim winnice, ale też klub jeździecki „Lansada” w Milsku, wymienione w rozdziale 1.5 zasoby kulturowe i zabytki. W powiązaniu z nimi mogą powstawać kolejne usługi, które będą komplementarne w stosunku do już świadczonych i poszerzą aktualną ofertę.

- **Zasoby terenów atrakcyjnych z punktu widzenia dalszego rozwoju osadnictwa (budownictwa mieszkaniowego)**

Wspomniane już wyżej walory środowiska naturalnego gminy w połączeniu z niewielką odległością od Zielonej Góry sprawiają, że coraz więcej osób szukając ucieczki od miejskiego zgiełku wybiera na miejsce budowy swojego domu tereny Gminy Zabór. Dotyczy to zwłaszcza miejscowości położonych w bezpośrednim sąsiedztwie miasta, a więc Droszkowa i Przytoku. Zasoby atrakcyjnych z tego punktu widzenia terenów, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową stanowią ważny atut gminy.

2. Słabe strony gminy

- **Niski stopień utożsamiania się lokalnej społeczności z miejscem zamieszkania;**

Bliska obecność Zielonej Góry, sprawia, że wielu mieszkańców Gminy Zabór właśnie tam realizuje swoje plany zawodowe. Osoby te, oraz ich rodziny, korzystają też z oferowanych przez miasto usług edukacyjnych, ochrony zdrowia, oferty kulturalnej i rekreacyjnej, sieci handlowej i gastronomicznej. Sytuacja taka jest w pełni zrozumiała, tym bardziej, że Gmina Zabór jest częścią Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry. Negatywnym aspektem takiego stanu rzeczy jest osłabianie się więzi społecznych z faktycznym miejscem zamieszkania tej grupy mieszkańców gminy, której aktywność zawodowa i pozazawodowa związana jest z miastem. W skrajnych przypadkach tak zwana „mała ojczyzna” sprowadzana jest do funkcji „sypialni”.
- **Zły stan dróg, zwłaszcza powiatowych;**

Infrastruktura drogowa stanowi podstawę, a w sytuacji Gminy Zabór praktycznie jedyną możliwość realizowania połączeń komunikacyjnych z otoczeniem. Jest też warunkiem niezbędnym do rozwoju przedsiębiorczości i handlu. Istotne są zarówno nasycenie infrastrukturą (odpowiednio gęsta sieć drogowa uzupełniona takimi elementami jak chodniki, oświetlenie, odwodnienie), jak i jej stan (przede wszystkim rodzaj i jakość nawierzchni). Gmina Zabór posiada sieć połączeń drogowych wystarczającą zarówno w zakresie połączeń wewnętrznych między wioskami jak i niezbędnych do ich dobrego skomunikowania z otoczeniem. Główną barierą w tym zakresie pozostaje brak przeprawy mostowej przez Odrę. Niestety stan techniczny znacznej części infrastruktury drogowej pozostaje dalece niezadowolający. Nawierzchnie wielu odcinków dróg publicznych są nieutwardzone, a dywaniki asfaltowe często zdegradowane w znacznym stopniu. Na możliwość poprawy tego stanu negatywnie wpływa fakt, iż w większości są to drogi o statusie dróg powiatowych np Miłsko - Dąbrowa, Dąbrowa – Czarna, Przytok – Łaz, Zabór - Czarna, Czarna - Droszków.
- **Niedostatki w infrastrukturze przestrzeni publicznej – brak chodników, oświetlenia, publicznych toalet;**

Niedobory infrastrukturalne widoczne są także w takich elementach infrastruktury jak chodniki i oświetlenie w obrębie terenów zabudowanych. W Zaborze, który pełni też rolę lokalnego ośrodka administracyjnego i handlowo-usługowego, a z racji tego gości osoby przyjezdne, brakuje także publicznej toalety.
- **Braki w infrastrukturze turystycznej np. w postaci ścieżek rowerowych;**

Rozwój turystyki możliwy jest jedynie w oparciu o infrastrukturę, na którą oprócz bazy noclegowej i gastronomicznej składają się np. szlaki do turystyki pieszej, ścieżki rowerowe, przystanie wodne, punkty widokowe, miejsca wypoczynkowe itp.. Aktualnie w gminie brakuje tych zasobów.
- **Zły stan jeziora Liwno w Zaborze;**

Potencjał turystyczny gminy oparty jest w znacznym stopniu o walory krajobrazowe i środowiskowe. Choć generalnie stan środowiska naturalnego jest zadowalający, a np. jakość wód rzeki Odry ulega stałej poprawie, to dysonansem pozostaje poziom czystości biologicznej

jeziora Liwno w Zaborze. Utrudnia to możliwość wykorzystania tego zbiornika do celów rekreacyjnych.

- **Brak wyodrębnionych na poziomie gminy struktur organizacyjnych w sferze kultury;**
Gmina nie posiada wyodrębnionych struktur realizujących jej zadania w obszarze kultury. Nie ma Gminnego Ośrodka Kultury a inicjatywy organizacyjne w tym zakresie spoczywają przede wszystkim na barkach sołectw i organizacji pozarządowych.
- **Zbyt rozwlekła zabudowa mieszkaniowa;**
Istotnym z punktu widzenia rozwoju gminy elementem gospodarki przestrzennej jest udostępnianie nowych, atrakcyjnych terenów pod zabudowę mieszkaniową. Korzystają z nich nie tylko dotychczasowi mieszkańcy gminy, ale też i nowe osoby przybywające tu głównie z terenu Zielonej Góry. Choć kwestie te regulują zapisy Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla tych terenów, dla których zostały sporządzone, to ponieważ większość działek budowlanych sprzedawana jest przez osoby prywatne, ich dystrybucja ma niekiedy charakter nieskoordynowany i prowadzi do budowy nowych domów w znacznym oddaleniu od zwartej zabudowy reszty wsi.
- **Braki w mieszkaniach socjalnych;**
Niedobory infrastrukturalne Gminy Zabór dotyczą też obszaru mieszkań socjalnych. Najmniej zamożna część społeczeństwa wiąże możliwość zaspokojenia swoich potrzeb lokalowych właśnie z tego typu budownictwem. Tymczasem niskie dochody własne gminy i brak wsparcia finansowego ze strony państwa nie pozwalają jej na podjęcie działań mających na celu zwiększenia zasobów mieszkaniowych w tego typu obiektach.
- **Mało funkcjonalna komunikacja publiczna zwłaszcza w odniesieniu do połączeń Droszków – Zabór;**
W sytuacji stale zwiększającej się mobilności społeczeństw szczególnego znaczenia nabiera komunikacja publiczna. W przypadku Gminy Zabór jej podstawowe funkcje powinny zmierzać w kierunku zaspokojenia potrzeb relokacji mieszkańców na dwóch zasadniczych kierunkach: tereny gminy – miasto Zielona Góra oraz Zabór – pozostałe miejscowości gminy. Niestety w chwili obecnej MZK Zielona Góra obsługuje jedynie połączenie Zielona Góra Droszków (linia nr 25). Najbardziej uciążliwy dla mieszkańców jest brak połączeń między Zaborem a Droszkowem.
- **Brak punktu usługowego w Droszkowie;**
Droszków należy do największych jednostek osadniczych w gminie Zabór. Mieszkających tu ponad 1 000 osób odczuwa brak miejsca, w którym przyjmowałby lekarz podstawowej opieki zdrowotnej, czy funkcjonowałby punkt opłat.

3. Szanse

- **Rozwój turystyki tematycznej opartej o specyfikę produktów lokalnych (w tym rozwój enoturystyki);**

W ostatnich latach na całym świecie ogromną popularność zyskuje turystyka kulinarna. Ludzie już nie tylko przy okazji odwiedzania jakiegoś miejsca chcą spróbować lokalnych specyfików i poznać tradycje kulinarne regionu w którym odpoczywają, ale wręcz planują swój urlop w oparciu o mapy kulinarne. Wśród tego typu sposobu na spędzanie wolnego czasu na czołowym miejscu znajduje się enoturystyka, czyli podróżowanie w trakcie którego przedmiotem zainteresowania turystów jest wino. Z uwagi na głębokie tradycje uprawy winorośli i produkcji wina okolice Zielonej Góry są pod tym względem miejscem szczególnym w Polsce. Lokalizacja na terenie Gminy Zabór Lubuskiego Centrum Winiarstwa oraz obecność trzech innych winnic buduje gminie swego rodzaju przewagę konkurencyjną nad innymi jednostkami. Szansą na rozwój turystyki kulinarnej (ale nie tylko kulinarnej) jest również pszczelarstwo. Oba te kierunki doskonale wpisują się w tradycje i potencjał gminy. Nie bez przyczyny przebiega tędy Lubuski Szlak Wina i Miodu, a jego dalszy rozwój może być nierozzerwalnie związany z rozwojem Gminy Zabór.

- **Rozwój zróżnicowanych form turystyki (pieszej, wodnej, rowerowej, konnej);**

Ogromny potencjał naturalny oraz istniejące obiekty i atrakcje turystyczne Gminy Zabór stanowią w kontekście przyjętych na najbliższe lata kierunków rozwoju województwa lubuskiego, powiatu zielonogórskiego i miejskiego obszaru funkcjonalnego Zielonej Góry doskonały punkt wyjścia do rozwoju zróżnicowanych form turystyki. Czynniki takie jak ukształtowanie terenu, warunki klimatyczne, obecność akwenów wodnych, czy obecność znacznych obszarów leśnych sprzyjają rozwojowi turystyki pieszej, wodnej, rowerowej i konnej. Można przy tym wykorzystać utwardzone drogi leśne o ile Administracja Lasów Państwowych podtrzyma swoje ostatnie deklaracje udostępnienia znajdującej się w jej zasobach infrastruktury. Różnorodność oferty pozwoli przyciągnąć do gminy nowych turystów ale także, stanowić będzie przyczynek do powrotu dla tych, którzy gminę już wcześniej odwiedzali.

- **Budowa przeprawy mostowej na rzece Odrze wraz z infrastrukturą drogową w postaci zjazdów i obwodnic miejscowości;**

W chwili obecnej jednym z poważniejszych problemów Gminy Zabór w obszarze komunikacji pozostaje brak przeprawy mostowej na rzece Odrze. Funkcjonowanie jedynej przeprawy promowej zlokalizowanej w miejscowości Milsko, obarczone jest ograniczeniami natury technicznej i warunkami naturalnymi (stanem wód i pogodą). Dlatego w kategoriach istotnych szans rozwojowych gminy należy rozpatrywać plany budowy w Milsku mostu. Warunkiem jest jednak, że inwestycja ta będzie zrealizowana w pełnym zakresie, a więc łącznie z infrastrukturą obwodnic miejscowości leżących w ciągu drogi wojewódzkiej DW282 (Droszków, Łaz, Zabór, Milsko) i budową zjazdów zapewniających możliwość wygodnego korzystania z przeprawy przez mieszkańców gminy.

- **Rozwój lokalnej przedsiębiorczości bazującej na małych i średnich podmiotach;**

W chwili obecnej Gmina Zabór nie ma w swojej ofercie terenów inwestycyjnych na tyle atrakcyjnych, by mogły one z powodzeniem konkurować o lokalizację dużych firm np. z gruntami Lubuskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego - Zielona Góra, zlokalizowanymi w pobliskim Nowym Kisielinie. Dlatego rozwój lokalnej przedsiębiorczości powinien opierać się głównie o małe i średnie podmioty produkcyjne i usługowe.

- **Kooperacja lokalnych producentów i zakładów usługowych z większymi firmami działającymi w pobliżu (np. zlokalizowanymi na terenie Lubuskiego Parku Przemysłowo – Technologicznego w Nowym Kisielinie);**

Szansą na znalezienie rynku zbytu na świadczone przez funkcjonujące w gminie podmioty oraz na wytwarzane w lokalnych firmach wyroby jest Aglomeracja Zielonogórska. Szczególne miejsce przypada tu współpracy z podmiotami działającymi na terenie Lubuskiego Parku Przemysłowo – Technologicznego – Zielona Góra - Nowy Kisielin.

- **Rewitalizacja jeziora Liwno;**

Mimo generalnie dobrego stanu środowiska naturalnego, niektóre jego elementy noszą wyraźne piętno działalności człowieka. Nie pozwala to na pełne wykorzystanie ich potencjału. Szansą na zmianę tego stanu rzeczy jest np. rewitalizacja jeziora Liwno w Zaborze. Ten stosunkowo płytki zbiornik uległ zanieczyszczeniu w efekcie czego nadmiernie rozwijają się w nim organizmy autotroficzne. W ślad za korektą w ekosystemie powinny iść działania poprawiające dostęp do zbiornika i zagospodarowanie jego brzegów.

- **Poprawa funkcjonalności i wykorzystania obiektów sportowych poprzez ich rozbudowę o szatnie, siłownię zewnętrzne itp.;**

Jednym z wyraźnych trendów społecznych zauważalnych w ostatnim czasie, zwłaszcza wśród tzw. „średniego pokolenia” jest moda na aktywny wypoczynek i amatorskie uprawianie sportu. By te korzystne z punktu widzenia szeroko rozumianej profilaktyki zdrowotnej zjawiska znalazły swoje odzwierciedlenie również w Gminie Zabór konieczna jest nie tylko popularyzacja i promocja takiej formy spędzania wolnego czasu, ale również większe nasycenie niezbędną do tego infrastrukturą i pełniejsze wykorzystanie istniejących obiektów. To ostatnie możliwe jest między innymi poprzez poprawę ich funkcjonalności.

- **Poprawa jakości usług oświatowych w drodze zmian organizacyjnych;**

Poziom utożsamiania się mieszkańców z miejscem, w którym żyją w znacznej mierze zależy od tego w jakim stopniu mają oni możliwość zaspakajania w nim swoich potrzeb. Dużą rolę w kształtowaniu lokalnych więzi odgrywa więc jakość świadczonych usług społecznych. Szczególnie trwałe są więzi tego typu budowane w okresie dorastania. Dlatego „lata szkolne” to nie tylko czas zdobywania wiedzy, ale również czas kształtowania się relacji z otoczeniem. Wyższa jakość usług edukacyjnych zapewni, że większa część młodego pokolenia będzie relacje te kształtowała w oparciu o środowisko lokalne, a nie pobliski ośrodek miejski. Poziom usług oświatowych można kształtować nie tylko poprzez inwestycje infrastrukturalne, ale również w oparciu o działania organizacyjne.

- **Rozbudowa bazy medycznej o nowy ośrodek zdrowia świadczący usługi między innymi w zakresie rehabilitacji;**

Problemy komunikacyjne w szczególności dotyczą ludzi chorych, niepełnosprawnych i starszych. Grupa ta wymaga też częstszego korzystania z usług służby zdrowia. Szansą na poprawę dostępności do tych usług byłoby zwiększenie zasobów gminnych o nowy ośrodek zdrowia świadczący usługi między innymi w zakresie rehabilitacji.

4. Zagrożenia

- **Odsunięcie w czasie lub wręcz brak realizacji istotnych dla gminy inwestycji drogowych związanych z budową przeprawy mostowej na rzece Odrze;**

Rozwój lokalny w znacznej mierze uwarunkowany jest również realizacją inwestycji i projektów w skali szerszej – regionalnej lub krajowej. Jest tak np. w przypadku planowanej w Miłsku przeprawy mostowej przez Odrę. Inwestycja ta może stanowić impuls do rozwoju lokalnej gospodarki, ale może też stanowić poważne zagrożenie dla poziomu życia mieszkańców, o ile planowane w tym zakresie działania nie zostaną zrealizowane w pełnym wymiarze. Przyjęcie przez władze wojewódzkie etapowego harmonogramu realizacji zadania, stwarza bowiem realne zagrożenie, że istotne z punktu widzenia gminy prace związane z budową obwodnic Droszkowa, Łazu, Zaboru i Miłska nie zostaną podjęte w ogóle, lub zostaną znacznie przesunięte w czasie. Skutkiem braku realizacji tej części inwestycji byłby wzmożony ruch tranzytowy pojazdów, a co za tym idzie utrudnienia w ruchu lokalnym, zmniejszone bezpieczeństwo pieszych, zwiększona emisja spalin, hałasu i uciążliwych drgań.

- **Brak współpracy z władzami powiatowymi w kwestiach bezpieczeństwa w ruchu drogowym (np. spowalniacze, chodniki, oświetlenie związane z drogami powiatowymi);**

Istotną barierą w stałym podnoszeniu jakości życia lokalnej społeczności może być również ograniczona aktywność władz powiatowych w realizacji zadań związanych z eksploatacją dróg o statusie drogi powiatowej. Stanowią one znaczną część zasobów infrastruktury komunikacyjnej w obrębie Gminy Zabór, a ich stan wymaga stałego podejmowania działań między innymi w zakresie wymiany lub remontu nawierzchni oraz poprawy bezpieczeństwa (spowalniacze, chodniki, oświetlenie w terenie zabudowanym)

- **Zagrożenia powodziowe;**

Obecność drugiej co do wielkości rzeki w Polsce na ponad 20-to kilometrowym odcinku granic gminy wiąże się z poważnym zagrożeniem powodziowym dla znacznych obszarów położonych wzdłuż tego cieku.

- **Niski stopień absorpcji środków pomocowych (w szczególności funduszy unijnych);**

Trwająca właśnie perspektywa finansowa funduszy europejskich obejmująca lata 2014-2020 jest prawdopodobnie ostatni okresem w którym Polska tak obficie będzie mogła wykorzystać wsparcie finansowe Wspólnoty Europejskiej w celu nadrobienia zaległości infrastrukturalnych i wyrównania szans między obszarami o zróżnicowanym poziomie rozwoju. Jednak w większości przypadków oprócz inicjatywy ze strony lokalnych samorządów potrzebne są także fundusze na tzw. „wkład własny”. Niedostatki budżetu gminy mogą stanowić w tym wypadku istotną barierę w możliwie jak najpełniejszym wykorzystaniu wsparcia.

- **Brak inicjatyw i środków pozwalających na pełne wykorzystanie istniejącej bazy kulturalnej (zwłaszcza świetlic);**

Ograniczone możliwości finansowe gminy stanowią istotną barierę w pełnym wykorzystaniu istniejącej bazy kulturalnej, w szczególności wiejskich świetlic. Brak funduszy hamuje wiele inicjatyw społecznych w tym obszarze i zmniejsza aktywność społeczną mieszkańców.

5. Syntetyczne zestawienie wyników analizy SWOT

Mocne strony

- Bliskość Zielonej Góry;
- Potencjał środowiska naturalnego;
- Lokalizacja stosunkowo licznych winnic;
- Odra i zbiorniki wodne stanowiące potencjał do poszerzenia oferty w obszarze turystyki, sportu i rekreacji;
- Funkcjonujące już obiekty i atrakcje turystyczne sprzyjające rozwojowi turystyki, a zwłaszcza agroturystyki;
- Aktywność podmiotów sektora społecznego (organizacji pozarządowych);
- Zasoby terenów atrakcyjnych z punktu widzenia dalszego rozwoju osadnictwa (budownictwa mieszkaniowego);

Słabe strony

- Niski stopień utożsamiania się lokalnej społeczności z miejscem zamieszkania;
- Zły stan dróg, zwłaszcza powiatowych;
- Niedostatki w infrastrukturze przestrzeni publicznej – brak chodników, oświetlenia, publicznych toalet;
- Braki w infrastrukturze turystycznej np. w postaci ścieżek rowerowych;
- Zły stan jeziora Liwno w Zaborze;
- Brak struktur gminnych w sferze kultury;
- Zbyt rozwlekła zabudowa mieszkaniowa;
- Braki w mieszkaniach socjalnych;
- Mało funkcjonalna komunikacja publiczna zwłaszcza w odniesieniu do połączeń Droszków – Zabór;
- Brak punktu usługowego w Droszkowie;

Szanse

- Rozwój turystyki tematycznej opartej o specyfikę produktów lokalnych (w tym rozwój enoturystyki);
- Rozwój zróżnicowanych form turystyki (pieszej, wodnej, rowerowej, konnej);
- Budowa przeprawy mostowej na rzece Odrze wraz z infrastrukturą drogową w postaci zjazdów i obwodnic miejscowości;
- Rozwój lokalnej przedsiębiorczości bazującej na małych i średnich podmiotach;
- Kooperacja lokalnych producentów i zakładów usługowych z większymi firmami działającymi w pobliżu (np. zlokalizowanymi na terenie Lubuskiego Parku Przemysłowo – Technologicznego w Nowym Kisielinie);
- Rozbudowa bazy medycznej o nowy ośrodek zdrowia świadczący usługi między innymi w zakresie rehabilitacji;
- Rewitalizacja jeziora Liwno;
- Poprawa jakości usług oświatowych w drodze zmian organizacyjnych;
- Poprawa funkcjonalności i wykorzystania obiektów sportowych poprzez ich rozbudowę o szatnie, siłownie zewnętrzne itp.;

Zagrożenia

- Niski stopień absorpcji środków pomocowych (w szczególności funduszy unijnych);
- Odsunięcie w czasie lub wręcz brak realizacji istotnych dla gminy inwestycji drogowych związanych z budową przeprawy mostowej na rzece Odrze (obwodnice i zjazdy do miejscowości Droszków, Miłsko, Łaz, Przytok);
- Brak współpracy z władzami powiatowymi w kwestiach bezpieczeństwa w tym bezpieczeństwa w ruchu drogowym (np. spawalnicze, chodniki, oświetlenie związane z drogami powiatowymi);
- Zagrożenia powodziowe;
- Brak inicjatyw i środków pozwalających na pełne wykorzystanie istniejącej bazy kulturalnej (zwłaszcza świetlic);

Część III Rozwój strategiczny w latach 2015 – 2023

1. Misja gminy

Misja gminy stanowi ideę jej rozwoju, nadaje ogólny kierunek działań, oraz określa pośrednio dziedziny, którymi władze powinny się zajmować w planowanym okresie.

Misja gminy z jednej strony jest przesłaniem i obietnicą skierowaną do jej mieszkańców. Dzięki niej cele działalności władz powinny być lepiej zrozumiałe dla wszystkich obywateli. Z drugiej zaś strony definiuje sposób, w jaki chce by gmina była postrzegana przez jej otoczenie. Określenie misji jest więc „najbardziej publiczną” częścią planu strategicznego.

Formułując misję gminy Zabór opierano się przede wszystkim na wynikach warsztatów z zakresu analizy SWOT oraz głównych potrzebach wynikających z części diagnostycznej dokumentu i wskazanych w przeprowadzonych ankietach. Misja Gminy Zabór jest jej indywidualnym, generalnym planem ukształtowania pozycji wśród pozostałych jednostek samorządowych województwa lubuskiego.

MISJA GMINY

Gmina Zabór dąży do stworzenia swoim obecnym i przyszłym mieszkańcom możliwości wielopłaszczyznowego rozwoju, wykorzystując przy tym w pełni potencjał jakim dysponuje i pomnażając swój dotychczasowy dorobek.

Gmina dąży do podniesienia jakości usług publicznych, estetyki otoczenia i stworzenia optymalnych warunków do rozwoju zróżnicowanych form aktywności społecznej.

Jednocześnie gmina sprzyja rozwojowi zawodowemu jej mieszkańców poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz wzmacnianie powiązań gospodarczych z pobliskim ośrodkiem miejskim.

Zaproponowane w misji kierunki rozwoju gminy wynikają z analizy wyników dotychczasowej aktywności jej władz, a jednocześnie stanowią odpowiedź na bieżące potrzeby lokalnej społeczności.

Przyjęte kierunki rozwoju gospodarczego nie tylko stwarzają warunki do dalszego zrównoważonego rozwoju gminy, ale wręcz implikują konieczność działań sprzyjających realizacji lokalnej polityki opartej o te zasady. Szczególna rola przypada tu ochronie, a tam gdzie jest to konieczne również poprawie stanu środowiska naturalnego. Drugą istotną kwestią jest kultywowanie i rozwijanie tradycji lokalnych w tym także tradycji związanych z uprawą winorośli, produkcją wina i pszczelarstwem.

Rozwój społeczny nierozzerwalnie związany jest z podnoszeniem jakości oferty usług publicznych i jej nieustannym wzbogacaniem oraz wsparciem dla wszelkich form pozazawodowej aktywności mieszkańców gminy. Podejmowane działania sprzyjać będą dalszemu wzrostowi jakości życia. Poprawi się między innymi oferta edukacyjna, kulturalna i sportowo-rekreacyjna, zwiększy się dostępność do podstawowych usług medycznych i ogólnodostępnej infrastruktury komunikacyjnej.

Wszystkie te elementy wpłyną na postrzeganie gminy jako obszaru atrakcyjnego do stałego zamieszkania i rozwoju zawodowego. Podjęte działania wymagać będą dużej aktywności lokalnych władz i niejednokrotnie wsparcia ze strony mieszkańców.

2. Wizja gminy

WIZJA GMINY ZABÓR W ROKU 2023

Postępujący rozwój gminy nie został osiągnięty w efekcie realizacji jednego czy kilku spektakularnych inwestycji, ale jest wynikiem podejmowania przez lokalną społeczność całego szeregu działań mniejszej skali. Niewątpliwie wydarzenia takie jak otwarcie przeprawy mostowej przez Odrę wyznaczają etapy milowe w rozwoju gminy, ale nie mniej ważne są wydarzenia mające wyłącznie lokalny wymiar, a i tak wpływające na poprawę poziomu życia codziennego.

Gmina stale zyskuje też na popularności jako ośrodek turystyczny. Wiodącą rolę odgrywa tu enoturystyka. Między innymi dzięki Lubuskiemu Centrum Winiarstwa tutejsze winnice odwiedzają coraz liczniejsze wycieczki i turyści indywidualnie. Gmina jest dobrze przygotowana na ich przyjęcie. Oprócz atrakcji związanych z lokalnym winem na gości czekają między innymi przygotowane ścieżki piesze i rowerowe, przystanie kajakowe oraz możliwość aktywnej rekreacji w siodle. Zróżnicowana baza noclegowa i szeroki wachlarz atrakcji sprawiają, że przyjeżdżające osoby coraz częściej spędzają tu więcej niż jeden dzień, a mieszkańcy Zielonej Góry chętnie wracają by w pełni poznać i wykorzystać walory okolic.

Mieszkańcy gminy dobrze wykorzystują bliskość Zielonej Góry. Wielu z nich znalazło tam miejsce pracy. Inni podjęli własną działalność gospodarczą na terenie gminy, a pobliski ośrodek miejski stanowi chłonny rynek zbytu dla ich produktów i usług. Część lokalnych przedsiębiorców nawiązało trwałą współpracę z firmami ulokowanymi w Strefie Ekonomicznej w Nowym Kisielinie. Dzięki dobremu skomunikowaniu z miastem mieszkańcy Gminy Zabór mogą w nim realizować tę część swoich potrzeb, których nie udaje się zaspokoić bezpośrednio gminie. Mimo licznych związków poszczególnych osób z miastem zacieśniają się więzi w obrębie społeczności lokalnych. Sprzyjają temu szersza oferta imprez o charakterze społeczno-kulturalnym, oraz dobrze utrzymana i zróżnicowana ogólnodostępna infrastruktura.

Już nie tylko Droszków, ale również inne miejscowości stanowią atrakcyjne miejsce dla osób szukających miejsca na budowę swojego nowego domu. Do gminy przyciąga je piękno terenów, czyste środowisko oraz dogodne połączenia komunikacyjne.

Ożywienie w sektorze turystyki i rozwój lokalnej przedsiębiorczości opartej głównie o małe przedsiębiorstwa, nie wpływają w sposób negatywny na stan środowiska naturalnego i zagospodarowanie przestrzenne gminy. Wręcz odwrotnie, widać większą dbałość mieszkańców o estetykę otoczenia, co nie pozostaje niezauważone również przez gości. Rozwój lokalnych winnic, pszczelarstwa i agroturystyki wpłynął też pozytywnie na pełniejsze wykorzystanie terenów rolniczych.

Dzięki tym wszystkim zmianom w Gminie Zabór stale poprawia się jakość życia jej mieszkańców.

Wizja gminy jest spojrzeniem w jej przyszłość, odzwierciedla oczekiwania i aspiracje mieszkańców i władz. Wskazuje miejsce na ścieżce rozwoju, w jakim Gmina Zabór pragnie i może się znaleźć w perspektywie roku 2023. Powstaje przy tym obraz jednostki w sytuacji wypełnienia sformułowanej misji i osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych. Musi być to obraz ambitny, ale realistyczny, do którego osiągnięcia należy dążyć w każdym z jego elementów. Stopień w jakim zostanie on zrealizowany będzie zależał przede wszystkim od władz gminy, choć bez wątpienia wśród uwarunkowań w jakich Strategia będzie wdrażana znajdą się też i takie, na które gmina nie ma, lub ma bardzo ograniczony wpływ. Nie może to jednak zwalniać z obowiązku konsekwentnej realizacji wyznaczonych zadań.

Określenie pożądanego wizerunku gminy w perspektywie czasowej ujętej w Strategii stanowi podstawę do formułowania celów i działań zmierzających do realizacji nakreślonej wizji.

3. Cele strategiczne

Wyniki analizy SWOT, oraz nakreślony wizerunek Gminy Zabór w perspektywie roku 2023 stanowią podstawę do formułowania celów obrazujących najważniejsze kierunki działań lokalnych władz i mieszkańców. Szczególną uwagę zwrócono na to, by z jednej strony osiągnięcie tych celów wzmacniało pozytywne cechy zidentyfikowane dla jednostki (mocne strony i szanse), a z drugiej niwelowało skutki tych elementów, które aktualnie ograniczają lub w przyszłości mogą ograniczać zrównoważony rozwój gminy (słabe strony, zagrożenia).

CEL 1. Wzmocnienie powiązań gospodarczych i społecznych z pobliskim ośrodkiem miejskim.

Szans na poprawę jakości życia i rozwój gospodarczy należy szukać nie tylko w obrębie zasobów własnych gminy, ale też wykorzystując potencjał jej otoczenia. Zielona Góra oferuje między innymi rynek pracy i usług jakiego Gmina Zabór nie jest w stanie samodzielnie zbudować.

CEL 2. Pełne wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych gminy.

Zarówno rozwój gospodarczy jak i społeczny najlepiej budować na bazie posiadanego już kapitału. Jednym z największych „skarbów” Gminy Zabór jest środowisko naturalne i walory krajobrazowe terenów Środkowego Nadodrza. Możliwy i konieczny jest dalszy rozwój gminy nie tylko z zachowaniem tego dziedzictwa, ale też z wyraźnym podkreśleniem jego szczególnych cech i udostępnieniem ich szerszemu gronu odbiorców.

CEL 3. Rozwój turystyki stanowiącej na terenach wiejskich istotną alternatywę dla rolnictwa.

Faktem jest, że mimo historycznie ukształtowanego rolniczego charakteru gminy, panujące na jej terenie warunki glebowe ograniczają opłacalność niektórych rodzajów upraw. Również struktura gospodarstw (przewaga tych małych i bardzo małych) decyduje o braku rentowności wielu z nich. W tej sytuacji doskonałym uzupełnieniem w strukturze gospodarczej gminy może być turystyka, a zwłaszcza agroturystyka. Warunki naturalne oraz dziedzictwo kulturowe, również to związane z uprawą winorośli i produkcją wina, predestynują tereny Środkowego Nadodrza do rozwoju tej gałęzi gospodarki.

CEL 4. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

Zważywszy na uwarunkowania zewnętrzne oraz mając na uwadze korzyści płynące z dywersyfikacji kierunków rozwoju, ważne jest by na terenach gminy powstawało jak najwięcej podmiotów gospodarczych o zróżnicowanym profilu. Ponieważ obszary gospodarcze dominujące aktualnie na terenie gminy i planowane do rozwoju w najbliższym czasie, czyli rolnictwo i turystyka implikują konieczność utrzymania środowiska naturalnego w możliwie najlepszym stanie, optymalny będzie rozwój przedsiębiorczości opartej przede wszystkim o małe podmioty prowadzące działalność o niewielkim stopniu uciążliwości dla otoczenia.

CEL 5. Poprawa dostępności do podstawowych usług publicznych poprzez rozbudowę i modernizację ogólnodostępnej infrastruktury.

Problemy mieszkańców gminy wiążą się, w znacznej mierze, z ograniczoną dostępnością do infrastruktury publicznej i usług świadczonych z jej wykorzystaniem. Dlatego konieczna jest kontynuacja podjętych już w tym zakresie działań (np. w obszarze budowy systemu odbioru

i oczyszczania ścieków, czy uruchamiania kolejnych świetlic wiejskich) oraz otwarcie nowych inwestycji w obszarach gdzie braki te są w dalszym ciągu najbardziej odczuwalne.

CEL 6. Podniesienie poziomu życia mieszkańców poprzez wzrost ilości świadczonych usług publicznych i poprawę jakości tych usług.

Na poprawę życia mieszkańców gminy wpływ będzie też miała jakość świadczonych usług publicznych. W tym zakresie najwięcej wydaje się być do zrobienia w obszarze edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym oraz w sferze podstawowej opieki medycznej.

CEL 7. Wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i poczucia przynależności do gminy.

Liczne związki znacznej części mieszkańców Gminy Zabór z Zieloną Górą mogą osłabiać poczucie przynależności do lokalnej wspólnoty faktycznego miejsca zamieszkania i negatywnie wpływać na budowanie więzi w ich obrębie. Z kolei wzmocnienie takich relacji wpłynie pozytywnie na aktywność mieszkańców i przełoży się na podniesienie jakości życia codziennego.

CEL 8. Utrzymanie wysokiej czystości środowiska naturalnego gminy i ładu przestrzennego jej terenów, na poziomie budującym atrakcyjność osadniczą i turystyczną

Zrównoważony rozwój jednostki jest warunkiem koniecznym do realizacji znacznej części przyjętych w Strategii założeń rozwojowych. W znacznym stopniu ma szansę przyczynić się również do podniesienia jakości oferty osadniczej gminy, a tym samym przyciągnięcia do niej stosunkowo prężnej grupy jej nowych mieszkańców. Oprócz zadań własnych gminy istotnym zadaniem będzie w tym obszarze presja jaką lokalna społeczność musi wywierać na władze regionalne, by planowana inwestycja w ciągu drogi wojewódzkiej DW 282 związana z budową mostu w Milsku była zrealizowana w pełnym zakresie, a więc z obwodnicami miejscowości Droszków, Łaz, Zabór i Milsko oraz odpowiednią ilością zjazdów. W przeciwnym razie zmodernizowana droga zaburzy ład przestrzenny gminy przecinając ją nieefektywnym dla mieszkańców traktem komunikacyjnym. Spowoduje to liczne utrudnienia w ruchu lokalnym (tak kołowym, jak i pieszym), obniży bezpieczeństwo ruchu, zwiększy zanieczyszczenie środowiska poprzez emisję spalin i podniesienie poziomu hałasu. W efekcie spadnie atrakcyjność osadnicza i turystyczna znacznej części terenów gminy.

4. Cele operacyjne

Osiągnięcie pożądanego rezultatu w obrębie wskazanych wyżej celów strategicznych będzie możliwe w drodze realizacji zadań wynikających z bezpośrednich potrzeb i bolączek mieszkańców. Dlatego, w oparciu o wyniki analizy SWOT, dla każdego z celów strategicznych wyznaczono cele operacyjne jakie stawia sobie Gmina Zabór w perspektywie roku 2023. Szczególną uwagę przy ich formułowaniu położono na to, by z jednej strony wzmacniały one pozytywne cechy zidentyfikowane dla jednostki (mocne strony i szanse), a z drugiej niwelowały skutki tych elementów, które aktualnie ograniczają lub w przyszłości mogą ograniczać zrównoważony rozwój gminy (słabe strony, zagrożenia).

CEL STRATEGICZNY

1. Wzmocnienie powiązań gospodarczych i społecznych z pobliskim ośrodkiem miejskim.

CELE OPERACYJNE

- 1.1. Dalszy dynamiczny rozwój osadnictwa z wykorzystaniem młodych aktywnych zawodowo i społecznie osób pochodzących z Zielonej Góry;
- 1.2. Wzmocnienie relacji gospodarczych lokalnych przedsiębiorców z firmami i osobami stanowiącymi rynek zbytu dla towarów i usług wytwarzanych na terenie Gminy Zabór;
- 1.3. Wykorzystanie potencjału rynku pracy;
- 1.4. Podniesienia poziomu życia mieszkańców gminy również poprzez wykorzystanie oferty usług społecznych świadczonych w Zielonej Górze zwłaszcza w obszarach, w których gmina nie jest w stanie zaspokoić tych potrzeb w pełnym zakresie w oparciu o własne zasoby;
- 1.5. Stworzenie oferty turystycznej i rekreacyjnej dla osób z Zielonej Góry;

CEL STRATEGICZNY

2. Pełne wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych gminy.

CELE OPERACYJNE

- 2.1. Wzrost ruchu turystycznego i aktywności gospodarczej w obszarze turystyki i rekreacji opartych o bogactwa naturalne gminy;
- 2.2. Stworzenie atrakcyjnej oferty dla osób chcących zamieszkać na terenie Gminy Zabór;

CEL STRATEGICZNY

3. Rozwój turystyki stanowiącej na terenach wiejskich istotną alternatywę dla rolnictwa.

CELE OPERACYJNE

- 3.1 Wykorzystanie zasobów naturalnych w tym zbiorników wodnych (rzeka Odra, jezioro Liwno, mniejsze zbiorniki wodne) i bogactwa lasów do wzbogacenia oferty turystycznej i rekreacyjnej;
- 3.2 Rozwój enoturystyki w oparciu o rodzący się potencjał lokalnych winnic i kluczowe położenia na Lubuskim Szlaku Wina i Miodu;
- 3.3 Popularyzacja głównych atrakcji turystycznych (stanowiących magnes) oraz mniej znanych a ciekawych miejsc i wydarzeń stanowiących uzupełnienie podstawowej oferty;
- 3.4 Stwarzanie warunków do wzrostu aktywności gospodarczej w obszarze turystyki mającego na celu przede wszystkim rozbudowę bazy noclegowej i gastronomicznej oraz tworzenie nowych atrakcji turystycznych;
- 3.5 Rozbudowa ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej takiej jak, szlaki do turystyki pieszej i rowerowej, przystanie wodne itp.;

CEL STRATEGICZNY

4. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości

CELE OPERACYJNE

- 4.1 Tworzenie warunków do kooperacji i budowy powiązań biznesowych pomiędzy lokalnymi małymi i średnimi przedsiębiorstwami oraz podmiotami z największego w okolicy ośrodka gospodarczego jakim jest Zielona Góra, a w szczególności z firmami z Lubuskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego - Zielona Góra zlokalizowanymi w pobliskim Nowym Kisielinie;
- 4.2 Wykorzystanie powrotu do tradycji winiarskich regionu również do rozwoju powiązanych z nią podmiotów a nie zajmujących się bezpośrednio uprawą winorośli i produkcją wina;

CEL STRATEGICZNY

5. Poprawa dostępności do podstawowych usług publicznych poprzez rozbudowę i modernizację ogólnodostępnej infrastruktury.

CELE OPERACYJNE

- 5.1 Poprawa jakości połączeń lokalnych poprzez przebudowę, remonty i modernizacje dróg powiatowych oraz budowę, przebudowę, remonty i modernizacje dróg gminnych;
- 5.2 Poprawa ilości połączeń komunikacji publicznej poszczególnych miejscowości gminy z Zaborem (gminnym ośrodkiem administracyjnym i miejscem świadczenia wielu podstawowych usług dla większości mieszkańców gminy);
- 5.3 Stworzenie warunków do pełnego wykorzystania przez mieszkańców gminy planowanej budowy przeprawy mostowej w Miłsku przy jednoczesnym zapewnieniu minimalnego negatywnego oddziaływania rozbudowywanej infrastruktury na warunki życia i stan środowiska naturalnego;
- 5.4 Podniesienie bezpieczeństwa i komfortu życia poprzez między innymi budowę chodników, ścieżek rowerowych i oświetlenia dróg publicznych;

CEL STRATEGICZNY

6. Podniesienie poziomu życia mieszkańców poprzez wzrost ilości świadczonych usług publicznych i poprawę jakości tych usług.

CELE OPERACYJNE

- 6.1 Wzrost jakości usług edukacyjnych na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum;
- 6.2 Poprawa dostępności do usług podstawowej opieki zdrowotnej świadczonych w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca zamieszkania (w szczególności w odniesieniu do szybko rozwijającego się Droszkowa);
- 6.3 Integracja społeczna osób wykluczonych społecznie i zagrożonych takim wykluczeniem z uwagi na niepełnosprawność, choroby i kłopoty z mobilnością między innymi poprzez poprawę dostępności do usług rehabilitacji i opieki społecznej;
- 6.4 Wzrost aktywności sportowej mieszkańców gminy poprzez poprawę funkcjonalności i lepsze wykorzystanie istniejących obiektów sportowych (np. w drodze ich rozbudowy o szatnie, utworzenie siłowni zewnętrznej itp.);
- 6.5 Zwiększenie ilości miejsc świadczenia usług publicznych i punktów handlowo-usługowych (pozwalających np. na dokonanie opłat);
- 6.6 **Możliwie jak najpełniejsze wykorzystanie istniejącej oraz tworzenie nowej bazy kulturalnej w postaci świetlic wiejskich i bibliotek do organizacji imprez o charakterze kulturalnym, społecznym, rozrywkowym i rekreacyjnym;**
- 6.7 Wzrost aktywności sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej mieszkańców gminy poprzez budowę hali sportowo-widowiskowej wraz ze świetlicą wiejską w Droszkowie.

CEL STRATEGICZNY

7. Wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i poczucia przynależności do gminy.

CELE OPERACYJNE

- 7.1 Budowanie i wzmocnianie lokalnych więzi społecznych poprzez stałe poszerzanie oferty opartej o wydarzenia incydentalne, imprezy cykliczne i bieżącą działalność formalnych i nieformalnych grup mieszkańców.
- 7.2 Wykorzystanie rosnącej aktywności społecznej w pobudzaniu życia społecznego i kulturalnego w poszczególnych miejscowościach i całej gminie.
- 7.3 Zbudowanie trwałych struktur inicjujących i koordynujących działania prowadzone w obszarze kultury i tworzących ofertę skierowaną do mieszkańców i gości gminy.

CEL STRATEGICZNY

8. Utrzymanie wysokiej czystości środowiska naturalnego gminy i ładu przestrzennego jej terenów, na poziomie budującym atrakcyjność osadniczą i turystyczną

CELE OPERACYJNE

- 8.1 Utrzymanie wysokich standardów czystości środowiska naturalnego w tych elementach gdzie taki poziom jest już aktualnie i poprawa stanu w tych obszarach, które wymagają jeszcze interwencji (np. Jezioro Liwno)
- 8.2 Kształtowanie ładu przestrzennego obszarów osadniczych, uwzględniającego konieczność udostępnienia nowych, atrakcyjnych terenów pod zabudowę mieszkaniową, przy jednoczesnym utrzymaniu zwartej charakteru zabudowy poszczególnych osad.

Możliwie jak najpełniejsze wykorzystanie istniejącej bazy kulturalnej w postaci świetlic wiejskich do organizacji imprez o charakterze kulturalnym, społecznym, rozrywkowym i rekreacyjnym;

5. Zadania w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych

Aktualny etap przygotowań do wdrażania Strategii daje możliwość identyfikacji większości zadań, głównie o charakterze inwestycyjnym, których realizacja w najbliższych latach, pozwoli na osiągnięcie założonych celów operacyjnych. Tym samym możliwe będzie uzyskanie efektu wytyczonego przez cele strategiczne. Biorąc jednak pod uwagę ośmioletni okres objęty strategią podkreślić należy, że lista ta nie ma charakteru indykatywnego. Może, a nawet powinna być ona uzupełniana o nowe projekty i korygowana w ramach prowadzonego procesu ewaluacji dokumentu strategicznego.

Zadania zakładane do realizacji w obszarze wyznaczonym przez cel strategiczny „Wzmocnienie powiązań gospodarczych i społecznych z pobliskim ośrodkiem miejskim”:

- Opracowanie/aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego sołectw o największej dynamice osadniczej
- Utworzenie ścieżek rowerowych i pieszych: Zabór przy jeziorze Liwno.

Zadania zakładane do realizacji w obszarze wyznaczonym przez cel strategiczny „Pełne wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych gminy”:

- Zagospodarowanie terenu wokół projektowanej przystani wodnej w Tarnawie.
- Turystyczne zagospodarowanie terenu wokół jeziora Liwno
- Adaptacja utwardzonych dróg leśnych na ścieżki piesze i rowerowe (pod warunkiem możliwości współpracy w tym zakresie z Administracją Lasów Państwowych)

Zadania zakładane do realizacji w obszarze wyznaczonym przez cel strategiczny „Rozwój turystyki stanowiącej na terenach wiejskich istotną alternatywę dla rolnictwa”:

- Oznakowanie dojazdu/dojścia do atrakcji turystycznych gminy Zabór
- Utworzenie ścieżki dydaktycznej w łazie na trasie: winnice – cmentarz w łazie – Góra Cesarza – pomnik przyrody Stare Winorośla, z możliwością bezpiecznej komunikacji pieszej i rowerowej na trasie Łaz - Zabór
- Zaprojektowanie i wykonanie nowych tablic informacyjnych przy zabytkach, obszarach ruralistycznych i innych atrakcjach turystycznych zlokalizowanych na terenie Gminy Zabór. Tablice pełnić będą jednocześnie funkcje tablic ogłoszeniowo-reklamowych informujących o dostępnej na terenie gminy bazie noclegowej, gastronomicznej i pozostałych usługach turystycznych.

Zadania zakładane do realizacji w obszarze wyznaczonym przez cel strategiczny „Rozwój lokalnej przedsiębiorczości”:

- Wsparcie w zakresie tworzenia i rozwoju gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy

Zadania zakładane do realizacji w obszarze wyznaczonym przez cel strategiczny „Poprawa dostępności do podstawowych usług publicznych poprzez rozbudowę i modernizację ogólnodostępnej infrastruktury”:

- Budowa, przebudowa remont i modernizacja dróg zgodnie z następującą specyfikacją obejmującą:

Miejscowość	Lp.	Lokalizacja drogi
Czarna	1	od strony łąk z drogami przyległymi
	2	ul. Nad Stawami
	3	do planowanych działek budowlanych dz. nr 139/1 i 140/11
	4	od strony terenów objętych mpzp - dz. nr 153

Dąbrowa	1	za budynkami - dz. nr 205
	2	od hydroforni w kierunku Odry - droga dojazdowa do gruntów rolnych
	3	wokół stawu
Droszków	1	ul. Słoneczna
	2	ul. Kościelna
	3	ul. Brzoskwiniowa
	4	ul. Krótka
	5	ul. Polna
	6	ul. Sosnowa
	7	ul. Drobiarska
	8	ul. Strumykowa do jeziora
	9	ul. Konwaliowa
	10	ul. Ceglana (połączenie z Leśną)
	11	ul. Leśna (przedłużenie)
	12	ul. Kalinowa
	13	ul. Ceglana
	14	ul. Jazzowa
	15	ul. Brzozowa
	16	ul. Akacjowa
	17	ul. Jesionowa
	18	ul. Klonowa
	19	ul. Wierzbowa
	20	ul. Lipowa
	21	ul. Bukowa
	22	ul. Piaskowa (przedłużenie)
	23	ul. Osiedle Wypoczynek
	24	ul. Działkowa (remont)
	25	ul. Wiśniowa (nawierzchnia)
	26	ul. Jaśminowa
Łaz	1	droga wokół hydroforni
	2	od przystanku PKS do bud. Nr 6
	3	od 21 do 23
	4	od 31 do 37
	5	od 28 do 32
	6	od 24 do 25G
Miłsko	1	od 8 do 6B
	2	od 13 do 19
	3	od 73 do 28
	4	od 40 do 46
	5	od 36a do 51
Przytok	1	ul. Ceglana (do zbiorników wody)
	2	ul. Makowa
	3	ul. Myśliwska
	4	ul. Widokowa
	5	ul. Źródłana
	6	ul. Zbożowa
	7	ul. Słoneczna
	8	Ul. Na wzgórzu
	9	ul. Kamienna
	10	ul. Zacisze
	11	ul. Zdrojowa (dz. nr 114/1)
	12	ul. Sadowa (od Ogrodowej do Parkowej)

	13	ul. Ogrodowa (od Lubuskiej do Sadowej)
	14	ul. Sosnowa
	15	ul. Parkowa
	16	ul. Drzewna
	17	ul. Lawendowa (dz. nr 25)
	18	ul. Leśna (przedłużenie)
	19	ul. Dębowa
	20	ul. Akacjowa (w tym droga boczna dz. nr 65)
	21	ul. Skowronkowa
	22	ul. Gajowa
	23	ul. Piaskowa (od Odrzańskiej do Słonecznej)
	24	ul. Ruczajowa
	25	droga wew. Dz. nr 253/13
	26	droga Przytok-Rajewo-Przytoczki
Tarnawa	1	od 8 do 14
	2	od 26 do 40 wraz z łącznikiem
Zabór	1	ul. Łąkowa
	2	ul. Osiedle Lido
	3	ul. Ogrodowa
	4	ul. Morwowa
	5	ul. Gronowa
	6	ul. Leśna
	7	ul. Błotna
	8	ul. Krótka
	9	ul. Tylna
	10	ul. Na wzgórzu
	11	ul. Okrężna
	12	ul. Polna (przedłużenie)
	13	od Klonowej do Polnej
	14	za cmentarzem
	15	droga Zabór - Proczki
	16	ul. Witosa

Biorąc pod uwagę, że na terenie gminy znajdują się również drogi dojazdowe do gospodarstw położone na terenach prywatnych, gmina będzie brała pod uwagę możliwość realizacji zadań z zakresu poprawy ich stanu na odcinkach o wysokim priorytecie (obsługujących dojazd do więcej niż jednej drogi osiedlowej) również w odniesieniu do tego typu dróg jednak wyłącznie pod warunkiem że znajdą się zewnętrzne źródła finansowania tych inwestycji oraz nie będą występowały przeszkody natury formalno-prawnej (wynikające np. ze złożonej struktury właścicielskiej).

- Inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej:
 - Modernizacja istniejącej oczyszczalni BOS 200 (ciąg technologiczny wraz z budynkiem) i ogrodzeniem terenu.
 - Przebudowa odcinka kanalizacji odpływowej ścieków oczyszczonych z oczyszczalni ścieków w Zaborze do ciekę Zaborski Potok.
 - Przebudowa zużytych odcinków kanalizacji bytowo-gospodarczej w miejscowości Zabór.
 - Budowa sieci kanalizacyjnej w ciągu ulicy Chłapowskiego (od skrzyżowania z ul. Polną w stronę miejscowości Czarna).

- **Budowa sieci wodociągowej oraz sieci i kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami na ul. Polnej w Zaborze (ul. Polna oraz dz. nr 235/3, 235/15).**
- Inwestycje w zakresie rozbudowy sieci wodociągowych na terenie Gminy Zabór:
 - Czarna – w ciągu drogi dz. nr 153, ul. Nad stawami, na przedłużeniu drogi – dz. nr 140/11,
 - Przytok - ul. Skowronkowa, Akacyjowa, ul. Źródłana, Myśliwska, Ruczajowa, Słoneczna, Ogrodowa, Parkowa, Sosnowa;
 - Droszków – Wiśniowa, Brzoskwiniowa, na przedłużeniu ul. Truskawkowej, Sosnowa, Dębowa w kierunku Czarnej, Malinowa, Jagodowa, Poziomkowa; **Os. Słoneczne (ul. Słoneczna, Polna, Brzoskwiniowa, Promykowa, Świetlista, Jutrzenka, Pogodna, Brzask, Księżycowa),**
 - Łaz – w ciągu drogi - dz. nr 77 do działki nr 37/... i do bud. Nr 25G;
 - Miłsko – w ciągu drogi dz. nr 55/3 do dz. nr 140/1 i 144/...;
 - Zabór – ul. Chłapowskiego w kierunku Czarnej **oraz ul. Jagodowa,**
- Pozostałe zadania z zakresu gospodarki wodnej:
 - Modernizacja budynków SUW oraz urządzeń w Miłsku, Wielobłotach, Łazie, Proczkach, Rajewie, Dąbrowie, **oraz Droszkowie,**
 - Wymiana hydrantów oraz zasuw (montaż dodatkowych zasuw) na sieci wodociągowej w gminie Zabór.
 - Wymiana wodomierzy na wodomierze z nakładkami do odczytu radiowego.
 - Modernizacja studni w miejscowości Proczki (lub budowa wodociągu do miejscowości Proczki z miejscowości Miłsko).
 - Budowa stacji pompowej w miejscowości Przytok w celu zapewnienia wymaganego ciśnienia i wydajności wody na działkach położonych przy ulicy Myśliwskiej i Widokowej i Zbożowej.
- Budowa, rozbudowa, remont i wyposażenie świetlic wiejskich, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, **bibliotek oraz innych obiektów kulturalnych.**
- Budowa skate parku w Centrum Zaboru

Zadania zakładane do realizacji w obszarze wyznaczonym przez cel strategiczny „Podniesienie poziomu życia mieszkańców poprzez wzrost ilości świadczonych usług publicznych i poprawę jakości tych usług”:

- Stworzenie warunków do uruchomienia punktu świadczenia usług medycznych.
- Budowa w Droszkowie hali sportowo-widowiskowej wraz ze świetlicą wiejską oraz towarzyszącą jej infrastrukturą handlowo-usługową.
- Modernizacja obiektu sportowo-rekreacyjnego w Zaborze.
- Budowa parkingu przed Urzędem Gminy Zabór.
- Termomodernizacja obiektów komunalnych.

Zadania zakładane do realizacji w obszarze wyznaczonym przez cel strategiczny „Wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i poczucia przynależności do gminy”:

- Organizacja imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych

Zadania zakładane do realizacji w obszarze wyznaczonym przez cel strategiczny „Utrzymanie wysokiej czystości środowiska naturalnego gminy i ładu przestrzennego jej terenów, na poziomie budującym atrakcyjność osadniczą i turystyczną”.

6. System wdrażania i finansowania strategii

6.1 Kluczowe podmioty zaangażowane w proces wdrażania Strategii

Profesjonalne wykonanie zadania zawsze wymaga odpowiedniej kontroli. Systematycznie przeprowadzany monitoring Programu pozwoli na uniknięcie ewentualnych błędów przy realizacji założonych celów, jak również określi aktualny stopień wdrażania dokumentu. Zapewni także zgodność efektów z wcześniej zatwierdzonymi założeniami. Bardzo często zaniechanie w zakresie kontroli realizacji planu strategicznego skutkuje spadkiem skuteczności i efektywności procesu wdrożeniowego.

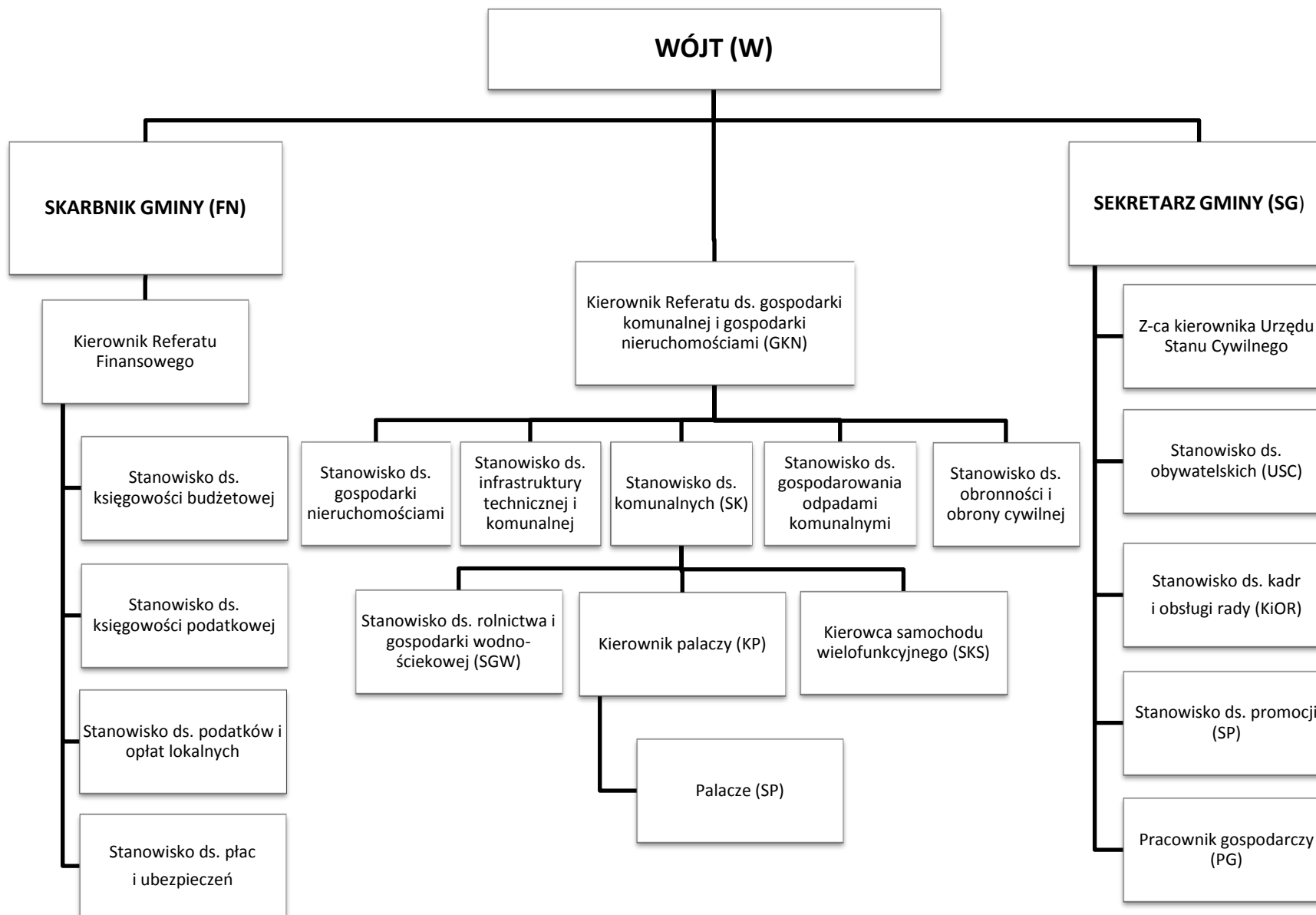
Ponieważ Strategia Rozwoju Gminy jest przede wszystkim dokumentem własnym władzy lokalnej, dlatego informacje o stopniu jej realizacji powinny w pierwszym rzędzie stanowić materiał do analiz dla pracowników Urzędu Gminy i Radnych Gminy. Świadomość poczynionych postępów, lub ewentualnych braków w tym zakresie, pozwoli na efektywniejsze planowanie bieżących działań i egzekwowanie osiąganych rezultatów. Bezpośredni nadzór nad wdrażaniem Strategii będzie należał do Wójta Gminy Zabór. Jako najwyższy organ władzy wykonawczej podstawowego szczebla samorządowego odpowiada on za kreowanie strategii rozwoju, realizację polityki gminy oraz monitorowanie jej wyników. Do wypełnienia tych zadań powinny zostać zaangażowane wszystkie podległe mu służby, w szczególności działające w ramach struktur organizacyjnych Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych.

Strukturę Urzędu Gminy tworzą następujące jednostki:

- ❖ Kierownictwo Urzędu:
 - Wójt Gminy Zabór (W)
 - Skarbnik Gminy (FN)
 - Sekretarz Gminy (SG)
- ❖ Referaty i samodzielne stanowiska pracy
 - Referat Finansowy (FN)
 - Stanowisko ds. księgowości budżetowej
 - Stanowisko ds. księgowości podatkowej
 - Stanowisko ds. podatków i opłat
 - Stanowisko ds. płac i ubezpieczeń
 - Referat ds. Gospodarki Komunalnej i Gospodarki Nieruchomościami (GKN)
 - Stanowisko ds. gospodarki nieruchomościami
 - Stanowisko ds. infrastruktury technicznej i komunalnej
 - Stanowisko ds. komunalnych
 - Stanowisko ds. gospodarowania odpadami komunalnymi
 - Stanowisko ds. Obronności i Obrony Cywilnej
 - Kierowca samochodu wielofunkcyjnego
 - Palacze
 - Urząd Stanu Cywilnego
 - Stanowisko ds. obywatelskich
 - Referat ds. Kadr i Obsługi Rady
 - Stanowisko ds. Promocji
 - Pracownik Gospodarczy

Pełną strukturę organizacyjną Urzędu Gminy Zabór przedstawiono na schemacie poniżej.

Ryc. 23 Aktualna struktura organizacyjna Urzędu Gminy w Zaborze

Ponieważ znaczna część zadań wynikających z realizacji celów strategicznych (zwłaszcza tych o charakterze inwestycyjnym) może być realizowana przy wsparciu finansowym pochodzącym ze źródeł zewnętrznych, Urząd Gminy jest zobligowany do przygotowania stosownych dokumentów aplikacyjnych, a więc wniosków o dofinansowanie i związanych z nimi załączników (studia wykonalności, programy funkcjonalno użytkowe, analizy finansowe, ekonomiczne itp.). Przygotowanie inwestycyjne obejmuje też opracowanie dokumentacji technicznej i przeprowadzenie postępowań przetargowych mających na celu wyłonienie wykonawców robót i dostawców wyposażenia. Zadania te spoczywają przede wszystkim na Sekretarzu Gminy i Referacie Gospodarki Komunalnej i Gospodarki Nieruchomościami.

Wszystkie projekty na etapie realizacji muszą też być właściwie zarządzane i rozliczane, co zwłaszcza w przypadku projektów korzystających z dofinansowania wymaga dodatkowych nakładów pracy. Szczególna rola w tym względzie przypada pionowi finansowemu, na którego czele stoi Skarbnik Gminy.

W realizację poszczególnych zadań mogą być zaangażowane również osoby pracujące w jednostkach organizacyjnych gminy, a więc szkole podstawowej, gimnazjum i ośrodku pomocy społecznej oraz bibliotece publicznej będącej samorządową jednostką kultury.

Dla potrzeb Strategii Rozwoju Gminy Zabór opracowano listę wskaźników służących ocenie procesu jej wdrażania. Odnoszą się one do poszczególnych celów strategicznych. Umieszczono je w zestawieniu tabelarycznym wskazując jednocześnie minimalną częstotliwość z jaką powinny być mierzone i analizowane. Poziom wskaźników oraz korzystne lub niekorzystne tendencje zmian ich wartości będą bezpośrednim lub pośrednim skutkiem realizacji strategii. Tabela zawiera również wykaz źródeł informacji, z których można pozyskiwać dane niezbędne do ustalenia aktualnej wartości wskaźników.

Wskaźniki zostały dobrane w sposób umożliwiający jednoznaczną i obiektywną ocenę poziomu ich osiągnięcia. Nie wyznaczono dla nich wartości docelowej. Punktem odniesienia będzie więc wartość bazowa, a postęp we wdrażaniu Strategii będzie mierzony postępem w stosunku do stanu pierwotnego. Pierwszy pomiar i identyfikacja poziomu bazowego, powinna objąć okres bezpośrednio poprzedzający wdrażanie dokumentu, a więc III lub IV kwartał roku 2015.

Uzyskany w oparciu o analizę wytypowanych wskaźników obraz można każdorazowo poddać weryfikacji pod kątem odbioru społecznego. Można to zrobić w oparciu o badania ankietowe prowadzone wśród mieszkańców, lub w drodze analizy opinii zebranych wśród właściwych kompetencyjnie wydziałów Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych.

Monitoringowe funkcje realizowane będą także przez Radę Gminy. Zakłada się, że raz w roku (po zebraniu danych w zakresie stopnia osiągnięcia wskaźników monitoringu) Wójt lub wyznaczona przez niego osoba przygotowuje raport w sprawie postępów we wdrażaniu Strategii. Dokument ten będzie przedmiotem dyskusji na sesji tematycznej Rady Gminy. Na bieżąco prowadzona będzie zatem weryfikacja ustaleń Strategii, a w razie potrzeby także ich aktualizacja.

Tabela 26 Wskaźniki służące ocenie poziomu wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Zabór na lata 2015-2023

Cel strategiczny	Wskaźnik	jednostka	Częstotliwość [raz/....]	Źródła informacji
Wzmocnienie powiązań gospodarczych i społecznych z pobliskim ośrodkiem miejskim.	Ilość osób osiedlających się na terenie gminy (migracja zewnętrzna)	osoba	rok	Urząd Gminy
Pełne wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych gminy.	Podmioty gospodarcze działające na terenie gminy w branży turystycznej	szt.	rok	Urząd Gminy
Rozwój turystyki stanowiącej na terenach wiejskich istotną alternatywę dla rolnictwa.	Ilość atrakcji turystycznych zlokalizowanych na terenie gminy	szt.	rok	Urząd Gminy
Rozwój lokalnej przedsiębiorczości	Ilość podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON	szt.	rok	Urząd Gminy
Poprawa dostępności do podstawowych usług publicznych poprzez rozbudowę i modernizację ogólnodostępnej infrastruktury.	Ilość inwestycji w infrastrukturę drogową i około drogową (w tym remonty nawierzchni dróg, chodniki, oświetlenie, ścieżki rowerowe i inne)	szt.	rok	Urząd Gminy
	Ilość nowych i zmodernizowanych ogólnodostępnych obiektów sportowych, rekreacyjnych, świetlic, punktów usługowych itp.	szt.	rok	Urząd Gminy
Podniesienie poziomu życia mieszkańców poprzez wzrost ilości świadczonych usług publicznych i poprawę jakości tych usług.	Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie Zabór	szt.	rok	Dane GUS
	Jakość usług w obszarze podstawowej opieki medycznej	szt.	dwa lata	Ankieta wśród mieszkańców
Wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i poczucia przynależności do gminy.	Ilość imprez o charakterze społecznym, kulturalnym, sportowo-rekreacyjnym organizowanych na terenie gminy i przyczyniających się do integracji mieszkańców	szt.	rok	Urząd Gminy
Utrzymanie wysokiej czystości środowiska naturalnego gminy i ładu przestrzennego jej terenów, na poziomie budującym atrakcyjność osadniczą i turystyczną	Ilość działań o charakterze inwestycyjnym i nieinwestycyjnym przyczyniających się do podnoszenia jakości środowiska naturalnego	szt.	rok	Urząd Gminy

6.2 Źródła finansowania, programy operacyjne

Realizacja zadań związanych z realizacją przedmiotowej strategii wymaga nakładów finansowych przekraczających możliwości budżetu Gminy Zabór. Dlatego niezbędne jest poszukiwanie zewnętrznych źródeł ich współfinansowania. Szanse na to stwarzają m.in. różnego rodzaju krajowe i międzynarodowe programy związane między innymi z rozpoczynającą się właśnie nową perspektywą finansową funduszy europejskich. Dlatego konieczne jest ich staranne monitorowanie w zakresie pojawiających się możliwości, a następnie bardzo skuteczne aplikowanie o wsparcie. Środki te powinny być wykorzystywane w jeszcze większym niż do tej pory stopniu, bowiem ich dostępność w przyszłości będzie prawdopodobnie znacznie mniejsza. Ograniczeniem na jakie w tym obszarze gmina napotka z całą pewnością, będzie jej zdolność do zapewnienia wkładu własnego. Dlatego pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji rozwojowych nie może ograniczać się do aplikowania o środki pochodzące z programów Unii Europejskiej, ale musi uwzględniać też angażowanie kapitału prywatnego, czy optymalizację dotychczasowego zadłużenia i gospodarowania majątkiem.

Strategia Rozwoju Gminy Zabór realizowana będzie w kontekście założeń nakreślonych dla całego województwa lubuskiego i kraju. Jej spójność z dokumentami strategicznymi dla tych obszarów jest nie tylko naturalna, ale wręcz konieczna. Zapewni ona możliwość korzystania ze wsparcia finansowego w ramach programów krajowych oraz programów finansowych z funduszy Unii Europejskiej. Perspektywa czasowa dokumentu strategicznego gminy jest w znacznym stopniu zbieżna z nową perspektywą finansową funduszy europejskich. Fundusze te powinny stanowić bardzo istotny element finansowania znacznej części zaplanowanych działań. Dlatego niezwykle ważne jest racjonalne wykorzystanie środków finansowych możliwych do pozyskania w ramach unijnej polityki rozwoju. Zbudowanie przy ich wykorzystaniu trwałych podstaw rozwoju gospodarczego i społecznego będzie miało kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju gminy.

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014-2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa. W Umowie wzięto pod uwagę zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych, oraz dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem perspektywy 2004-2006 i 2007-2013. Umowa Partnerstwa przedstawia m.in.: cele i priorytety interwencji w ujęciu tematycznym i terytorialnym, układ programów operacyjnych i zarys systemu finansowania oraz wdrażania. Ujęte w niej dokumenty zaprogramowane na perspektywę finansową UE na lata 2014-2020 obejmują:

- Program Inteligentny Rozwój 2014-2020
- Regionalne Programy Operacyjne 2014-2020
- Program Polska Cyfrowa 2014-2020
- Program Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
- Program Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
- Program Polska Wschodnia 2014-2020
- Program Pomoc Techniczna 2014-2020

Ryc. 24 Możliwości zewnętrznego finansowania przedsięwzięć środkami z Funduszy Pomocowych Unii Europejskiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRR i MIiR

W odniesieniu do zadań inwestycyjnych i tzw. „projektów miękkich” realizowanych bezpośrednio przez Gminę Zabór najistotniejszymi źródłami współfinansowania będą: Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego 2014-2020, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 oraz program Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Baczną uwagę należy zwracać też na możliwość wsparci finansowego wynikającą z realizacji licznych programów sektorowych wdrażanych przez poszczególne ministerstwa np. w obszarze kultury, edukacji, infrastruktury, ochrony środowiska.

Spis ilustracji

Ryc. 1	Położenie Gminy Zabór na tle powiatu zielonogórskiego, województwa lubuskiego i całego kraju	8
Ryc. 2	Jednostki osadnicze Gminy Zabór i łącząca je sieć drogowa Gminy Zabór	9
Ryc. 3	Pałac w Zaborze	13
Ryc. 4	Pałac w Przytoku	14
Ryc. 5	Kościół w Miłsku	14
Ryc. 6	Kościół w Przytoku	15
Ryc. 7	Liczba mieszkańców w Gminie Zabór	17
Ryc. 8	Przyrost naturalny w Gminie Zabór, województwie lubuskim i w całym kraju na przestrzeni lat 2005-2014	18
Ryc. 9	Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Zabór w roku 2014 (stan na 31.12.2014)	19
Ryc. 10	Ruch naturalny ludności Gminy Zabór w roku 2014. Współczynniki w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	20
Ryc. 11	Zmiany w ruch naturalny ludności Gminie Zabór w latach 2005 - 2014. Współczynniki w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	21
Ryc. 12	Świadczenia przyznane przez GOPS w Zaborze w latach 2011 - 2014.	23
Ryc. 13	Przyrost ilości podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Zabór w latach 2005 - 2014.	25
Ryc. 14	Jednostki wpisane do rejestru REGON w Gminie Zabór wg sekcji PKD 2007	26
Ryc. 15	Grunty orne w gminie w podziale na klasy bonitacyjne	27
Ryc. 16	Rynek pracy w Gminie Zabór – osoby zatrudnione wg stanu na koniec roku	28
Ryc. 17	Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych, w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Zabór i województwie lubuskim (lata 2005-2014)	29
Ryc. 18	Przyrost sieci kanalizacji sanitarnej w latach 2005-2014 w Gminie Zabór, powiecie zielonogórskim i województwie lubuskim. Rok bazowy 2005 = 100%.	33
Ryc. 19	Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie Zabór w latach 2005-2013	39
Ryc. 20	Przedstawienie „Między” Jana A. Fręsia	41
Ryc. 21	Drogi rekomendowane do jazdy rowerowej na terenie Gminy Zabór	43
Ryc. 22	Dochody ogółem [w tys. PLN] i wydatki ogółem [w tys. PLN] Gminy Zabór w latach 2009 – 2014	47
Ryc. 23	Aktualna struktura organizacyjna Urzędu Gminy w Zaborze	78
Ryc. 24	Możliwości zewnętrznego finansowania przedsięwzięć środkami z Funduszy Pomocowych Unii Europejskiej	82

Spis tabel

Tabela 1	Jednostki osadnicze Gminy Zabór i zmiany ilości ich mieszkańców w latach 2010-2014	10
Tabela 2	Sposób użytkowania gruntów na terenie Gminy Zabór	12
Tabela 3	Mieszkańcy Gminy Zabór na przestrzeni lat 2004-2013.	16
Tabela 4	Wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Zabór w latach 2005-2014	17
Tabela 5	Saldo migracji na pobyt stały dla terenu Gminy Zabór w latach 2005-2014	17
Tabela 6	Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Zabór w roku 2014 (stan na 31.12.2014)	19
Tabela 7	Zmiany w ekonomicznej strukturze wiekowej mieszkańców Gminy Zabór (lata 2005-2014)	19
Tabela 8	Wskaźniki obciążenia demograficznego dla Gminy Zabór (stan na 31.12.2014)	20
Tabela 9	Powody przyznania świadczeń przez OPS w Zaborze w latach 2011-2014 (liczba rodzin)	24
Tabela 10	Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Zabór wpisane do rejestru REGON w latach 2005-2014 (stan w dniu 31 XII)	25
Tabela 11	Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych w Gminie Zabór na tle średniej regionalnej	27
Tabela 12	Osoby zarejestrowane jako bezrobotne w Gminie Zabór w podziale na płeć (lata 2005-2014)	29
Tabela 13	Zmiany w długości sieci wodociągowej i ilości przyłączy w Gminie Zabór w latach 2005-2014	32
Tabela 14	Zmiany w ilości osób korzystających z sieci wodociągowej i ilości wody dostarczanej gospodarstwom domowym w Gminie Zabór w latach 2005-2014.	32
Tabela 15	Zmiany w infrastrukturze zbiorczej sieci kanalizacyjnej gminy Zabór na przestrzeni ostatnich 10 lat	33
Tabela 16	Zmiany w wykorzystaniu sieci gazowej w Gminie Zabór.	34
Tabela 17	Ilość mieszkań i ich podstawowe parametry w latach 2005-2014 - Gmina Zabór.	36
Tabela 18	Zmiany w standardzie mieszkań w latach 2005-2013 - Gmina Zabór.	37
Tabela 19	Szkoły podstawowe i ich uczniowie w Gminie Zabór w latach 2005-2013.	38
Tabela 20	Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej w Zaborze	40
Tabela 21	Przestępczość na terenie powiatu zielonogórskiego w wybranych kategoriach	44
Tabela 22	Wybrane pozycje z budżetu Gminy Zabór.	46
Tabela 23	Struktura kwotowa wydatków budżetowych Gminy Zabór w PLN.	48
Tabela 24	Struktura procentowa wydatków budżetowych Gminy Zabór.	49
Tabela 25	Analiza wskaźnikowa budżetu Gminy Zabór	50
Tabela 26	Wskaźniki służące ocenie poziomu wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Zabór na lata 2015-2023	80